

127. Tiistaina 20 päivänä marraskuuta 1990

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi eräitä elintarvikkeita koskevista poikkeuksista liikevaihtoverolakiin annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 4305

Hallituksen esitys n:o 127
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51
Suuren valiokunnan mietintö n:o 172

2) Ehdotukset laiksi lapsilisälain 1 ja 8 §:n muuttamisesta 4306

Hallituksen esitys n:o 234
Lakialoitteet n:ot 26, 108 ja 112
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 37
Suuren valiokunnan mietintö n:o 178

Kolmas käsittely:

3) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta 4309

Hallituksen esitys n:o 219
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 12
Suuren valiokunnan mietintö n:o 167

4) Ehdotus laiksi liikevaihtoverolain 16 ja 27 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 4311

Hallituksen esitys n:o 125

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 47

Suuren valiokunnan mietintö n:o 168

Siv. 5) Ehdotus laiksi tasausverolain muuttamisesta 4313

Hallituksen esitys n:o 130

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 48

Suuren valiokunnan mietintö n:o 169

6) Ehdotukset laiksi eräitä tuotannollisia investointeja koskevista poikkeuksista liikevaihtoverolakiin annetun lain 4 §:n muuttamisesta sekä laiksi energiainvestointien liikevaihtoverovähennyksistä annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys n:o 126

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 50

Suuren valiokunnan mietintö n:o 171

7) Ehdotukset laiksi ravintorasvaveroasta annetun lain muuttamisesta 4314

Hallituksen esitys n:o 191

Lakialoite n:o 40

Toivomusaloite n:o 94

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 49

Suuren valiokunnan mietintö n:o 170

8) Ehdotus laiksi eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 4318

Hallituksen esitys n:o 128

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 52

Suuren valiokunnan mietintö n:o 173

Siv.

	Siv.		Siv.
9) Ehdotus laiksi lannoiteverosta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta ..	4319	Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 26	
Hallituksen esitys n:o 190		Suuren valiokunnan mietintö n:o 161	
Toivomusaloite n:o 141/1988 vp.		16) Ehdotus laiksi vartioimisliikelain muuttamisesta	4323
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46		Hallituksen esitys n:o 90	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 160		Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 27	
10) Ehdotus laiksi lästimaksusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	4320	Suuren valiokunnan mietintö n:o 162	
Hallituksen esitys n:o 164		17) Ehdotus laiksi palo- ja pelastustoimesta annetun lain muuttamisesta	4324
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 53		Hallituksen esitys n:o 236	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 174		Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 28	
11) Ehdotus laiksi merenkulun veronhuojennuksista annetun lain muuttamisesta	„	Suuren valiokunnan mietintö n:o 176	
Hallituksen esitys n:o 183		18) Ehdotus laiksi ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta	„
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 54		Hallituksen esitys n:o 196	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 175		Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9	
12) Ehdotus laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Lapuan patruunatehtaan hallinnassa olevaa omaisuutta perustettavalle osakeyhtiölle sekä ryhtyä eräisiin muihin yhtiön perustamiseen liittyviin järjestelyihin	„	Suuren valiokunnan mietintö n:o 163	
Hallituksen esitys n:o 157		19) Ehdotukset laeiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta ja ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta	4325
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 45		Hallituksen esitys n:o 194	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 159		Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 10	
13) Ehdotus mielenterveyslaiksi	„	Suuren valiokunnan mietintö n:o 164	
Hallituksen esitys n:o 201/1989 vp.		20) Ehdotus yhteismetsälaiksi	„
Talousvaliokunnan mietintö n:o 6		Hallituksen esitys n:o 97	
Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 133 a ja 133		Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 14	
14) Ehdotukset laiksi kansanterveyslain muuttamisesta	4323	Suuren valiokunnan mietintö n:o 177	
Hallituksen esitys n:o 202/1989 vp.		21) Ehdotukset laeiksi valtion eläkelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta	„
Lakialoite n:o 69/1988 vp.		Hallituksen esitys n:o 158	
Talousvaliokunnan mietintö n:o 3		Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 36	
Suuren valiokunnan mietintö n:o 134		Suuren valiokunnan mietintö n:o 165	
15) Ehdotukset laeiksi kunnallisen virkaehtosopimuslain 5 a §:n ja kunnallisista työehtosopimuksista annetun lain 1 a §:n muuttamisesta	„	22) Ehdotukset laeiksi eräiden valtioneuvoston oikeuskansleria ja eduskunnan oikeusasiamiestä koskevien säännösten muuttamisesta	„
Hallituksen esitys n:o 181		Hallituksen esitys n:o 72	

	Siv.		Siv.
Toivomusaloitteet n:ot 3 ja 5/1988 vp. Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9 Suuren valiokunnan mietintö n:o 179		jestyksen valtiontaloutta koskevien säännösten muuttamisesta	4365
Ainoa käsittely:		30) Ed. Laaksosen ym. lakialoite n:o 127 laiksi Suomen Hallitusmuodon VI luvun muuttamisesta	4368
23) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan oikeusasiamiehen johto- säännön muuttamisesta	4326	31) Hallituksen esitys n:o 270 laiksi taiteen edistämisen järjestelystä an- netun lain muuttamisesta	„
Mainittu ehdotus Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10		32) Hallituksen esitys n:o 271 laiksi kansalais- ja työväenopistojen valtion- avusta annetun lain muuttamisesta ...	„
Ensimmäinen käsittely:		33) Ed. Kettusen ym. lakialoite n:o 123 laiksi vuodelta 1991 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista ve- roasteikoista ja veroprosenteista	„
24) Ehdotukset laiksi talletuspank- kien toiminnasta ja eräksi siihen liitty- viksi laeiksi	4327	34) Ed. Juhantalon ym. lakialoite n:o 124 laiksi leimaverolain 32 ja 55 §:n muuttamisesta	„
Hallituksen esitys n:o 242/1989 vp. Pankkivaliokunnan mietintö n:o 8		35) Ed. Pekkarisen ym. lakialoite n:o 128 laiksi tulo- ja varallisuusvero- lain muuttamisesta	„
25) Ehdotus laiksi valtiokonttorista	4365		
Hallituksen esitys n:o 238 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 56		Pöydällepanoa varten esi- tellään:	
26) Ehdotus laiksi eräiden kiinteistö- jen vaihdosta valtion ja Arkkitehtitoi- misto Veikko Juntunen Ky -nimisen kommandiittiyhtiön välillä	„	36) Valtiovarainvaliokunnan mietin- tö n:o 55 hallituksen esityksen johdosta liikevaihtoverolaiksi (HE n:o 96)	„
Hallituksen esitys n:o 245 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 57		37) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 15 hallituksen esityksestä maaseutuelinkeinolaiksi (HE n:o 66)	„
27) Ehdotukset laiksi ulkomaalaisen oikeudesta omistaa suomalaisen luotto- laitoksen osakkeita ja harjoittaa pank- kitoimintaa Suomessa annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi	„	38) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 38 hallituksen esityksestä laiksi sairaus- vakuutuslain muuttamisesta (HE n:o 208)	„
Hallituksen esitys n:o 224 Pankkivaliokunnan mietintö n:o 9		39) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 39 hallituksen esityksestä laeiksi kansan- eläkelain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä lakialoitteis- ta laiksi eläkkeensaajien asumistukilain 6 §:n muuttamisesta (HE n:o 205 sekä LA n:ot 113 ja 116)	4369
28) Ehdotus laiksi lääninoikeuslain 11 §:n muuttamisesta	„	40) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 40 hallituksen esityksestä laeiksi työt- tömyysturvalain ja työttömyyskassalain muuttamisesta (HE n:o 153)	„
Hallituksen esitys n:o 220 Talousvaliokunnan mietintö n:o 11			
Esitellään:			
29) Hallituksen esitys n:o 262 Suo- men Hallitusmuodon ja valtiopäiväjär-			

41) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 41 hallituksen esityksestä laiksi työsuojeluhallinnosta annetun lain muuttamisesta (HE n:o 212) 4369

42) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksestä Amerikan yhdysvaltojen kanssa tulo- ja varallisuusveroja koskevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi ja veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE n:o 214) ”

43) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 58 hallituksen esityksen johdosta lisävaltuuksien antamisesta valtioneuvostolle lainanottoon vuoden 1990 aikana (HE n:o 277) ”

44) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 59 hallituksen esityksen johdosta muutoksista vuoden 1990 tulo- ja menoarvioon (HE n:o 237) ”

45) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 60 hallituksen esityksen johdosta laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta (HE n:o 129) ”

46) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 61 hallituksen esityksestä laiksi sähkölain muuttamisesta (HE n:o 203) ”

47) Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksestä takaisinsaantia konkurssipesään koskevaksi lainsäädännöksi (HE n:o 102) ”

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Hetemäki-Olander ja toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Alaranta, Alho, Antvuori, Hietala, Hilpelä, Huuhtanen, Ikonen, Junnila, Karkinen, Kauppinen, Kekkonen, Kempainen, Laitinen, Lax, Maijala, Muttilainen, Männistö, Ollila, Paasio, Paavilainen, Paloheimo, Puhakka, Rusanen, Saarinen, Salolainen, Soininvaara, Särkijärvi, Tähkämaa, Viinanen, Vistbacka ja Väänänen.

Siv. Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat toinen varapuhemies Pesälä ja ed. Viinanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden takia edustajat Alaranta, Kekkonen ja Maijala, virkatehtävien vuoksi edustajat Paasio, Puhakka ja Salolainen sekä yksityisasioiden takia edustajat Huuhtanen, Laitinen, Muttilainen, Paavilainen, Pesälä, Rusanen, Saarinen ja Särkijärvi, tästä ja huomisesta päivästä sairauden vuoksi ed. Ikonen, kuluvan kuun 22 päivään virkatehtävien takia edustajat Kempainen ja Väänänen sekä 23 päivään sairauden vuoksi edustajat Junnila ja Soininvaara, virkatehtävien takia ed. Karkinen sekä yksityisasioiden vuoksi ed. Alho.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmien ohella kuluvan marraskuun 9 ja 16 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 264—266, 284, 288 ja 291—294, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 524, 525, 528, 531 ja 545. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Riihijärvi: Herra puhemies! Suuri valiokunta kokoontuu huomenna kello 13.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**1) Ehdotus laiksi eräitä elintarvikkeita koskevista poikkeuksista liikevaihtoverolakiin annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta**

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 127

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51

Suuren valiokunnan mietintö n:o 172

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 172. Viime perjantaina pidetyssä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yleiskeskustelussa on ed. Pekkarinen ed. Kääriäisen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin III vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Pekkarisen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 63 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 45. (Koneään. 1)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

3 §.

Keskustelu:

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 3 § hyväksyttäisiin siinä muodossa, kuin se on kirjattu mietintöön liitettyyn III vastalauseeseen, mikä käytännössä merkitsee sitä, että alkutuotevähennyskertoimen huonontamista lihan osalta ei hyväksyttäisi hallituksen esittämällä tavalla, joka kiristää lihan liikevaihtoverotusta vuodessa noin 200 miljoonalla markalla.

Ed. Kääriäinen: Herra puhemies! Kannatan ed. Pekkarisen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Pekkarinen ed. Kääriäisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin III vastalauseeseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Pekkarisen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 63 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 44. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

4 §.

Keskustelu:

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Ehdotan, että 4 § hyväksyttäisiin III vastalauseeseen mukaisessa muodossa, mikä merkitsee sitä, että alkutuotevähennyskerroin säilyy 1,9-kertaisena eikä 1,6-kertaisena, kuten hallitus esittää. Hallituksen esitys merkitsee maitotuotteiden liikevaihtoverotuksen kiristymistä vuodessa yli 400 miljoonalla markalla.

Ed. Kääriäinen: Herra puhemies! Kannatan ed. Pekkarisen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Pekkarinen ed. Kääriäisen kannattamana ehdotta-

nut, että pykälä hyväksyttäisiin III vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Pekkarisen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 91 jaa- ja 63 ei-ääntä; poissa 45. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

5 ja 6 §, voimaantulo- ja soveltamissäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotukset laiksi lapsilisälain 1 ja 8 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 234

Lakialoitteet n:ot 26, 108 ja 112

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 37

Suuren valiokunnan mietintö n:o 178

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 178. Viime perjantaina pidetyssä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yleiskeskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Seppäsen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin III vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Ed. Mäkipää ed. Kettusen kannattamana on ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin II vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Ed. Alaranta ed. Kankaanniemen kannattamana on ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin I vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Käsittelyn pohjaa koskevis-
sa äänestyksissä ehdotan meneteltäväksi si-

ten, että ensin äänestetään ed. Stenius-Kaukonen ehdotuksesta ed. Mäkipään ehdotusta vastaan, sitten voittaneesta ed. Alarannan ehdotusta vastaan ja lopuksi voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Mäkipään ja ed. Stenius-Kaukonen ehdotusten välillä.

Ed. Mäkipään ehdotus ”jaa”, ed. Stenius-Kaukonen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 95 jaa- ja 40 ei-ääntä, 21 tyhjää; poissa 43. (Koneään. 4)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Mäkipään ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Alarannan ja ed. Mäkipään ehdotusten välillä.

Ed. Alarannan ehdotus ”jaa”, ed. Mäkipään ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 125 jaa- ja 11 ei-ääntä, 20 tyhjää; poissa 43. (Koneään. 5)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Alarannan ehdotuksen.

3) Äänestys ed. Alarannan ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Alarannan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 94 jaa- ja 62 ei-ääntä; poissa 43. (Koneään. 6)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Esitellään 1 §.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ehdotan, että 1 § hyväksyttäisiin III vastalauseen mukaisesti ja että siitä äänestettäisiin momenteittain elikkä päästään äänestämään tästä jatketusta lapsilisästä luopumisesta.

Lisäksi ehdotan, että hyväksyttäisiin uusi 1 a § ja uusi 2 § myöskin III vastalauseen mukaisesti. 1 a § tarkoittaa sitä, että yksinhuoltajalle maksetaan korotettua lapsilisää ja elatusvelvolliselle aletaan maksaa 150 markan suuruista lapsilisää.

Ed. Väistö: Herra puhemies! Ehdotan, että 1 § hyväksyttäisiin I vastalauseessa esitetystä muodossa.

Ed. P. Leppänen: Herra puhemies! Kannatan ed. Stenius-Kaukosen erittäin hyvää ehdotusta.

Ed. Kankaanniemi: Herra puhemies! Kannatan ed. Väistön tekemää ehdotusta.

Ed. Mäkipää: Herra puhemies! Ehdotan, että 1 § hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena, mikä tarkoittaa, että lapsilisää maksetaan jokaisesta 16:ta vuotta nuoremasta lapsesta. Lisäksi suoritetaan ns. jatkettua lapsilisää, kunnes lapsi täyttää 17 vuotta. Jatkettuna maksettava lapsilisä on määrältään sama kuin ensimmäisestä lapsesta maksettava lapsilisä. Korotukset ovat 30 prosenttia nykyisestä lapsilisästä.

Ehdotan myös, että lakiin otettaisiin uusi 1 a §, joka tarkoittaa sitä, että lapsilisää suoritetaan 3:a vuotta nuoremasta lapsesta korotettuna 135 markalla kuukaudessa.

Ed. Kettunen: Herra puhemies! Koska ed. Mäkipään ehdotus on ylivoimaisesti paras ehdotus, kannatan sitä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. P. Leppäsen kannattamana ehdottanut, että 1 § hyväksyttäisiin III vastalauseen mukaisena.

Lisäksi on ed. Stenius-Kaukonen ed. P. Leppäsen kannattamana ehdottanut, että 1 a ja 2 § hyväksyttäisiin III vastalauseen mukaisina.

Ed. Väistö on ed. Kankaanniemen kannattamana ehdottanut, että 1 § hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena.

Ed. Mäkipää on ed. Kettusen kannattamana ehdottanut, että 1 § hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Lisäksi on ed. Mäkipää ed. Kettusen kannattamana ehdottanut, että 1 a § hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Äänestykset suoritetaan pykälittäin ja 1 §:n osalta lisäksi momenteittain.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

1 §:n 1 momentti.

Puhemies: Ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin asetetaan ed. Väistön ja ed. Stenius-Kaukosen ehdotukset vastakkain, sitten voittanut ed. Mäkipään ehdotusta vastaan ja lopuksi voittanut mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Väistön ja ed. Stenius-Kaukosen ehdotusten välillä.

Ed. Väistön ehdotus ”jaa”, ed. Stenius-Kaukosen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 43 ei-ääntä, 9 tyhjää; poissa 41. (Koneään. 7)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Väistön ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Mäkipään ja ed. Väistön ehdotusten välillä.

Ed. Mäkipään ehdotus ”jaa”, ed. Väistön ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 71 jaa- ja 63 ei-ääntä, 22 tyhjää; poissa 43. (Koneään. 8)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Mäkipään ehdotuksen.

3) Äänestys ed. Mäkipään ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ed. Mäkipään ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 111 jaa- ja 44 ei-ääntä; poissa 44. (Koneään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

1 §:n 2 momentti.

Puhemies: Ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin asetetaan ed. Mäkipään ja ed. Stenius-Kaukosen ehdotukset vastakkain, sitten voittanut ed. Väistön ehdotusta vastaan ja lopuksi voittanut mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Mäkipään ja ed. Stenius-Kaukosen ehdotusten välillä.

Ed. Mäkipään ehdotus ”jaa”, ed. Stenius-Kaukosen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 109 jaa- ja 33 ei-ääntä, 12 tyhjää; poissa 45. (Koneään. 10)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Mäkipään ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Väistön ja ed. Mäkipään ehdotusten välillä.

Ed. Väistön ehdotus ”jaa”, ed. Mäkipään ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 126 jaa- ja 10 ei-ääntä, 15 tyhjää; poissa 48. (Koneään. 11)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Väistön ehdotuksen.

3) Äänestys ed. Väistön ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ed. Väistön ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 91 jaa- ja 64 ei-ääntä; poissa 44. (Koneään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

1 a §, jota ei ole mietinnössä.

Puhemies: Ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin asetetaan ed. Mäkipään ja ed. Stenius-Kaukosen ehdotukset vastakkain ja sitten voittanut mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. Mäkipään ja ed. Stenius-Kaukosen ehdotusten välillä.

Ed. Mäkipään ehdotus ”jaa”, ed. Stenius-Kaukosen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 100 jaa- ja 34 ei-ääntä, 17 tyhjää; poissa 48. (Koneään. 13)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Mäkipään ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Mäkipään ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö ”jaa”, ed. Mäkipään ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 61 ei-ääntä; poissa 49. (Koneään. 14)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

2 §, jota ei ole mietinnössä.

Äänestys ed. Stenius-Kaukosen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Stenius-Kaukosen ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 132 jaa- ja 21 ei-ääntä; poissa 46. (Koneään. 15)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

8 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimekke hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 219

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 12

Suuren valiokunnan mietintö n:o 167

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan, ja sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta. Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt, ellei muuta ehdotusta tehdä, äänten enemmistöllä hyväksyä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai hylätä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Hallituksen esitys tarkoittaa valtiopäiväjärjestyksen muuttamista niin, että saamelaisväestölle varattaisiin mahdollisuus eduskunnassa tulla kuulluksi sellaisessa asiassa, joka koskee heidän etujaan. Tämän muutoksen hyväksymisen jälkeen asiasta määrättäisiin tarkemmin eduskunnan työjärjestyksessä.

Hallituksen esitys on varsin mieto ja vaisu sikäli, että se jättää kuulemisen tietyllä tavalla ehdolliseksi. Valiokunta on kuitenkin muuttanut hallituksen esitystä sillä tavalla, että täällä lausutaan: "Saamelaisia kuullaan

heitä erityisesti koskevassa asiassa, niin kuin eduskunnan työjärjestyksessä tarkemmin säädetään."

Herra puhemies! Tämäkään hallituksen esitys ja sen hyväksyminen ei koske muuta kuin valiokunnassa kuulemista. Sen sijaan saamelaisten kuuleminen ja heidän vaikutusmahdollisuutensa asian valmistelussa nimenomaan valtioneuvostossa jää edelleen luonnollisestikin suuren epävarmuuden varaan. Se, mitä hallitus on esittänyt eduskunnan päätettäväksi, on tietysti parannus, mutta se on kovin vähäinen muutos saamelaisten oikeuksien suuntaan.

Pääministeri Holkeri taannoin lähetti viestin Romanian suuntaan kehottaen heitä ottamaan oppia siitä, miten Suomessa kohdellaan vähemmistöjä. Viesti koski ilmeisesti sitä, minkälaisessa asemassa Suomen suurin vähemmistö, suomenruotsalaiset, ovat meillä. Näiltä osin ilmaisu Romanian suuntaan, viesti, niin kuin voidaan sanoa, oli tietysti asiallinen, koska suomenruotsalaisten asiat ovat varmasti täällä kunnossa. Se on heidän itse hankkimaansa oikeutta, ja suomenruotsalaiset ovat pystyneet, aivan oikein, säilyttämään Suomessa vähemmistöasemassaankin etunsa vähintään kantaväkeä eli kantasuomalaisia vastaavalla tavalla. Sanon: vähintään, ehkä paremminkin. Heitä siitä ei kuukaan toki kadepdi. Se on heidän omaa ansiotaan suurelta osin.

Sen sijaan, kun katsellaan saamelaisväestön ja romaaniväestön olosuhteita Suomessa verrattuna tähän suurimpaan vähemmistöön, erot ovat toki yhtä suuret kuin yöllä ja päivällä. Mustalaisten osalta kyllä sosiaaliosalla puolella on edistytty melkoisesti ja saatu heidät tuolta kärryperiltä kiinteään asumiseen, mikä on ollut tarkoituskin, mutta heidänkin puolellaan kulttuurin vaaliminen on erinomaisen heikolla pohjalla tänä päivänä. Sen hyväksi ei ole tehty mitään.

Saamelaisten sekä sosiaalinen puoli osittain että erityisesti kulttuurin vaaliminen ovat kovin heikolla tasolla Suomessa. Näin ollen ulkomaille lähetetyt viestit, mitä esimerkiksi pääministeri aikanaan on lausunut, eivät vastaa todellisuutta kuin päävähemmistön osalta.

Saamelaisilla pitäisi olla eduskunnassa oma kansanedustaja, niin kuin on mm. ahvenanmaalaisilla, ennen kuin saamelaiset voivat ajaa etujaan edes kohtuullisella tavalla.

Niin kauan kuin näin ei ole, saamelaiset jäävät yhä toisarvoiseen asemaan.

Mustalaiset — tai en tiedä pitäisikö sanoa romaanit vai mustalaiset, en minä tarkoita loukata tätä vähemmistöä, mutta kun en tarkkaan tiedä, mikä se virallinen nimitys on. Ed. Rinne ilmeisesti tietää, mutta en kuule näin kauaksi sieltä annettua vihjetä. Mustalaiset ilmeisesti Rainer Frimanin voimalla saavat eduskuntaan kuitenkin edustajan, jos hän asettuu ehdokkaaksi. Heidän osaltaan asia tulee kuntoon.

Saamelaisten asia on toisin. He tulevat siellä kaukaisessa Lapin kolkassa jäämään oman onnensa nojaan.

Oikeastaan tulini tänne puhujakorokkeelle siitä syystä, että tein 3 päivänä lokakuuta eduskuntakyselyn koskien saamelaisten kansanopiston kohtaloa Inarissa, missä se on ajautunut konkurssin partaalle. Nyt sain vastauksen pöydälle. En ole sitä lukenut, mutta tiedän ne lähtökohdat ja pohjat, jotka tuon kyselyn aiheuttivat. Saamelaisten ainoa kansanopisto, jossa heidän kielikulttuuriaan ja muuta kulttuuriaan pyritään vaalimaan, on ajautunut konkurssin partaalle. Jos yhteiskunta ei tule apuun, se tulee myös konkurssiin ajautumaan. Millä tavalla valtio on suhtautunut? Minä uskon, että tekemälläni kysymyksellä oli myös merkitystä siihen, että tähän asiaan kiinnitettiin hallituksen ja asianomaisen ministeriön taholta huomiota. En ole vastausta lukenut. Toivon, että tämä saamelaisten viimeinen ja ainoa kulttuurin kehto saa jatkossa toimia sillä tavalla, ettei saamen kieli ja kulttuuri kokonaisuudessaan häviä.

Herra puhemies! En kuluta eduskunnan aikaa tämän pidemmälti. Halusin todella todeta sen, että vähemmistöjen asema on Suomessa kovin erilainen suomenruotsalaisten, mustalaisten ja toisaalta saamelaisten välillä. Erityisesti tänä päivänä saamelaiset ovat kovin huonossa asemassa kulttuurin ja kielen vaalimisen suhteen. Sen vuoksi tämä vähäinen perustuslain muutos, joka antaa ehkä hiukan oikeutta, ainakin muodollisesti, saamelaisille, on paikallaan. Mutta kuten totesin, ei ole riittävää, että saamelaisia muodollisesti kuunnellaan valiokunnan käsittelyssä. Heidän kuulemisensa täytyy merkittävällä ulottaa jo sellaisten lakien valmisteluun, jotka heitä koskevat. On myöskin huolehdittava, että viimeinen ja tietyllä ta-

valla ainoa kulttuurin koulutuskeskus, Inarin kansanopisto, pystyy taloudelliselta pohjalta toimimaan. Se ei kai saamelaisten taholta ole liikaa vaadittu.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Ed. Aittoniemi on monien meidän muiden tavoin ottanut esille Inarin opiston kysymyksen. Se on erittäin tärkeä saamelaisuuden säilyttämisen ja saamelaiskulttuurin kannalta. Opiston toiminta on nyt uhattuna. Tällä eduskuntakyselyyn annetulla vastauksella asia ei tule hoidetuksi, koska vastaus on hyvin yleinen, ei tosin kielteinen mutta yleinen. Nyt tarvitaan rahaa. Elin, joka tässä voi välittömästi auttaa, on valtiovarainvaliokunnan sivistysjaosto, jossa ns. joululahjarahoja parhaillaan jaetaan. Jos hallituspuolueet haluavat auttaa Inarin opistoa, niin olkaa hyvä ja tehkää se nyt antamalla niistä rahoista se tarvittava 600 000 markkaa Inarin opistolle. Te voitte pelastaa sen opiston.

Ed. Pokka: Herra puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta on pakko sanoa, että kyllähän tämä perustuslain muutoksen saamelaisten kuulemisesta on hyvin tyypillisesti näennäisuudistus. Kyllähän saamelaisia on aina eduskunnassa kuultu, mutta kysymyshän ei ole siitä, vaan näitten asiointien hoitamisesta.

Tässä on omaltakin osaltani pakko korostaa, että nyt on valtiovarainvaliokunnan sivistysjaostolla hyvin ratkaiseva osuus Inarin opiston pelastamisessa. Päästetäänkö se konkurssiin vai eikö päästetä? On paljon suurempi kädenojennus saamelaisille, jos tämä asia hoidetaan, kuin perustuslain muutos, jota me nyt käsittelemme. Me mietimme perustuslakivaliokunnassa pitkän aikaa, onko tämä valtiopäiväjärjestyksen muutos yleensä tarpeellinen vai ei. Tulimme siihen tulokseen, että kun ei siitä suurempaa haittaa ole, niin kaipa se voidaan valtiopäiväjärjestykseen ottaa.

Paljon tärkeämpi asia on myös saamelaisien kielilaki, joka on eduskunnassa käsiteltävänä. Sillä voidaan käytännössä auttaa saamelaisia, ei pelkästään sillä, että kuullaan, jos ei edes kuunnella.

Ed. Anttila: Herra puhemies! Ed. Aittoniemi totesi, että käsiteltävänä oleva esitys ei takaa sitä eikä anna niitä säännöksiä,

joilla turvattaisiin saamelaisten kuuleminen myöskin valtioneuvostossa heidän asioitaan käsiteltäessä. Tähän on toki pakko todeta, että tietääkseni ei ole muutenkaan säännöksiä siitä, että valtioneuvoston välttämättä pitäisi kuulla asioita käsiteltäessä. Nähdäkseni eri tahot vaikuttavat valtioneuvostoon oman aktiivisuutensa mukaan.

Tämä kysymyshän on lähtenyt aikanaan liikkeelle siitä, että on selvitetty mahdollisuutta saada saamelaisille oma kansanedustaja. Kun tätä asiaa ei ole voitu käytännössä toteuttaa, on päädytty tällaiseen esitykseen, jossa turvataan saamelaisten kuuleminen asiantuntijoina, kun heidän asioitaan käsitellään. Kuten perustusvaliokunnan mietinnössä todetaan, tämä säännös on jonkin verran erikoinen, koska ensimmäisen kerran valtiopäiväjärjestykseen todella otetaan määräys siitä, että jotakin tahoa on erityisesti kuultava.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään jätettäväksi leppäänsä ensimmäisiin vaalien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi liikevaihtoverolain 16 ja 27 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 125

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 47

Suuren valiokunnan mietintö n:o 168

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Kettunen: Herra puhemies! Kolmannessa käsittelyssä on esitys liikevaihtoveron korottamisesta 17,5 prosenttiin. Tämä liittyy siihen sosialidemokraattien ja kokoomuksen valitsemaan veropoliittiseen linjaan, jossa välillisiä veroja korostetaan ja välittömiä veroja nimenomaan tulohaitarin yläpäässä alennetaan. Me SMP:ssä emme voi

hyväksyä tällaista linjausta, joka johtaa siihen, että rikkaat rikastuvat ja köyhät köyhtyvät.

Niinpä II vastalauseeseen viitaten ehdotan, herra puhemies, että tämä lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. Jurva: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Kettusen tekemää hylkäysehdotusta.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron kannattaakseni, mutta näköjään kannatuspuheenvuoro tuli, eli yhdyin ajatuksiin esityksen hylkäämisestä. Keskusta ei hyväksy uutta korotusta 17:stä 17,5 prosenttiin. Sinänsä mielenkiintoista huomata, että SMP, joka on ollut kahta edellistä korotusta hyväksymässä — 16:sta 16,5:een ja 16,5:stä 17 prosenttiin — tässä vaiheessa on sitä mieltä, että korotusta ei tarvita.

Arvoisa puhemies! Peruste sille, että emme hyväksy korotusta, on hallituksen verouudistuksen kokonaislinjassa, joka kohtelee aika kovakouraisesti nimenomaan kuluttavia pieni- ja erityisesti keskituloisia lapsiperheitä. Tästä syystä esitystä ei voida hyväksyä.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä, kun miljardeja kuitenkin liikutetaan korotuksen yhteydessä, olisi ollut tavattoman toivottavaa, että valtiovarainministeri olisi astunut saliin ja kertonut eduskunnalle, mikä on hallituksen tämän vuoden budjettiesityksen tulopuolen todellinen tilanne ja miltä näytävät näkymät vuoden 91 eduskunnassa olevan budjettiesityksen osalta, tiedossa kun on, että tulopohja on pettämässä aivan ilmeisesti vähintäänkin 8 miljardilla markalla. Jos nämä huhut paikkansa pitävät, olisi ollut syytä esimerkiksi liikevaihtoveron käsittelyn yhteydessä ministerin täällä esiintyä.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Minäkin ed. Pekkarisen tapaan iloitsen siitä, että SMP on löytänyt valoa ja tässä kysymyksessä tullut niiden joukkoon, jotka eivät halua lisätä suurimenoisille niin kuin lapsiperheille aiheutuvaa liikevaihtoverotaakkaa. Kannatan, niin kuin toisessa käsittelyssä tuli esille, lain hylkäämistä. Sen seurauksena voimaan tulisi pysyvä laki, jonka perusteella liikevaihtovero on 16 prosenttia, ja siltä osin SMP palaa asiassa juurilleen eli 16 prosentin veroon, jota se on kaksi kertaa ollut sen jälkeen korottamassa ed. Pekkarisen esittä-

mällä tavalla. Mukavaa, kun SMP on näin aloitteellinen tällaisissa kysymyksissä.

Mitä tulee liikevaihtoveroasiaan yleisemminkin, tulemme varmasti eduskunnassa käymään liikevaihtoverokeskustelun uuden liikevaihtoverolain käsittelyn yhteydessä. En ymmärrä, miksi se viipyy suuresta salista emmekä pääse käsittelemään liikevaihtoveroa. Sehän on hyväksytty valiokunnassa jo aika päiviä sitten, ja toivoisin, että puhemies sen toisi täysistunnon listalle, jotta voisimme keskustella sitten siitäkin näköalasta, että palvelut ovat seuraavalla vaalikaudella joutumassa liikevaihtoverolle ja silloin jatkuu se hallituksen linja, jota tällä vaalikaudella on edustanut liikevaihtoveron korottaminen ja jota seuraavalla kaudella edustaa palvelujen liikevaihtoverolle pano ja sitä kautta yhä uuden verorasituksen säilyttäminen pienituloisten ja suurimenoisten, tässä tapauksessa lapsiperheiden, niskaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Kettunen ed. Jurvan kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Puhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Ahonen, Ajo, Ala-Harja, von Bell, Björklund, Björkstrand, Bärlund, Donner, Dromberg, Gustafsson, Hacklin, Halonen, Hokkanen, Holvitie, Hurskainen, Häkämies, Härmäläinen, Ikkala, Jaakonsaari, Jansson, Joenpalo, Jouppila, Jääskeläinen, Kalliomäki, Kasurinen, Kautto, Knuuttila, Kohijoki, Korkia-Aho, Kärhä, Lahti-Nuuttila, M. Lahtinen, Lamminen, Lapiolahti, Laurila, Lindroos, Linnainmaa, Louekoski, Louvo, Luttinen, Malm, Melin, Miettinen, Myller,

Mäki-Hakola, Mörttinen, Niinistö, Nordman, Nyby, Nyman, Paakkinen, Perho, Pesola, Pietikäinen, Pohjanoksa, Pohjola, Puieto, Puolanne, Rajamäki, Ranta, Rauramo, Rehn, Renlund, J. Roos, T. Roos, Sasi, Savela, Savolainen, Skinnari, Soininvaara, Taina, Tiuri, Turunen, Törnqvist, Uosukainen, Urpilainen, Valli, Valo, Varpasuo, Vastamäki, Wasz-Höckert, Westerlund, Viljanen ja Zyskowitz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, R. Aho, Aittoniemi, Almgren, Andersson, Anttila, Apukka, Astala, Fred, Haavisto, Hautala, Heikkinen, Helle, Isohookana-Asunmaa, Jokinen, Jokiniemi, Joutsensaari, Jurva, Jääteenmäki, Kankaanmäki, Kettunen, Koistinen, Kokko, Kuuskoski-Vikantmaa, Kääriäinen, P. Lahtinen, Laine, Lehtosaari, P. Leppänen, Löyttyjärvi, Mattila, Moilanen, Mäkelä, Mäkipää, Nieminen, Pekkarinen, Pelttari, Pokka, Pulliainen, Puska, Renko, Ryyänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Sarapää, Seppänen, Sillanpää, Stenius-Kaukonen, Tenhiälä, Tennilä, Uitto, Wahlström, Vihriälä, Vähäkangas ja Väistö.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Alaranta, Alho, Antvuori, Backman, Elo, Hetemäki-Olander, Hietala, Hilpelä, Huuhtanen, Ikonen, Juhantalo, Junnila, Järvenpää, Järvisalo, Kalima, Kanerva, Karkinen, Kauppinen, Kekkonen, Kemppainen, Kietäväinen, Laaksonen, Laitinen, Lax, U. Leppänen, Maijala, Metsämäki, Muttilainen, Männistö, Mönkäre, Ollila, Paasio, Paavilainen, Paloheimo, Pesälä, Puhakka, Pystynen, Rantanen, Riihijärvi, Rinne, Rusanen, Saarinen, Saastamoinen, Salolainen, Siuruainen, Suominen, Säilynoja, Särkijärvi, Taxell, Tykkyläinen, Tähkämaa, Viinanen, Virolainen, Vistbacka, Vuoristo, Vähänäkki, Väyrynen ja Väänänen.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 84 jaa- ja 56 ei-ääntä; poissa 59. (Koneään. 16)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi tasausverolain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 130
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 48
Suuren valiokunnan mietintö n:o 169

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotukset laiksi eräitä tuotannollisia investointeja koskevista poikkeuksista liikevaihtoverolakiin annetun lain 4 §:n muuttamisesta sekä laiksi energiainvestointien liikevaihtoverovähennyksistä annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 126
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 50
Suuren valiokunnan mietintö n:o 171

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään lakiehdotuksista.

Koska toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset osittain koskevat lisättyä veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotukset valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos niitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotukset ovat rauenneet ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun

pykälän 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Mielestäni on erittäin räikeää vähävaraista kansaa vastaan kohdistuvaa lainsäädäntömenettelyä sellainen, että äsken eduskunnassa hyväksyttiin enemmistön äänin lähes 2 miljardin markan lisärasitus liikevaihtoveron muodossa. Pari asiaa aikaisemmin äänestettiin nurin ed. Pekkarisen ehdotus, joka olisi merkinnyt sitä, että 500—600 miljoonan lisärasitusta ei olisi asetettu maito- ja lihatuotteille, mutta eduskunnan enemmistö valitsi kuitenkin tuon linjan. Nyt olemme ratkaisemassa kysymystä siitä, että teollisuudelle annettaisiin liikevaihtoverohelpotusta noin 300—400 miljoonaa markkaa. Lähipäivinä eduskunta käsittelee todellisen jättipotin yrityksille koskien liikevaihtoverokevennystä.

Herra puhemies! Tällaista menettelyä, tällaista suhtautumista liikevaihtoverokysymyksiin, että kansaa rasitetaan ja teollisuuden rasitusta kevennetään, ei voi hyväksyä.

Siksi, herra puhemies, kuten toisen käsittelyn yhteydessä jo ennakoin, ehdotan hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen hylättäväksi.

Ed. Löyttyjärvi: Herra puhemies! Kannatan ed. Laineen hylkäysehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. Löyttyjärven kannattamana ehdottanut, että ensimmäinen lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ensin on äänestettävä ensimmäisen lakiehdotuksen hyväksymisestä tai raukeamisesta.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; joka ei sitä hyväksy, äänestää ”ei”.

Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on rauennut.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, E. Aho, Ahonen, Aittoniemi, Ajo, Ala-Harja, Almgren, Anttila, von Bell, Björklund, Björkstrand, Bärlund, Donner, Dromberg, Fred, Gustafsson, Hacklin, Halonen, Hautala, Heikkinen, Hokkanen, Holvitie, Hurskainen, Häkämies, Hämäläinen, Ikkala, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jansson, Joenpalo, Jokiniemi, Jouppila, Joutsensaari, Jurva, Jääskeläinen, Jätteenmäki, Kalliomäki, Kankaanniemi, Kasurinen, Kautto, Kettunen, Knuuttila, Kohijoki, Koistinen, Korkia-Aho, Kuuskoski-Vikamaa, Kärhä, Kääriäinen, Lahti-Nuuttila, M. Lahtinen, Lamminen, Lapiolahti, Laurila, Lehtosaari, Linnainmaa, Louekoski, Louvo, Luttinen, Malm, Mattila, Melin, Miettinen, Moilanen, Myller, Mäki-Hakola, Mörttinen, Nieminen, Niinistö, Nordman, Nyby, Nyman, Paakkinen, Pekkarinen, Pelttari, Perho, Pesola, Pietikäinen, Pohjanoksa, Pohjola, Pulliainen, Puolanne, Puska, Pystynen, Rajamäki, Rantanen, Rauramo, Rehn, Renko, Renlund, J. Roos, T. Roos, Rynänen, Röntynen, Saapunki, Sarapää, Sasi, Savela, Savolainen, Sillanpää, Skinnari, Soininvaara, Taina, Tenhiälä, Tiuri, Turunen, Törnqvist, Uosukainen, Urpilainen, Valli, Valo, Varpasuo, Vastamäki, Westerlund, Vihriälä, Viljanen, Vuoristo, Vähänäkki, Väistö ja Zyskowicz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

R. Aho, Andersson, Apukka, Astala, Helge, Jokinen, P. Lahtinen, Laine, P. Leppänen, Löyttyjärvi, Saari, Seppänen, Tennilä, Uitto ja Vähäkangas.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Alaranta, Alho, Antvuori, Backman, Elo, Haavisto, Hetemäki-Olander, Hietala, Hilpelä, Huuhtanen, Ikonen, Juhantalo, Junnila, Järvenpää, Järvisalo, Kalima, Kanerva, Karinen, Kauppinen, Kekkonen, Kemppainen, Kietäväinen, Kokko, Laaksonen, Laitinen, Lax, U. Leppänen, Lindroos, Maijala, Met-

sämäki, Muttilainen, Mäkelä, Mäkipää, Männistö, Mönkäre, Ollila, Paasio, Paavilainen, Paloheimo, Pesälä, Pokka, Puhakka, Puisto, Ranta, Riihijärvi, Rinne, Rusanen, Saarinen, Saastamoinen, Salolainen, Siuruainen, Stenius-Kaukonen, Suominen, Säilynoja, Särkijärvi, Taxell, Tykkyläinen, Tähkämaa, Wahlström, Wasz-Höckert, Viinanen, Virolainen, Vistbacka, Väyrynen ja Väänänen.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 119 jaa- ja 15 ei-ääntä; poissa 65. (Koneään. 17)

Eduskunta on hyväksynyt ensimmäisen lakiehdotuksen.

Toinen lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotukset laiksi ravintorasvaverosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 191

Lakialoite n:o 40

Toivomusaloite n:o 94

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 49

Suuren valiokunnan mietintö n:o 170

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, joista toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteesta.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus koskee osittain lisättyä veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiova-

rainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Vihriälä: Arvoisa puhemies! Ravintorasvaverolain muutos on hallituksen nykyisen poliittisen linjan mukainen. Ravintorasvojen verotus ei kevene, koska perustelujen mukaan ravintorasvaveron tuotto säilyisi entisellä tasolla ja olisi vuonna 1991 noin 300 miljoonaa markkaa. Valitettavaa on se, että lakiesityksen perustelut ovat hyvin löysät. Niistä ei käy ilmi, minkä vuoksi ravintorasvaveron muutos on nyt tarpeellinen. Muutokselle ei ole terveystaloudellisia perusteita, koska terveellisinä pidettyjen juoksevien öljyjen hinta nousee. Margariinien kohdalla kevytmargariinin hinta halpenee vähemmän kuin tavallisten laatuojen, koska ne sisältävät vähemmän rasvaa, jonka veroa nyt alennetaan.

Meijerirasvoissa margariinien hinnan lasku kiristää kilpailutilannetta ja edellyttää mitä todennäköisimmin vastaavasti maitorasvatuotteiden hintojen laskua. Meijereille tilanne muodostuukin ongelmalliseksi. Kun maidon tuottajille maksetaan maidosta tavoitehintaa ja kun maidon rasvasta saadut tuotot vähenvät voion hinnan alenemisen seurauksena, on kompensatio etsittävä maidon muista aineosista. Ravintorasvaverolain muutos merkitsee meijeriteollisuudessa sitä, että joudutaan korottamaan vähärasvaisten ja rasvattomien maitovalmisteiden hintoja.

On syytä myös todeta, että lakiesityksen mukaan ravintorasvavero ulotetaan myös peruna- ja lihavalmistuksiin, eineksiin ja makeisiin jne., jotka aikaisemmin ovat olleet verottomia. Näiden elintarvikkeiden hintoihin tulee kovia muutospaineita.

Arvoisa puhemies! Asiantuntijat ovat esittäneet laskelman tämän verouudistuksen merkityksestä. Esityksen mukaan ravintorasvavero laskee lähes kaikissa tuoteryhmissä 3,92 markkaa kilolta. Lain perusteluissa mainittu 3,50 markkaa on siten liian alhainen. Ravintorasvaveron esitetyn suuruinen muutos antaa mahdollisuuden laskea jääkaappimargariinin hintoja lähes 5 markalla, jos otetaan huomioon liikevaihtoveron ja pro-

sentuaalisten kaupan palkkioiden vaikutukset. Tämä on yli 15 prosentin alennus nykyhinnasta. Talousmargariineilla alennus on saman suuruinen kiloa kohti, mutta prosentuaalisesti suurempi eli yli 20 prosenttia. Laskelma on tietenkin teoreettinen, mutta siinä on otettu huomioon koko alennuksen heijastuminen kuluttajahintoihin.

Erittäin vaikea on tietenkin ennakoita, miten margariiniteollisuus ja kauppa alennuksen käytännössä toteuttavat. Voi-kasviöljyseosten hinnat laskisivat samalla tavalla laskettuna vain 2—3 prosenttia sisältämänsä rypsiöljyn veron laskun johdosta. Pulloissa myytävät ruokaöljyt sen sijaan kallistuivat lähes 10 prosenttiyksikköä. Sopiikin kysyä, onko tämä oikein.

Syyskuulta 1990 kuluttajahintaindeksin hinnoista voimme todeta jääkaappimargariinin olevan voion hinnasta 70,9 prosenttia eli voi on 42,3 prosenttia kalliimpaa kuin jääkaappimargariini, ja tässä on verrattu nimenomaan voipakettia ja margariinirasvaa. Jos oletamme, että margariinipuolella toteuisi hintojen alennus kokonaan eikä voion hinta muuttuisi lainkaan, olisi muutoksen jälkeen jääkaappimargariinin hinta 58 prosenttia voion hinnasta ja toisin päin ilmaistuna voi 70 prosenttia jääkaappimargariinia kalliimpaa. Tällä tavallako hallitus kurittaa kotimaista maidon tuottajaa, sopii kysyä?

Arvoisa puhemies! Ravitsemustottumuksissa on kymmenessä vuodessa tapahtunut melkoinen muutos. Ravintorasvojen kokonaiskulutus on laskenut meillä henkeä kohti vuodesta 1979 vuoteen 1981 20,5 kilosta 16,4 kiloon. On totta, että kokonaiskulutus on alentunut viidenneksellä, kun on siirrytty kevyempiin tuotteisiin. Margariinien kulutus on tänä ajanjaksona pysynyt suurin piirtein samana, mutta voion kulutus on laskenut rajusti. Se on pudonnut 12,2 kilosta 6,3 kiloon ja osittain se on kompensoitunut voi-kasviöljyseosten kulutuksen kasvulla 0,4 kilosta 2,1 kiloon. Tänä vuonna tammi — syyskuussa voion kulutus on alentunut jo runsaat 13 prosenttia.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on ikävällä tavalla muuttamassa voion ja margariinin hintasuhdetta ja ennen kaikkea nostaa pulloissa olevien kasviöljyjen hintatasoa. Lakiesityksellä kovien margariinien hintaa suhteessa alennetaan. On syytä muistaa, että margariiniteollisuuden raaka-aineiksi käytet-

tiin vuonna 1989 kotimaisia ja ulkomaisia kasvisöljyjä ja -rasvoja sekä eläinrasvoja lähes 31 miljoonaa kiloa ja näistä nautaan ja sian rasvaa 8 miljoonaa kiloa. Näiden kovien margariinituotteiden hintaa nyt alennetaan.

Lakiesitys aiheuttaa myös sen, että paineet kasvavat erittäin suuresti vähärasvaisten ja rasvattomien maitotuotteiden hintoihin. Meijerteollisuus on viime vuosina kehittänyt erittäin merkittävästi vähärasvaisia ja rasvattomia maitovalmisteita sekä erikoisvalmisteita kuluttajien tarpeisiin. Ravintorasvaverolain muutos aiheuttaakin tämän puolen kehitykselle ja tutkimukselle uusia esteitä hinnannousupaineiden muodossa, joita hallitus tällä lakiesityksellä kasvattaa. (Ed. Mäki-Hakola: Mitäs keskustalainen lääkäri sanoo tähän asiaan?)

Arvoisa puhemies! Ravintorasvaverolain muutosesitykselle hallituksen esittämässä muodossa ei ole perusteita. Lakiesityksen suunta on väärä. Perusruoan hintaa pitäisi alentaa eikä suinkaan verotuksella ja veronluonteisilla maksuilla kiristää sekä saattaa kovia margariineja edullisempaan asemaan kuin kotimainen puhdas voi on. Veropolitiikalla hallitus heikentää kotimaisten kotieläintuotteiden hintakilpailukykyä.

Herra puhemies! Ehdotan, että lakiehdotus ravintorasvaverolaista annetun lain muuttamisesta hylättäisiin nyt kolmannessa käsittelyssä.

Ed. Puska: Arvoisa puhemies! Käsittelin tätä kysymystä jo lähete keskustelussa. Mutta kun asia nyt tulee ratkaisuun, haluan vielä lyhyesti ottaa keskeiset näkökohtani esille. Haluan heti alussa ilmoittaa, että vaikka perusteluni ovat osittain erilaiset kuin ed. Vihriälällä, johtopäätökseni tämän lain suhteen on sama kuten tulen perustelemaan.

Tässähän taustana siis on se, että nykyisen lain mukaan jääkaappimargariinien, voimariinien ja kevytlevitteiden kasvirasvoja rasietaan noin 9,5 markan verolla kiloa kohti ja kasviöljyjä, siis pullossa olevia kasviöljyjä, noin 4,40 markkaa kilolta.

Tätä veroahan on kritisoitu ja olen itse kritisoinut sitä sillä, että yleensäkin tällaisia peruselintarvikkeiden hintoja ei pitäisi rasittaa ylimääräisillä veroilla. Erityinen kritiikki on kohdistunut siihen, että kysymys on suuressa määrin kasviöljyistä, joiden saantia suomalaisten pitäisi lisätä mm. veren koles-

terolin alentamiseksi ja sydäntautien ehkäisemiseksi.

Olinkin varsin iloinen, kun kuulin, että hallitus aikoo ravintorasvaveroon puuttua ja tekee tästä esityksen. Kuitenkin esityksen sisältöön tutustuminen aiheutti varsin suuren pettymyksen. Tämä budjettilakina oleva ravintorasvaverolain muutos merkitsee siis sitä, että veron määräksi kaikesta elintarvikekäyttöön tarkoitettusta kasviöljystä tulee noin 6 markkaa kilolta. Tätä uudistusta esityksen johdannossakin markkinoidaan, mainostetaan, ravintorasvaveron määrän alentamisella noin kolmanneksella. Mikäli edustajat tutustuvat budjettikirjaan, siitä käy ilmi kuitenkin, että veron budjetoitu tuotto vähenee tämän vuoden 305 miljoonasta 300 miljoonaan markkaan. Jokainen huomaa, että kysymyksessä ei olekaan veronalennus vaan veron uudelleen suuntaaminen.

Seuraava kysymys on: Mihin suuntaan ravintorasvaveroa nyt uudelleen suunnataan? Valitettavasti tämä menee väärään suuntaan. Nimittäin tähän merkitsee sitä, että esitetyn lainmuutoksen mukaan vero koskisi samalla tavalla juoksevia kasviöljyjä ja koveutettuja kasvirasvoja. Kuitenkin edellisten kulutusta pitäisi lisätä terveys-suositusten mukaan, jälkimmäisiä vähentää. Kuitenkin uudistuksessa nostetaan pullossa olevan kasviöljyn verotusta, vaikka tätä tuotemuotoa pitäisi erityisesti suosia, ja sen suosio onkin ilahduttavasti lisääntynyt. Sen sijaan vero kevenee tuotteilta, joissa on vaihteleva määrä koveutettua rasvaa.

Esitetyn uudistuksen jälkeen nousee juoksevan kasviöljyn verotus noin 2 markkaa kilolta perustelujenkin mukaan. Tämä on tässä asiassa huonoin ja keskeinen kohta. Yleensäkin elintarvikkeiden verotusta ja hintaa pitäisi alentaa, ja nimenomaan pullossa olevan juoksevan kasviöljyn, joka nykyään on aivan valtaosaltaan erinomaista kotimaista rypsiöljyä, kulutusta pitäisi lisätä.

Kansainvälisissä vertailuissa suomalaiset ovat usein kiinnittäneet huomiota nimenomaan kasviöljyjen hinnoissa olevaan suureen eroon ulkomaisten ja Suomen välillä. Kuten tiedämme, meillähän on tunnetusti suhteellisen korkea liikevaihtovero ja sen päälle vielä ravintorasvavero, jonka määrää nyt siis esitetään vielä lisättäväksi elikkä noin pari markkaa lisää.

Kuten lähete keskustelussa sanoin, parasta

olisi, mikäli ravintorasvaveron tasoa voitaisiin yleisesti laskea. Yhteyden kotimaisen öljykasvituotannon tukeen ei mielestäni tarvitsisi olla näin tiukka. Mikäli verotus kuitenkin haluttaisiin säilyttää tällä tasolla, tulisi mielestäni verotusta rakenteellisesti kehittää juuri päinvastaiseen suuntaan kuin tämä esitys on elikkä veroa periä mahdollisimman vähän lopputuotteessa juoksevassa muodossa olevasta kasviöljystä ja, jos verottaa halutaan, verottaa enemmän kovettettua kasvirasvaa. Tällainen muutos edistäisi juoksevan kasviöljyn käyttöä useissa eri tuotteissa, jotka ovat merkittäviä suomalaisten rasvan saannissa. Näin hyöty koskisi sekä margariini- että meijeriteollisuutta riippuen siitä, kuinka paljon lopputuotteessa on kasviöljyä juoksevassa muodossa. Kuluttajille terveellisimmät vaihtoehdot halpenisivat jnp.

Tässä vaiheessa kuitenkin laki voidaan vain hyväksyä tai hylätä. Vaikka, kuten sanoin, on myönteistä, että esiintyy pyrkimystä ravintorasvaveron vähentämiseen, tämä esitys ei sitä merkitse vaan suuntaa veroa uudestaan ja vääraan suuntaan. Vielä uudestaan sanon sen, että keskeinen ongelma tässä on se, että juoksevien kasviöljyjen verotus tämän mukaan entisestään kiristyisi. Näin ei pitäisi menetellä.

Näillä perusteilla päädyn itse kannattamaan lakiesityksen hylkäämistä ja kannatan siis ed. Vihriälän hylkäämisehdotusta.

Ed. Viinanen merkitään läsnä olevaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Vihriälä ed. Puskan kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; joka ei sitä hyväksy, äänestää "ei". Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä on jaa-ääniä, on la-

kiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on rauennut.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Ahonen, Ala-Harja, von Bell, Björklund, Björkstrand, Bärlund, Donner, Dromberg, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Hokkanen, Holvitie, Hurskainen, Häkämies, Ikkala, Jaakonsaari, Jansson, Joenpalo, Jouppila, Jääskeläinen, Kalima, Kalliomäki, Kautto, Knuuttila, Kohijoki, Korkia-Aho, Kärhä, Lahti-Nuuttila, M. Lahtinen, Lammien, Lapiolahti, Laurila, Lindroos, Linnainmaa, Louekoski, Luttinen, Malm, Melin, Myller, Mäki-Hakola, Mörttinen, Nordman, Nyby, Pesola, Pohjanoksa, Pohjola, Puisto, Pulliainen, Puolanne, Rajamäki, Ranta, Rantanen, Rauramo, Rehn, Renlund, J. Roos, T. Roos, Sasi, Savela, Savolainen, Skinnari, Soinivaara, Taina, Tiuri, Turunen, Törnqvist, Uosukainen, Urpilainen, Valli, Valo, Varpasuo, Vastamäki, Wasz-Höckert, Westerlund, Viinanen, Viljanen, Vuoristo, Vähänäkki ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, R. Aho, Aittoniemi, Almgren, Andersson, Anttila, Apukka, Astala, Fred, Hautala, Heikkinen, Isohookana-Asunmaa, Jokinen, Jokiniemi, Jurva, Jäätteenmäki, Kankaanniemi, Kettunen, Koistinen, Kokko, Kuuskoski-Vikatmaa, Kääriäinen, Laine, Lehtosaari, P. Leppänen, Löyttyjärvi, Mattila, Moilanen, Mäkelä, Mäkipää, Nieminen, Pekkarinen, Pelttari, Puska, Renko, Ryyänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Sarapää, Seppänen, Sillanpää, Siuruainen, Stenius-Kaukonen, Tenhiälä, Tennilä, Uitto, Wahlström, Vihriälä, Vähäkangas ja Väistö.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ajo, Alaranta, Alho, Antvuori, Backman, Elo, Helle, Hetemäki-Olander, Hietala, Hilpelä, Huuhtanen, Hämäläinen, Ikonen, Joutsensaari, Juhantalo, Junnila, Järvenpää, Järvisalo, Kanerva, Karkinen, Kasurinen, Kauppinen, Kekkonen, Kempainen, Kietäväinen, Laaksonen, P. Lahtinen, Laitinen, Lax, U. Leppänen, Louvo, Majjala, Metsämäki, Miettinen, Muttilainen,

Männistö, Mönkäre, Niinistö, Nyman, Ollila, Paakkinen, Paasio, Paavilainen, Paloheimo, Perho, Pesälä, Pietikäinen, Pokka, Puhakka, Pystynen, Riihijärvi, Rinne, Rusanen, Saarinen, Saastamoinen, Salolainen, Suominen, Säilynoja, Särkijärvi, Taxell, Tykkyläinen, Tähkämaa, Virolainen, Vistbacka, Väyrynen ja Väänänen.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 81 jaa- ja 51 ei-ääntä; poissa 67. (Koneään. 18)

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus on rauennut.

Asia palautetaan tältä osin valtiovarainvaliokuntaan valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on lakialoitteen osalta loppuun käsitelty.

Puhemies: Toivomusaloitteesta päätehtään, kun asia on palannut valtiovarainvaliokunnasta ja kun hallituksen esitykseen sisältyvästä lakiehdotuksesta on tehty lopullinen päätös.

8) Ehdotus laiksi eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 128

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 52

Suuren valiokunnan mietintö n:o 173

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Sasi: Herra puhemies! Suomessa peritään vakuutusmaksuista veroa, joka on

saman suuruinen kuin liikevaihtovero. Voidaan sanoa, että tämän tyypin kulutusvero meillä siis kohdistuu myös vakuutusmaksuihin. Suomalainen vakuutusmaksuvero on kansainvälisesti katsottuna suhteellisen poikkeuksellinen. Voidaan todeta, että EY-maissa ei ole vastaavanlaista vakuutusmaksuihin kohdistuvaa kulutusveroa ja EY:n kuudennen direktiivin mukaan arvonlisäverotuksen ulkopuolelle jäävät nimenomaan vakuutuspalvelut. Joitakin pisteveroja on erityyppisiin vakuutusmaksuihin EY-maissa, mutta yleensä niidenkin määrät, mikäli ne eivät ole 0 prosenttia, vaihtelevat 1:stä 5–6 prosenttiin.

Tällä hetkellä tässä suhteessa ei ole kovin paljon ongelmia, koska vakuutustoiminta ei ole Suomen osalta pitkältikään vielä kansainvälistynyt, mutta siinä tilanteessa, kun palveluiden vapaakauppa tulee todellisuudeksi, on tärkeätä, että suomalaiset vakuutusyhtiöt asetetaan kansainvälisessä kilpailussa samaan asemaan kuin muitten maitten vakuutusyhtiöt. Tästä syystä valtiovarainvaliokunnassa onkin mietintöön hyväksytty ponsi, jossa edellytetään, että hallitus seuraa kilpailuolosuhteiden yhdenmukaisuuden vaatimuksen toteutumista sekä kotimaisten että ulkomaisten yhtiöitten osalta vakuutusmarkkinoiden vapautuessa.

Tältä osin täytyy todeta, että periaatteessa ulkomaisten yhtiöidenkin osalta meillä on vakuutusmaksuveron maksuvelvollisuus, mutta tosiasiaa käytännön valvonta asettaa tiettyjä ongelmia tämän verovelvollisuuden toteuttamisen kannalta.

Ed. Kääriäinen: Herra puhemies! Ehdotan, että tämä lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. Pekkarinen: Herra puhemies! Kannatan ed. Kääriäisen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Kääriäinen ed. Pekkarisen kannattamana ehdotanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Puhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Ahonen, Ajo, Ala-Harja, von Bell, Björklund, Björkstrand, Bärlund, Donner, Dromberg, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Hokkanen, Holvitie, Hurskainen, Häkämies, Ikkala, Jaakonsaari, Jansson, Joenpalo, Jouppila, Jääskeläinen, Kalima, Kalliomäki, Kautto, Knuuttila, Kohijoki, Korkea-Aho, Lahti-Nuuttila, M. Lahtinen, Lammien, Lapiolahti, Lindroos, Linnainmaa, Louekoski, Louvo, Luttinen, Malm, Melin, Myller, Mäki-Hakola, Nordman, Nyby, Nyman, Paakkinen, Perho, Pesola, Pietikäinen, Pohjanoksa, Pohjola, Puisto, Pulliainen, Puolanne, Rajamäki, Ranta, Rauramo, Rehn, Renlund, J. Roos, T. Roos, Sasi, Savela, Savolainen, Skinnari, Soininvaara, Taina, Tiuri, Turunen, Törnqvist, Uosukainen, Urpilainen, Valli, Valo, Varpasuo, Vastamäki, Wasz-Höckert, Westerlund, Viinanen, Vuoristo, Vähänäkki ja Zyskiewicz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, R. Aho, Aittoniemi, Almgren, Andersson, Anttila, Apukka, Astala, Fred, Hautala, Helle, Isohookana-Asunmaa, Jokiniemi, Joutsensaari, Jurva, Jäätteenmäki, Kankaanniemi, Kettunen, Koistinen, Kokko, Kuuskoski-Vikatmaa, Kääriäinen, P. Lahtinen, Laine, Lehtosaari, P. Leppänen, Löyttyjärvi, Moilanen, Mäkelä, Mäkipää, Nieminen, Pekkarinen, Pelttari, Puska, Renko, Ryytänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Sarapää, Sillanpää, Siuruainen, Stenius-Kaukonen, Tenhiälä, Tennilä, Uitto, Wahlström, Vihriälä, Vähäkangas ja Väistö.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Alaranta, Alho, Antvuori, Backman, Elo, Heikkinen, Hetemäki-Olander, Hietala, Hilpelä, Huuhtanen, Hämäläinen, Ikonen, Jokinen, Juhantalo, Junnila, Järvenpää, Järvisalo, Kanerva, Karkinen, Kasurinen, Kauppinen, Kekkonen, Kempainen, Kietäväinen, Kärhä, Laaksonen,

Laitinen, Laurila, Lax, U. Leppänen, Maijala, Mattila, Metsämäki, Miettinen, Muttilainen, Männistö, Mönkäre, Mörttinen, Niinistö, Ollila, Paasio, Paavilainen, Paloheimo, Pesälä, Pokka, Puhakka, Pystynen, Rantanen, Riihijärvi, Rinne, Rusanen, Saarinen, Saastamoinen, Salolainen, Seppänen, Suominen, Säilynoja, Särkijärvi, Taxell, Tykkyläinen, Tähkämaa, Viljanen, Virolainen, Vistbacka, Väyrynen ja Väänänen.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 82 jaa- ja 50 ei-ääntä; poissa 67. (Koneään. 19)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus laiksi lannoiteverosta annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 190

Toivomusaloite n:o 141/1988 vp.

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46

Suuren valiokunnan mietintö n:o 160

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteesta.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus koskee lisättyä veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotus laiksi lästimaksusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 164

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 53

Suuren valiokunnan mietintö n:o 174

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta, minkä jälkeen päätetään lakiehdotuksesta.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus koskee lisättyä veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädettyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotus laiksi merenkulun veronhuojenuksista annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 183

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 54

Suuren valiokunnan mietintö n:o 175

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Ehdotus laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Lapuan patruunatehtaan hallinnassa olevaa omaisuutta perustettavalle osakeyhtiölle sekä ryhtyä eräisiin muihin yhtiön perustamiseen liittyviin järjestelyihin

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 157

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 45

Suuren valiokunnan mietintö n:o 159

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Ehdotus mielenterveyslaiksi

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 201/1989 vp.

Talousvaliokunnan mietintö n:o 6

Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 133 a ja 133

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Haavisto: Herra puhemies! Käsillä olevassa mielenterveyslaissa on nykytilanteeseen nähden tietysti monia parannuksia, mutta 8 § siinä muotoilussa, jonka se valiokuntakäsittelyssä sai, pitää sisällään lasten ja lasten vanhempien oikeusturvan kannalta

kyseenalaisia asioita silloin, kun lapsi tahdon vastaisesti määrätään pakkohoitoon. Näinhän voidaan menetellä myös tapauksessa, jossa vanhemmatkaan eivät anna pakkohoitoon suostumustaan. Sen vuoksi ehdotan lakia hyväksyttäessä perusteluissa lausuttavaksi:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti lapsen oikeusturvan toteutumista tapauksissa, joissa alaikäinen lain 8 §:n perusteella määrätään tahdosta riippumattomaan psykiatriseen hoitoon ja että erityistä huomiota kiinnitetään tapauksiin, joissa pakkohoito toteutetaan myös lapsen vanhempien tai huoltajien tahdon vastaisesti, ja antaa tarvittaessa nopeasti esitykset havaittujen epäkohtien korjaamiseksi.”

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kannatan ed. Haaviston perustelulausumaehdotusta. Tässä laissa tosiaan on vaikeuksia siinä tapauksessa, että myöskään vanhemmat eivät hoitoon suostu. Siinä on eräitä aika isojaakin juridisia ongelmia.

Mutta sitten, arvoisa puhemies, haluaisin kiinnittää huomiota toiseen seikkaan, siihen, että tässä vaiheessa oli tarkoituksena avata myös sellainen väylä, että lastensuojelulain perusteella voidaan lapsi ohjata myös sairaalahoitoon, mutta sitä väylää ei kuitenkaan tämän 8 §:n saaman muotoilun vuoksi ilmeisesti aiotakaan avata. Tällöin tapahtuu kyllä virhe, koska silloin lapsen kohtalo riippuu hyvin pitkälle siitä, minkä viranomaisen kynsiin hän sattuu ensimmäiseksi joutumaan. On kysymys hyvin pienestä sattumasta, ja silloin tie on tavallaan tukossa yhdeltä puolelta toiselle puolelle. Tämän vuoksi, arvoisa puhemies, ehdotan, että eduskunta hyväksyisi tässä yhteydessä lausuman, joka kuuluu seuraavasti:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin säännösten muuttamiseksi niin, että myös lastensuojelulain nojalla on mahdollista ohjata lapsi sairaalahoitoon, jotta ongelmiin joutunut lapsi voisi saada parasta mahdollista hoitoa ja ohjausta siitä riippumatta, mikä viranomainen hänen ongelmiinsa ensimmäiseksi puuttuu.”

Ed. Donner: Arvoisa puhemies! Motivoimatta tätä sen kummemmin ehdotan, että perusteluissa lausutaan seuraavaa: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mah-

dollisuudet parantaa lasten oikeusturvaa yhteiskunnassa perustamalla lapsiasiamiesviran.”

Herr talman! Jag föreslår att i motiveringarna uttalar följande: ”Riksdagen förutsätter att regeringen utreder möjligheterna att förbättra barnens rättsskydd i samhället genom att inrätta ett barnombudsmannaämbete.”

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Soininvaaran perustelulausumaehdotusta.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Lastensuojeluelonteon yhteydessähän otettiin eduskunnassa myönteisesti kantaa lapsiasiamiehen viran perustamiseen, ja sen vuoksi kannatan ed. Donnerin tekemää lausumaehdotusta. Jo näiden eduskunnan aikaisempien päätösten mukaisesti lapsiasiamiehen viran perustamiseen tulisi ryhtyä, ja se on todella tarpeen ottaen huomioon ne ongelmat, mitä lastensuojelussa tänä päivänä esiintyy.

Ed. Björkstrand: Arvoisa puhemies! Kannatan myös ed. Donnerin ehdotusta.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Minulla ei ole mitään sitä vastaan, että lapsiasiamiehen virka perustetaan Suomeen tänä pehmoisten arvojen aikana. Se on varmasti hyvin ajankohtaista.

Mutta rohkenen henkilökohtaisena mielipiteenäni kuitenkin todeta asian, jota ei ole missään vaiheessa tuotu esille. Mielenterveyslaissa lapsen oikeudet turvataan 12-vuotiaaseen saakka, jolloin tämä itse voi hakea muutosta päätökseen tai olla kuultavana. Valitettavasti nyt en muista lakitekstiä ihan tarkkaan. Olkoon se minun nolaukseni.

Kuitenkaan Suomessa ei tehdä minkäänlaista elettä siihen, että alle 15-vuotiaiden lasten velvollisuuksiin alettaisiin myös kiinnittää edes jonkin verran huomiota, eli niihin asioihin, mitä tapahtuu tänä päivänä useissa kaupungeissa. Kaiket yöt rikotaan kiinteistöjen ikkunoita, hyökätään ihmisten kimpun jne. Kyllä jossakin vaiheessa tulee sekim aika, että kiinnitetään huomiota myös 12-, vaan ei 15-vuotiaiden lasten velvollisuuksiin ja niihin seikkoihin, jotka ovat tärkeitä yh-

teiskuntarauhan taholta. Näin arvelisin asian olevan. Toivottavasti tapahtuu jo hyvin pian, että tähän kiinnitetään huomiota. Jos asiasta tänä päivänä puhuu, niin se on kirosana, ja henkilö katsotaan hirviöksi, mutta minä uskallan sen hirviöaseman kyllä ottaa. Minä katson, että myös tätä velvollisuuspuolta tulee lähitulevaisuudessa tarkastella hyvin kriittisesti.

Ed. Wasz-Höckert: Herra puhemies! Tämä ed. Donnerin esittämä ja ed. Björkstrandin kannattama — vielä muitakin kannatuksia oli näin hyvälle asialle. (Ed. Laine: Stenius-Kaukosen!) — virka tulee olemaan aikanaan juristivirka. Toivon, että virkamies, joka siihen valitaan, todellakin on perehtynyt paitsi lastensuojeluasioihin myös lasten sairauksiin ja vammaisuuteen, koska lapsiasioiden takana piilee usein sairaus, jota eivät tavanomaiset virkamiehet pysty näkemään.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Kuten jo totesin, eduskunta on jo aikaisemmin ottanut kantaa lapsiasiamiehen viran perustamiseen ja tarpeellisuuteen. Mutta on hyvä ottaa tähän asiaan uudestaan kantaa, koska asia ei ole ainakaan lainsäädäntötasolle asti vielä edennyt.

Mitä ed. Aittoniemen puheenvuoroon tulee, niin siitä huomaa, että hän ei ole lainkaan seurannut sitä keskustelua, mitä lastensuojelusta tässä talossa on käyty, ja sen takia hänen puheenvuoroansa ei kannata kommentoida.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Haavisto ed. Soininvaaran kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti lapsen oikeusturvan toteutumista tapauksissa, joissa alaikäinen lain 8 §:n perusteella määrätään tahdosta riippumattomaan psykiatriseen hoitoon ja että erityistä huomiota kiinnitetään tapauksiin, joissa pakkohoito toteutetaan myös lapsen vanhempien tai huoltajien tahdon vastaisesti, ja antaa tarvittaessa nopeasti esitykset havaittujen epäkohtien korjaamiseksi.”

Ed. Soininvaara ed. Haaviston kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus

ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin säännösten muuttamiseksi niin, että myös lastensuojelulain nojalla on mahdollista ohjata lapsi sairaalahoitoon, jotta ongelmiin joutunut lapsi voisi saada parasta mahdollista hoitoa ja ohjausta siitä riippumatta, mikä viranomaisen hänen ongelmiinsa ensimmäiseksi puuttuu.”

Ed. Donner ed. Stenius-Kaukosen kannattamana on ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet parantaa lasten oikeusturvaa yhteiskunnassa perustamalla lapsiasiamiesviran.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi on äänestettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Haaviston ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Haaviston ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 66 jaa- ja 64 ei-ääntä; poissa 69. (Koneään. 20)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Soininvaaran ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Soininvaaran ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 77 jaa- ja 51 ei-ääntä; poissa 71. (Koneään. 21)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Donnerin ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Donnerin ehdotus ”ei”.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 1 jaa-ääni ja 130 ei-ääntä; poissa 68. (Koneään. 22)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Donnerin ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Ehdotukset laiksi kansanterveyslain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 202/1989 vp.
Lakialoite n:o 69/1988 vp.
Talousvaliokunnan mietintö n:o 3
Suuren valiokunnan mietintö n:o 134

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Ehdotukset laeiksi kunnallisen virkaehtosopimuslain 5 a §:n ja kunnallisista työehtosopimuksista annetun lain 1 a §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 181
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 26
Suuren valiokunnan mietintö n:o 161

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

16) Ehdotus laiksi vartioimisliikelain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 90
Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 27
Suuren valiokunnan mietintö n:o 162

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Asian, mitä aion esittää, olisi voinut puhua hyvin paikaltaankin, mutta äänestys lapsiasiamiehestä toi tähän pikkuisen lisää syvyyttä ja ajattelin, että kaksi minuuttia ei riitä, siksi tulin korokkeelle saakka. Nimittäin tässä on kysymys vartioimisliikkeitä koskevan lain muuttamisesta, ja tässä tietyllä tavalla katsovat lapsiasiamies ja yövartija toisiaan ikkunan takaa. Yövärtija yrittää suojella ikkunaa ja lapsiasiamiehen — toivottavasti ei, mutta todennäköisesti kuitenkin — suojatti yrittää toiselta puolelta kivellä rikkoa ikkunaa. Siinä mielessä nämä sattuiivat näin lähekkäin.

Vartioimisliikkeiden osuus henkilöiden ja omaisuuden suojaamisesta tulee yhteiskunnassa aivan lähitulevaisuudessa, näin uskon, merkittävästi kasvamaan, koskaan yhteiskunnalliset häiriöt lisääntyvät, se on aivan selvä. Toisaalta yhteiskunta ei pysty vastaamaan esimerkiksi poliisitoiminnalla niihin haasteisiin, mitä tästä aiheutuu. Yövärtijoista ei yleensä koskaan mitään puhuta, heidät katsotaan vähän toisen luokan kansalaisiksi, kun he yöllä kiertelevät työssään vartioimassa sitä omaisuutta, mikä heille on vartioitavaksi annettu, vääntelevät kellojaan, jotka osoittavat, että on paikalla käyty tehtyjen sopimusten mukaisesti. Tämä on kuitenkin hyvin merkittävää ja ansiokasta työtä. Eivät-

kä vartioimisliikkeiden palveluksessa olevien henkilöiden työt pääty yksinomaan tähän. Hehän palvelevat hyvin paljon myymälöissä myymäläetsivinä, järjestysmiestehtävissä, ja hyvinkin paljon suurissa yleisötilaisuuksissa heidän kontollaan on yleisen järjestyksen ylläpito siitä huolimatta, että heille yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen yleisillä paikoilla ei sellaisenaan kuulukaan.

Kun ajatellaan, mikä merkitys vartioimistoiminnalla tulee tulevaisuudessa olemaan, tämä laki ja siihen liittyvä asetus ovat kovin pelkistetyt, ja niistä ei riittävästi toimintaohjeita, lain säännöksiä, löydy tulevaisuutta silmälläpitäen. Uskonkin, että aivan lähitulevaisuudessa, vuoden, kahden, kolmen kuluessa, syntyy paineita siihen, että laki on otettava uudelleen käsittelyyn, koska työsarkea, mitä nämä edustavat, tulee merkittävästi laajenemaan.

Kuitenkin se on positiivista valiokunnan mietinnössä, että siinä on kiinnitetty huomiota vartijoiden koulutukseen sekä myöskin oikeusturvaan ja siitä annettaviin säännöksiin. Nimenomaan koulutus heidänkin osaltaan yhteiskunnassa on se, mille annetaan arvoa. Hyvin koulutettu työntekijä, hyvin koulutettu ammattikunta saa sille kuuluvan arvostuksen, ja tällä on merkitystä myöskin heidän palkkaukseensa.

Olen sitä mieltä, että vartioimisliikkeiden palveluksessa olevat henkilöt, jotka tekevät hyvin paljon työtään yöllä epämurkavana ja epäsovinnaisena työaikana, saavat aivan liian vähän palkkaa. Sillä on merkitystä myös siihen, että tälle alalle ja tälle alueelle ei ehkä aina hakeudu parasta mahdollista henkilökuntaa.

Siinä mielessä katsoisin, että valiokunnan mietinnössä olevat maininnat koulutuksesta ja oikeusturvasta pitää panna merkille kiinnitoisasti sikäli, että myöskin vartioimistehtäviin kuuluvien henkilöiden työolosuhteet ja heidän arvostuksensa ja palkkauksensa tulevaisuudessa kehittyisivät asianmukaisella tavalla, koska, niin kuin aikaisemmin mainitsin, he tulevat yhteiskunnassa näyttelemään aivan varmasti lähivuosien ja ehkä kymmenen vuoden aikana huomattavasti suurempaa roolia turvallisuuskysymyksissä ja henkilöiden ja omaisuuden suojaamisessa.

Ed. Valli: Herra puhemies! Ed. Aitto-
niemi epäili, ettei hallituksen lakiesitys anna

riittävästi neuvoja tulevaisuutta varten. Kuitenkin valiokunnassa kuullut asiantuntijat, jotka edustivat juuri vartioimisliikkeitä, olivat hyvin tyytyväisiä hallituksen esitykseen ja nimenomaan valiokunnan esittämiin tarkennuksiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

17) Ehdotus laiksi palo- ja pelastustoimesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 236

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 28

Suuren valiokunnan mietintö n:o 176

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

18) Ehdotus laiksi ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 196

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9

Suuren valiokunnan mietintö n:o 163

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

19) Ehdotukset laeiksi ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta ja ammatillisten oppilaitosten rahoituksesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 194
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 10
Suuren valiokunnan mietintö n:o 164

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

20) Ehdotus yhteismetsälaiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 97
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 14
Suuren valiokunnan mietintö n:o 177

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

21) Ehdotukset laeiksi valtion eläkelain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 158
Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 36
Suuren valiokunnan mietintö n:o 165

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

22) Ehdotukset laeiksi eräiden valtioneuvoston oikeuskansleria ja eduskunnan oikeusasiamiestä koskevien säännösten muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 72
Toivomusaloitteet n:ot 3 ja 5/1988 vp.
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9
Suuren valiokunnan mietintö n:o 179

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Toisessa käsittelyssä päätetyt ensimmäinen, toinen ja kolmas lakiehdotus muodostavat yhden kokonaisuuden, ja niistä on päätettävä perustuslain säätämismääräyksensä. Toisessa käsittelyssä päätetty neljäs lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Käsittelyn pohjana on toisessa käsittelyssä päätettyjen ensimmäisen, toisen ja kolmannen lakiehdotuksen kiireellisiksi julistamisen osalta suuren valiokunnan mietinnössä siitä tehty ehdotus. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään sanottujen la-

kiehdotusten hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta jos ehdotus niiden julistamisesta kiireellisiksi hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotusten hyväksymisestä jätettäväksi leppäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai niiden hylkäämisestä.

Menettelytapa hyväksytään.

Puhemies: Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 23) asiasta.

Keskustelua ei synny.

Ensimmäinen, toinen ja kolmas lakiehdotus julistetaan kiireellisiksi yksimielisesti.

Ensimmäinen, toinen ja kolmas lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Neljäs lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy perustuslakivaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

23) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännön muuttamisesta

Ainoa käsittely
Mainittu ehdotus
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10

Puhemies: Käsitteilyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10. Ensinnä sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sitten ryhdytään puhemiesneuvoston ehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Zyskowicz: Arvoisa puhemies! Eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännön 1 § tulisi saattaa asiallisesti saman sisältöi-

seksi kuin mikä sisältö on hallitusmuodon 49 §:llä. Koska hallitusmuodon 49 § sai suuren valiokunnan mietinnön pohjalta toisessa käsittelyssä perustuslakivaliokunnan mietinnöstä poikkeavan sisällön, tulee myös oikeusasiamiehen johtosäännön 1 § muuttaa vastaavasti. Tätä tarkoittavan muutosehdotuksen tulon tekemään yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy puhemiesneuvoston ehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §.

Keskustelu:

Ed. Zyskowicz: Herra puhemies! Viitaten siihen, mitä äsken totesin, ehdotan, että 1 § kuuluisi seuraavasti: "Eduskunnan oikeusasiamiehen tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet tehtävissään samoin kuin julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia sekä täyttävät velvollisuutensa. Erityisesti tulee oikeusasiamiehen, sillä tavoin kuin jäljempänä säädetään, ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteisiin, milloin tuomari tai muu virkamies taikka julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö on tehnyt itsensä syylliseksi vilpillisyyteen, puolueellisuuteen tai törkeään laiminlyöntiin, loukannut yksityisen kansalaisen laillista oikeutta taikka mennyt toimivaltaansa ulommaksi."

Ed. Vähänäkki: Herra puhemies! Kannatan ed. Zyskowiczin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Zyskowicz ed. Vähänäkin kannattamana ehdottanut, että pykälä saisi hänen edellä esittämänsä sanamuodon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ed. Zyskowiczin ehdotus voitaneen hyväksyä yksimielisesti.

Hyväksytään.

4, 6, 7, 8, 10, 14, 17, 20 ja 24 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Puhemies: Eduskunta päättäneen, että nyt hyväksytty eduskunnan päätös julkaistaan Suomen säädöskokoelmassa.

Hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

24) Ehdotukset laiksi talletuspankkien toiminnasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 242/1989 vp.
Pankkivaliokunnan mietintö n:o 8

Puhemies: Käsittelyn pohjana on pankkivaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Andersson: Arvoisa puhemies, herr talman! Tämä hallituksen esitys n:o 242 pitää sisällään erittäin laajan lakipaketin, jossa on 12 eri lakia. Nyt on oikea paikka keskustella pankeista ja niihin liittyvistä asioista.

Suomalaiset liikepankit ovat viime vuosien aikana keinotelleet kasinomarkkinoilla. Velka- ja tuontirahalla ne ovat ajaneet itsensä suuriin vaikeuksiin. Nyt nämä tappiot yritetään ottaa takaisin panemalla ne maksuun niille lainanottajille, jotka yrittävät hoitaa säännöllisesti mm. asuntolainojaan.

Pankkivaltuusmiehillähän, jotka on valittu suurimmista poliittisista puolueista, ei riitä rohkeutta nostaa peruskorkoa niin kuin tässä on vaadittu. Vasemmistoliitto ei voi hyväksyä peruskoron korottamista.

Huolta herättää sen sijaan pankkivaltuusmiesten puheenjohtajan esille nostama ajatus, että peruskoron suuruuden määrittäminen siirrettäisiin ns. korkoputken muodossa Suomen Pankin johtokunnan tehtäväksi. Jos näin tehdään, siitä seuraisi vuorenvarmasti peruskoron nostaminen.

Peruskoron korotus merkitsisi sitä, että kansalaisten pankkien kanssa tekemät rahan-kaupat purettaisiin muuttamalla kaupan ehtoja — siis nostamalla rahan hintaa. Jos peruskorkoa korotetaan, korottajat toimivat pankkien puolesta asiassa, jonka kansa tuomitsee. Lainakorkoja ei saa korottaa yksipuolisin päätöksin.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä aikoo tänään käydä eduskunnan täysistunnossa täysimittaisen keskustelun uudesta pankkilainsäädännöstä.

Pankkilakeihin liittyen vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tukee sitä pankkivaliokunnan yksimielistä kantaa, jonka mukaan postipankkilakiin sisältyvä ehdotus postien säilyttämiseksi ja asiasta päättämisen siirtämiseksi valtioneuvoston määräysvaltaan hyväksyttäisiin. Postit on ehdottomasti säilytettävä ja maaseutu on Suomessa pidettävä elinvoimaisena. Vasemmistoliitto on huolestunut siitä, että SDP:n eduskuntaryhmä ei näytä tässä asiassa olevan pankkivaliokunnan sosialidemokraattien kannalla. Tällä tavalla sosialidemokraattinen puolue ottaa vastuun postien lakkauttamisesta vastoin pankkivaliokunnan yksimielistä kantaa.

Arvoisa puhemies! Ensi vuodeksi on päätetty introdusoida lähdevero, jonka suuruudeksi hallitus ehdottaa 10 prosenttia korkotulosta. Tämä poikkeaa siitä hallituksen verouudistuksen yleisestä periaatteesta, että kaikkia tuloja pitäisi verotuksessa kohdella samojen perusteiden mukaan. Kun veroprosentti on näin alhainen, lähdeveron piiriin tulevat korkotulot ovat kaikkiin muihin tuloihin nähden pahasti aliverotettuja. Tästä hyötyvät ennen muuta kaikkein suurituloisimmat kansalaiset, jotka ilman lähdeveroa joutuisivat maksamaan verollisista talletuksistaan neljä, viisi tai kuusi kertaa suuremman veron.

Mielestäni yleisperiaatteeseen nojaten talletusten korkoa pitäisi verottaa niin kuin kaikkia muitakin tuloja. Silloin verot tulevat yhteiskunnassa maksuun kansalaisten veronmaksukyvyyn mukaisesti. Jos talletusten lähdevero kuitenkin otetaan käyttöön, pitäisi verokannan olla korkeampi. Suunnitellussa lähdeverouudistuksessa verokanta on vastaavaa EY-direktiiviä alhaisempi, ja Suomen lähdeverokanta on tämän 10 prosentin ehdotuksen mukaan maailman alhaisin.

On olemassa vaara, että hallituksen esityk-

sen mukainen talletusten lähdevero muodostaa uuden perustan myös muulle pääomatulojen verotukselle, vaikka tämän hallituksen aikana esimerkiksi osinkotulojen saajille on jo annettu mahtava veroetu, joka on yhtiöveron hyvitysjärjestelmä eli avoiminen. Siinä järjestelmässä osingonsaajat saavat lukea omassa verotuksessaan hyväkseen yhtiöiden maksamat verot.

Suomen Pankki vapautti ulkomaille tehtävät sijoitukset myös luonnollisille henkilöille heinäkuussa 1990. Sen seurauksena on mahdollista, että tukkutallettajien määräaikaistalletukset karkaavat ulkomaille ja alijäämä suurenee. Näin Suomen Pankki teki väärin ajoitetun pääomamarkkinoiden liberalisointitoimen. Mutta kun se on kerran tehty, on meidän eduskunnassa yritettävä lievittää niitä kielteisiä vaikutuksia, joita, tosin ilman eduskunnan päätöstä, on pääomamarkkinoilla nyt syntymässä.

Näin ollen on perusteltua se, että tässä yhteydessä matalakorkoiset käyttötilit jäävät nykyiseen tapaan verottomiksi. Samoin on perusteltua se, että nyt avataan uudelleen mahdollisuus tehdä verottomia määräaikaistalletuksia, joiden veroton nykykorko on 7,5 prosenttia. Jotta pääomatulot saataisiin verotuksessa tasa-arvoisempaan asemaan tulojen kanssa, verottomille talletuksille pitäisi kuitenkin säätää korkokatto. Ei voi olla perusteltua, että yksi kansalainen voisi saada verottomia korkotuloja esimerkiksi enemmän kuin 50 000 markkaa.

Korkokaton säätäminen vaatisi sen uudistuksen, että myös verottomat talletukset pitäisi ilmoittaa verottajalle. Kun talletuksia ei verotettaisi, vaikka tukkutallettajien korkoja verotettaisiin, sen ei pitäisi loukata kenenkään oikeusturvaa.

Arvoisa puhemies! Se että lähdeveroa peritään verollisista talletuksista, johtaa siihen, että useimpien tallettajien kannattaa verollinen talletus ja maksaa siitä tämä 10 prosentin suuruinen vero. Vain ne kaikkein pienituloisimmat kansalaiset häviävät, joilla on niin pienet tulot, että niistä ei mene lainkaan veroa. Monille pientallettajille 2 000 markan omaisuustulovähennyksen säilyttäminen myös korkotulojen osalta olisi ollut edullisin ratkaisu.

Lähdeveron yhteydessä pitäisi säätää, että tallettajalla on oikeus, jos hän niin haluaa, ilmoittaa pankin perimä lähdevero varsinais-

nessa verotuksessaan. Silloin vero olisi ikään kuin ennakonpidätys. Jos näin voisi tehdä, kukaan pienituloisenkaan ihminen ei häviäisi lähdeveron käyttöönoton yhteydessä.

Korkotulot saattaisivat vaikuttaa eläkeläisten verotukseen kielteisesti eläketulovähennyksen yhteydessä, vaikka korosta itses-
tään ei omaisuustulovähennyksen takia menisikään veroa. Sen tähden edellä mainitun järjestelyn edullisuus eläkeläisille riippuu heidän eläkkeidensä suuruudesta, mikä on aivan oikein.

Holkerin hallituksen ehdottama lähdevero on yleisesti ottaen mittatilaustyö suurttallettajille, joilla on kymmenientuhansien markkojen talletukset, ehkä enemmänkin. Valtiovarainministeri Matti Louekoski on sopinut asiasta pankkien, mutta ei eduskunnan kanssa.

Arvoisa puhemies! Lisäksi lähdevero vuotaa myös ulkomaiden suuntaan. Ulkomaille maksettavat korot ovat Suomen ja muiden maiden verosopimuksissa yleisesti hyväksytyn linjan mukaan verovapaista. Näin ollen se talletuskorkojen nousu, joka lähdeverosta pankkien edustajien mukaan väistämättömästi seuraa, koituu erityisen suuressa määrin ulkomaille asuvien tallettajien hyväksi. Veroja voidaan kiertää muuttamalla asumaan ulkomaille, ja se taas on taloudellisesti mahdollista ja edullista niille, jotka ovat Suomessa rahan suurttallettajia.

Arvoisa puhemies! Lähdeveron vuoksi myös korkotasoa Suomessa nousee, kun rahan tukkutallettajat saavat rahoilleen aliverotetut korkeat korot. Kuka sitten maksaa tämän uudistuksen hinnan ja korkojen nousun? Ei ainakaan valtio, koska se saa lisää tuloja. Eivät myöskään pankit, koska ne vain perivät veron valtion puolesta. Eivät tallettajat, he panevat talletukset verollisille tileille, koska heidän on edullista tehdä niin. He voittavat eivätkä häviä. Niinpä lähdevero maksetaan mm. asuntovelallisilla entistä korkeampina korkoina. Hallitus ei tule heitä vastaan korkojen noustessa, pikemminkin päinvastoin. Hallitushan on hyväksynyt sen periaatteen, jonka mukaan yhteiskunnassa ollaan yleisesti poistamassa korkojen verovähennysoikeus.

Arvoisa puhemies! Tämä laaja lakipaketti sisältää hyvin paljon hyvin tärkeitä asioita. Siinä ratkaistaan mm. postipankkien ja sen mukana myös postikonttorien kohtalo Suo-

messä. Tämä lakipaketti vaatii tarkan ja perusteellisen keskustelun ja käsittelyn.

Ed. Linnainmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän talletuspankkilainsäädännön uudistuksen keskeisiä tavoitteita ovat pankkitoiminnan tehokkuuden ja luotettavuuden lisääminen, pankkien vakavaraisuuden vahvistaminen ja pankkikilpailun edistäminen. Nämä kaikki tavoitteet ovat välillisesti myös pankkiasiakkaan edun mukaisia.

Sen sijaan lakiesityksessä ei puhuta mitään lähdeverosta, peruskorosta, pääomatulosta taikka korkotulojen verovähennysoikeuksista, jotka sinänsä ovat tärkeitä asioita ja joista kannattaa ja pitää keskustella, mutta ed. Andersson puhui kyllä nyt väärässä paikassa näistä asioista.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä olen ollut pankkivaliokunnassa myös tätä lakipakettia käsittelemässä, ja mielestäni ne asiat, joista tässä yhteydessä puhuttiin, eivät ole lainkaan vääriä, vaan aivan olennaisia pankkitoimintaan liittyviä kysymyksiä. Kai nyt korkotaso maassa on pankkitoimintaa tavalla taikka toisella tai lainakorkojen taso tai rahan ottolainauksen hintataso. Kaikki asiat ovat tulleet esille pankkivaliokunnan käsittelyn yhteydessä.

Tehän olette, kokoomuslaiset, tässä asiassa olleet sen tyyppisten ratkaisujen kannalla, jotka nostavat rahan hintaa. Puhutte pankkikilpailusta, mutta olette rahan hinnan korottajia ja hinnan nostajia. Tämä hallitushan ilmoitti hallitusohjelmassa, että se pyrkii siihen, että korot alenisivat. Sen jälkeen korot ovat nousseet vähintään 3 prosenttiyksikköä.

Ongelma on se, että esimerkiksi pankkitoiminta tältä osin ei ole ollut hallituksen eikä eduskunnan käsissä. Siinä mielessä tässä yhteydessä täytyy tehdä vielä muutosesityksiä, joiden avulla saadaan asia eduskunnan käsittelyyn.

Mitä tulee yleensä tämän lain käsittelyyn pankkivaliokunnassa, kyllä minäkin korostan sitä, mitä ed. Andersson korosti, että postit voidaan säilyttää vielä, jos eduskunta lähtee mukaan pankkivaliokunnan yksimielisesti hyväksymään kantaan. Siltä osin postien säilyttäminen on yksi keskeisimpiä ky-

symyksiä, jotka tulevat tämän pankkilain eduskuntakäsittelyn aikana esille. Ehdotan ja vaadin, että eduskunta ottaa pankkivaliokunnan yksimielisesti hyväksymään kannan siihen tapaan, kuin ed. Knuuttila täällä alusti viime perjantaina ensimmäisen kerran asiasta käydyssä keskustelussa.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Äskeisen ed. Linnainmaan puheenvuoron johdosta voi tehdä kai sen johdopäätöksen, että kokoomus on tyytyväinen nykyiseen menoon pankkimaailmassa. Mielenkiintoista, sanoisin, kun vielä oli tällainen ylistyslaulu paheksunnan perässä, paheksunnan, joka kohdistui siihen, että vasemmistoliiton puheenjohtaja puhui koroista, jotka ovat pilvissä. Mielenkiintoista, jos kokoomus todella on sitä mieltä, että kaikki on nyt pankkimaailmassa hyvin!

Ed. Linnainmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin vain halunnut korostaa sitä, että nämä asiat ovat pankkeihin liittyviä asioita, mitä edustajien puheenvuoroissa on tuotu esille, mutta ne eivät liity kirjaimellisesti ottaen juuri tähän hallituksen esitykseen, josta nyt keskustellaan. Näistä asioista on luonnollisesti pankkivaliokunnassa keskusteltu, niin kuin ed. Seppänen sanoi, mutta ei tämän hallituksen esityksen yhteydessä, paitsi siltä osin, kuin ed. Seppänen on jättänyt eriävän mielipiteen, jossa hän on tuonut esiin esimerkiksi lähdeveroa käsitteleviä asioita.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Kyllä tämän asian yhteydessä on syytä puhua pankkien toiminnan eri puolista. Se on kansalaisia niin ärsyttänyt tämän vuoden aikana. Pankit toimivat ikään kuin ne olisivat valtio valtiossa ja voivat kohdella asiakkaitaan, miten haluavat.

Erikoista on juuri korkojen nostopäätökset, menettelytavat. Eihän lainan hakijalle esimerkiksi yleensä anneta ollenkaan lainaehdotpaperia, annetaan ainoastaan sopimus siitä, millä tavalla lainan takaisinmaksut ja korot hoidetaan, mutta sitä sopimuspaperia, mihin koko laina perustuu, ei asiakkaalle yleensä edes anneta. Tämä on aika erikoinen menettely pankkien taholta. Siinä mielessä pankkien toimintaa tulisi kyllä valvoa ja myös rajoittaa mahdollisuuksia näin omaval-

taiseen toimintaan huomattavasti nykyistä enemmän.

Mitä tulee esimerkiksi Postipankin toimintaa, niin Postipankkihan on aikaansaanut sen, että postitoimistojakin ollaan lakkauttamassa. Myös tässä on todellisuudessa erittäin lyhytnäköistä toimintaa, joka tulee yhteiskunnalle lopulta kalliiksi. Niin Postipankin toimet kuin yleensä pankkien toimet tulevat asiakkaille eivätkä ainoastaan asiakkaille vaan myös yhteiskunnalle kalliiksi. Esimerkiksi yhteiskunnan palvelut tulevat kalliimmaksi, jos tällä tavalla menetellään. Sen vuoksi on aihetta, että eduskunta ottaa isännän äänen tässä ja vähintään hyväksyy ed. Knuuttilan pankkivaliokunnan puheenjohtajana esittelemän asian, mikä pankkivaliokunnan mietinnössä on esitetty.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukoselle haluaisin todeta, että on tyypillistä, että aikaisemmin kommunistit ovat vaatineet, että pankkien upeita konttoreita on liian paljon, joka kirkonkylässä, niitä pitäisi ehdottomasti vähentää, ja nyt kun konttorimäärää ollaan vähentämässä, valitetaan, että ei missään tapauksessa saa vähentää. Minä en ainakaan ymmärrä tätä logiikkaa, mikä ed. Stenius-Kaukosella on.

Mitä tulee tietojen luotettavuuteen, niin yleensä kyllä pankista saa ao. sopimuksen lainasta ja aina siitä saa jäljennöksen itselleen, jos haluaa. Haluaisin vain todeta sen, että ei SKP:kaan anna kaikille äänestäjilleen puolueohjelmaa, ja jos antaisi, niin luulen, että äänimäärä ei olisi edes sitä, mitä se tänä päivänä on.

Ed. Ikkala (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tuo pankkivaliokunnassa tehty lisäys postipankkilain 9 §:ään on mitä selvimmin osakeyhtiölaissa sovellettujen kaikkien periaatteiden vastainen. Lisäys on myös selvästi niiden periaatteiden vastainen, joiden varaan Postipankin tekeminen osakeyhtiöksi on rakennettu. Jos tuollaisia periaatteita tahdotaan Postipankin toimintaan, sitä pahasti häiritsevinä tekijöinä, liittää, minusta koko Postipankin asema pitäisi silloin ottaa uudelleen tarkastelun kohteeksi ja sen osakeyhtiömuoto poistaa.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Sasi kuun-

teli puheenvuoroani varsin huonosti. Puhuin postitoimistoista ja siinä yhteydessä kyllä Postipankin konttoreista. Olen sitä mieltä, että ne tulee säilyttää, koska ne ovat monien maaseutukylien eikä ainoastaan maaseutukyliin vaan myös kaupungin osa-alueiden kannalta erittäin tärkeitä palvelupisteitä, joita tulisi kehittää monipalvelupisteiksi, joista muitakin yhteiskunnan palveluja saa.

Mutta en vaatinut yksityisten liikepankkien konttorien lisäämistä. Monta kertaa, kun kaupungilla kulkee, ajattelee, että jos nekin varat, mitkä näihin pankin konttoreihin, niiden messinkiin ja marmoriin, on käytetty, käytettäisiin esimerkiksi lasten päiväkotien perustamiseen, niin meidän ei tarvitsisi täällä jatkuvasti puhua päivähoito-ongelmasta.

Mitä tulee näihin sopimuksiin, mielestäni molemmille sopimusosapuolille tulisi ilman toisen osapuolen pyytämistä antaa kopiot sopimuksesta, mikä tehdään. Ja tällä ei ole kyllä mitään tekemistä minkään SKP:n ohjelmien kanssa. Ed. Sasikin saa niitä aivan vapaasti niin kuin kaikki muutkin asioista kiinnostuneet.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ikkala käytti sellaisia sanoja pankkivaliokunnan tekemästä muutoksesta hallituksen esitykseen postipankkilaista, että minä hämmästelän hänen asennettaan. Pankkivaliokunta oli yksimielinen tehdessään tämän lisäyksen. Ed. Ikkala tosin silloin oli tilapäisesti poistunut pankkivaliokunnasta toivoen, että pankkivaliokunta menettäisi sillä tavalla päätösvaltaisuutensa. Mutta eihän pankkivaliokunta sillä tavalla päätösvaltaisuutta menetä, että sieltä jotkut kokoomuslaiset ja ruotsalaisen kansanpuolueen edustajatkin poistuvat, vaan me jäljelle jääneet päätimme tehdä sellaisen muutosesityksen, että sillä voitaisiin turvata Suomessa postit, jotka ovat monella maaseutupaikkakunnalla elinehto.

Tässä mielessä ed. Knuuttila on ollut mielestäni erinomaisen tärkeässä asemassa postien turvaamisliikkeessä. Olen iloinen siitä, että sosialidemokraatit ovat tulleet postien säilyttäjiksi. Heräsi jo pitkään epäilyksiä siitä syksyn alussa, kun käytiin budjettia läpi, että sosialidemokraatit sallivat postien tappamisen. Ed. Knuuttila pystyi palauttamaan luottamukseni sosialidemokraattiseen

puolueeseen tässä asiassa. Toivon, että sosiaalidemokraatit suuressa salissa asian käsitteilyn yhteydessä ovat pankkivaliokunnan kannalla ja äänestetään nurin ed. Ikkalan kanta, joka on postivihamielinen kanta, joka tähtää siihen, että Suomen maaseutu ei säilyisi elinvoimaisena. Meillä on nyt käsissämme postit pankkivaliokunnan mietinnön yhteydessä. Tarvitsee vain hyväksyä pankkivaliokunnan mietintö.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sen verran ed. Ikkalalle vastauksena äskeisen puheenvuoron johdosta, että Postipankki Oy:stä annettussa laissa jo nykyisin todetaan selkeäsanaisesti, että tämä pankki harjoittaa pankkitoimintaa siitä annettujen ohjeiden ja pankkitarkastusviraston hyväksymien ohjeiden mukaan Posti- ja telailaitoksen toimipaikkojen välityksellä.

Kun ed. Ikkala ja eräät muut edustajat ovat kirjoittaneet vastalauseen, että tämä olisi Postipankki Oy:stä annetun lain periaatteiden vastainen, niin eihän lainmuutos voi olla itseään vastaan. Tämä on vähän samalla tavalla selittelyä, kuin täällä joskus tuodaan esille, että eduskunnalla ei olisi oikeutta muuttaa säättämiään lakeja. On myös annettu ymmärtää, että tämä olisi tavallinen osakeyhtiö, mutta tämä on nimenomaan erityislaki Postipankki Oy:stä, jossa on säädetty tietyt poikkeukset yleisestä osakeyhtiölaista. Näiden pitäisi olla kansanedustajille itsensänselviä periaatteita, ettei näitä joutuisi täällä oikomaan.

Tietysti itse sisältöasia on erikseen, halutaanko, että postipankkitoimintaan tällä tavalla puututaan vai ei, mutta tässäkin on hyvin pienestä loppujen lopuksi kysymys, koska Postipankki Oy:n omistajana hallituksella ja valtiolla on täydet valtuudet tietysti yhtiökokouksen kautta puuttua tähän asiaan, mutta se on paljon vaikeampaa ja tavalliselle ihmiselle se ei oikein selviä, mikä olisi hyvän lain kirjoittamisen yksi periaate.

Ed. Ikkala (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On päivänselvää, että eduskunnalla on oikeus ja valta muuttaa lakia. Pitäisin kuitenkin yhtä selvänä, että kun lakia muutetaan, lain johdonmukaiset periaatteet pyritään muutoksesta huolimatta säilyttämään. Jos tässä tapauksessa tehdään lisäys postipankkilain 9 §:ään muita Postipankkia kos-

kevan lain pykälää muuttamatta, päädytään pahaan ristiriitaan. Sellaista minusta eduskunnan ei pitäisi tehdä.

Mitä paljon puhuttuihin pankkien toimenpiteisiin koron korottamiseksi tulee, totean, että jos pankki on toiminut tekemiensä sopimusten vastaisesti, yksityisoikeudellinen oikeustie on näin väittäjän käytettävissä.

Toisaalta on syytä kuitenkin todeta ja muistaa, että peruskorko on tähän asti heijastanut käypää korkotasoa tai määrännyt sen tason. Kun näin ei enää ole tapahtunut, on ymmärrettävää, että tiettyjä ristipaineita syntyy, kun ottolainauksen hinta antolainauskorkoihin nähden muuttuu.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Knuuttila puhui erittäin hyvin siitä asiasta, joka erittäin paljon vaikuttaa Suomen maaseudun kohtaloon, eli Postipankin toimista rahanjakopisteiden lopettamiseksi tai sen estämiseksi. Tässä on edessä mielenkiintoinen tilanne, jossa toivoisi menestystä ed. Knuuttilalle ja sitä kautta Suomen maaseudulle. Eli kysymyshän asetuu siten, jyrääkö sosiaalidemokraattinen ryhmä pankkivaliokunnan puheenjohtajan, joka myös on sosiaalidemokraatti. Toivotaan, että ed. Knuuttilalla on menestystä omassa ryhmässään.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ei tämä nyt minun henkilökohtainen asiani ole, ed. Tennilä, enkä halua siinä valossa asian puolesta taistella. Se peruste, joka mielestäni on tärkeä, on se, että kun Postipankki Oy:stä säädetty laki oli esillä vuonna 1987, meille pankkivaliokunnassa selvästi tuotiin esille, että Posti- ja telailaitoksen toimipaikkoja käytetään pankkitoimintaan entisellä tavalla. Nyt, kun ruvettiin soveltamaan lakia, käykin ilmi, että kaksi kolmasosaa aiotaan lakkauttaa postipankkipalvelujen piiristä. Tämä on aivan päinvastoin kuin meille tuotiin esille. Mielestäni eduskunnan ei pitäisi koskaan antaa itseään tällä tavalla harhauttaa.

Sen takia tämä on suuri periaatteellinen kysymys, erikoisesti minulle tietysti pankkivaliokunnan puheenjohtajana, joka olen päävastuussa siitä, että Postipankki Oy -laki vietiin niin nopeasti läpi kokoomuksen päinvastaisesta tahdosta huolimatta. Jos olisin tyytynyt silloin kokoomuksen kantaan, ei

olisi minun hartioillani eikä pankkivaliokunnan enemmistön harteilla tätä harmia, joka tällä hetkellä on syntynyt.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ymmärsin ed. Knuuttilan puheenvuorosta, että hän olisi jotenkin lopettanut taistelun asian puolesta, kun hän ilmoitti, että hän ei aio käydä taistelua asian puolesta. Siis onko nyt, ed. Knuuttila, tilanne jotenkin muuttunut pankkivaliokunnan mietinnön hyväksymisen jälkeen? Pankkivaliokunnassa ed. Knuuttilan, puheenjohtajan, ohella sosialidemokraattiset kansanedustajat Saarinen, Karkinen ja Kalima olivat sen yksimielisen kannanoton takana, joka antaisi mahdollisuuden postien säilyttämiseen posti-pankkilakiin tehtävällä muutoksella.

Kysyisin ed. Knuuttilan puheenvuoroon viitaten: Onko tapahtunut jotakin sellaista, että sosialidemokraatit eivät enää olekaan sen itse ehdottamansa ja itse hyväksymänsä ja muun opposition kannattaman muutoksen takana, jonka avulla voidaan postit todella säilyttää? Onko sosialidemokraattisessa ryhmässä nyt tehty joitakin sellaisia päätöksiä, että sittenkin postit tapetaan? Tähän toivoisin ed. Knuuttilan nyt antavan vastauksen? Eli mikä on tämä puhe siitä, että ed. Knuuttila on jotenkin lopettamassa taistelun tässä asiassa?

Ed. Ikkala (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jos oikein ymmärsin, ed. Knuuttila väitti, että kokoomus jarrutti ja hidasti Postipankkia koskevan lain käsittelyä. Toetaan, että näin ei tapahtunut. Päinvastoin, kokoomuksen valiokuntaryhmä olisi mielellään nähnyt nopeamman asian käsittelyn, kuin mihin puheenjohtajan toimenpiteet johtivat.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa herra puhemies! Asia näyttää olevan hyvin kuuma kysymys vallankin hallitusryhmille. Sitä osoitti ed. Linnainmaan ensimmäinen vastauspuheenvuoro, jossa hän arvosteli, että vasemmistoliiton edustajat nostavat esiin sellaisia asioita, jotka eivät liity pankkitointaan tässä asiassa. Tämä kai osoittaa ärtymystä siitä, että me haluamme keskustella myös tässä yhteydessä niistä asioista, jotka koskevat ihmisiä ja pankkien asiakkaita.

Mielestäni pankkien organisaatioon tulee lähivuosina hyvin huomattavia muutoksia. Ne hukkainvestoinnithan, jotka sinne on suoritettu yleensä asiakkaitten varoin, tulevat kokemaan täyden romahduksen. Kun kansainvälinen pääoma pääsee mellastamaan Suomeen, täällä ei ole näin paljon pankkiorganisaatiota eikä pankkeja. Käsitykseni mukaan tämä on tulossa hyvinkin lähiaikoina. Se tietää myös tuhansien työpaikkojen menetystä pankkien piiristä.

Hallituksen esitys nähtävästi on joiltakin osin tulevaa ennakoiva, joskin hyvin pieniä muutoksia. Minusta on ollut erittäin hyvä, että sosialidemokraateista pankkivaliokunnan puheenjohtaja, ed. Knuuttila on ottanut aktiivisesti osaa keskusteluun. Kun loppuvuodesta tullaan keskustelua jatkamaan torstain ja perjantain tuntumassa, ehkä me saamme kuulla enemmän, ovatko sosialidemokraatit tosiaan postien puolesta.

Pankkien yksipuoliset ratkaisut, kuten korkopolitiikassa, ovat jo osin saaneet tuomion. Mielestäni se on hyvin häpeällistä pankkimaailmaa kohtaan. Ne joutuvat nähtävästi kaikissa oikeusportaissa osin perumaan yksipuolisia korkojen korottamisia.

Ne lukuisat, kymmenet, yhteydet, joita on myös allekirjoittaneeseen otettu niin tavallisten pankkien asiakkaitten kuin yrittäjien toimesta, ovat osoitus siitä, että on huoli tulevaisuudesta ja on huoli niistä tulevista konkurseista, jotka yrittäjiä ja vallankin pienyrittäjiä ja perheyriityksiä tulevat kohtamaan. Vastuun näistä luonnollisesti kantavastaan hallitus ja myös eduskunnan enemmistö ja myös pankkivaltuusmiehet, jotka edustavat läpileikkauksena maan hallitusta. Muilla meillä ei ole vastuun kantamiseen syytä, koska emme ole myöskään ongelmaa olleet synnyttämässä. Haluamme kantaa vastuun, kun olemme asioista päättämässä, mutta kun meidät on päätöksentekokeimesta syrjäytetty, silloin kantavat vastuun ne, jotka siinä ovat mukana.

Mielestäni pankkien valta on tänä päivänä liian voimakas ja se on karannut eduskunnan käsistä. Miksi se on karannut? Se on karannut siitä syystä, että eduskunnan enemmistö ei ole halunnut valtaa pitää täällä myöskään Suomen Pankin osalta vaan on nostettu kädet pystyyn ja antaa mennä vain. Emme voi vasemmistoliitossa hyväksyä tänä päivänä voimakasta ihmisten riistoa, emme mis-

sään muodossa, emme korkopolitiikassa emmekä myöskään palvelumaksujen osalta.

Palvelumaksut nähtävästi lähivuosina tai ehkä lähikuukausina vaalien jälkeen tullaan siirtämään myös muovirahan käyttäjien tileilta automaattisesti nostettaviksi. Ei tarvitse enää siinä kuittia käyttää, vaan kun nostaa tililtään tai siirtää muovikortilla rahaa, automaattisesti se kuittaa sitten tilisiirron tai noston, muutaman markan palvelumaksun, pois sieltä. Tämä kai suunnittelutyönä on jo hyvin pitkällä, on vain kysymys, milloin se rohjetaan toteuttaa nyt, kun on riittävästi saatu ihmisiä jo muovikorttia käyttämään.

Arvoisa puhemies! Toivottavasti seuraava eduskunta on hieman ryhdikkäämpi asiassa ja ottaa, ennen kuin täällä kansainväliset pankit tulevat mellastamaan, ryhtinsä asiassa ja säättää sellaisia lakeja, jotka ovat Suomen kansalaisten parhaaksi.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Herra pankkivaltuusmiesten puheenjohtaja, herra pankkivaliokunnan puheenjohtaja, rouva SYP:n hallintoneuvoston jäsen! Pankkilainsäädännön uudistaminen on mielenkiintoinen asia siitä näkökulmasta, että siihen liittyy moni sellainen asia, joka ei näytä siihen liittyvän. Esimerkiksi se ed. Pystysen esittämä vaatimus, että pitäisi luopua kiinteästä peruskorosta ja peruskoron ympärille muodostaa erityinen peruskorkoputki, ei ole pankkien näkökulmasta niin neutraali vaatimus kuin kuulostaa. (Ed. Pystynen: Ei se ollut vaatimus, se oli ehdotus!) — Vaatimus tai ehdotus, mutta joka tapauksessa ed. Pystysen nimiin meni, en tiedä, kuka sen on keksinyt. (Ed. Pystynen: Minä!) — En usko.

Mitä tulee ed. Pystysen asiaan, eräät pankit ovat saavuttaneet suurta torjuntaa suuren yleisön, kansalaisten, keskuudessa sen takia, että ne yrittivät korottaa korkoa sen periaatteen mukaan, että peruskorkosidonnaisissa lainoissa yritettiin nostaa yksipuolisin päätöksin sitä osaa, joka ylitti peruskoron. Siltä osin pankit käyttivät korotusta niiden kasinopelitappioiden, luottotappioiden, rahoittamiseen, joita niille on aiheutunut parin viime vuoden aikana siitä rakennemuutoksesta, joka on päässyt tapahtumaan Suomen pääomamarkkinoilla pankkivaltuusmiesten toiminnan tuloksena ja Suomen Pankin väärin ajoitetun pääomamarkkinoiden liberalisointipolitiikan takia.

Pankit pakotettiin ilman eduskunnan päätöstäkin yleisen mielipiteen voimalla luopumaan yksipuolisista koron korotuksista, siis sen osan korosta korottamisesta, joka meni yli peruskoron. Mutta perusteena on esitetty julkisuudessa sitä, että pankit olivatkin sopineet siitä, että ei nosteta sitä osaa korosta, joka menee yli peruskoron, vaan pyritään nostamaan itse peruskorko. Siinähan ed. Pystynen pankkivaltuusmiesten puheenjohtajana on aika lailla avainasemassa, ja tuntuu siltä, että ed. Pystysen rohkeus on pettänyt tässä asiassa, kun hän ehdottaa sellaista peruskorkoputkea, joka sallisi Suomen Pankin johtokunnalle peruskoron nostomahdollisuuden ilman, että hänen tarvitsisi siitä itse tehdä päätöstä ja päätöksestä vastuuta kantaa omille äänestäjilleen. Tämä osoittaa tavallaan eduskunnan pankkivaltuusmiesten heikkoutta ottaa kantaa Suomen ajankohtaisiin taloudellisiin asioihin ja tapahtumiin ja vastuun pakoilua ja piiloutumista toisten selän taakse sellaisissa kysymyksissä, jotka liittyvät pankkien toimintaan.

Eräällä tavalla ed. Pystysen ehdotus tekisi sitten mahdolliseksi pankkien toiminnan tuloksena syntyneiden tappioiden kattamisen lainan ottajien rahoista. Tämä on mielestäni pankkitoimintaa mitä suurimmassa määrin. Eduskunnan pitäisi tässä yhteydessä ilmaista kantansa näihin kysymyksiin ja rajoittaa pankkien toimintaa siltä osin kuin pankkivaliokunnan mietintöön liitettyssä vastalauseessani on ehdotettu. Toivon, että pankkilainsäädännön kokonaisuudistus ei tähtäisi vain Suomen Pankin harjoittaman politiikan siunaamiseen vaan tässä yhteydessä luotaisiin sellaisia mekanismeja, joilla pankit itse saataisiin rajoittamaan varsinkin kasinotoimintaa ja sellaista toimintaa, joka tulee niille luottotappioiksi.

Tyypillinen esimerkki ovat ed. Uosukaisen SYP:n hallintoneuvostossa hyväksymät SYP:n luottotappiot. SYPhän on parissa vuodessa tuottanut luottotappiota miljardin, ja tänä vuonna on jo alkuvuonna tullut puoli miljardia lisää. Se on tullut siis vain normaalina toimintana. Tuosta vain pankin johtokunta on myöntänyt sellaisia luottoja, joita ei makseta takaisin. Ed. Uosukainen hallintoneuvostossa on hyväksynyt pankin johtajien tällaiset toimenpiteet, eikä ole näköpiirissä minkään tyyppistä saneerausta pankin toiminnoissa, että siellä hirvosia ja wahlroo-

seja asetettaisiin kuriin, niin kuin säästöpankeissa on ollut pakko panna.

Tältä osin herättää kummastusta, miten SYPin hallintoneuvoston valvonta toimii. Tältä osin olisi parempi, että otettaisiin käyttöön sen tyyppinen valvonta hallintoneuvostoissa, kuin olen vastalauseessani ehdottanut, eli sinne otettaisiin myös intressiryhmien edustajia, julkisen vallan edustajia ja pankkitoimihenkilöiden edustajia, joita kiinnostaa enemmän pankkien kohtalo kuin nykyisiä pankkien hallintoneuvoston jäseniä. Tuntuu siltä, että pankkien hallintoneuvostot ovat pelkästään kumileimasimia eivätkä pysty vaikuttamaan niihin tärkeisiin asioihin, jotka liittyvät pankkien toimintaan.

Ihmettelen, miten ed. Uosukainen pystyy puolustamaan SYPin toimintaa luottotappioasiassa — 1,5 miljardia markkaa luottotappioita 2,5 vuodessa — tai miten ed. Uosukainen pystyy puolustamaan pankkinsa SYPin toimintaa siltä osin kuin on kysymyksessä finanssilaitoksen avulla tapahtunut keinottelu. Finanssilaitoshan on tuottanut huikeita tappioita väärillä osakesijoituksillaan. Tuntuu siltä, että kun se on kirjannut luottotappioita 780 miljoonaa markkaa viime tilikauden taseeseen, niin että siinä on vain osa todellisista tappioista. Jos se olisi tehnyt tilinpäätöksen samojen perusteiden mukaan kuin kansallispankkiryhmän Securus, SYPin luottotappiot olisivat olleet luokkaa 1,5 miljardia.

Tältä osin herättää kummastusta, että pankit voivat tehdä sellaisen tilinpäätöksen, mikä niille itselle sopii ilman, että meillä on viranomaisia tai lainsäädäntöä, jotka suojaisivat kuluttajaa ja panisivat pankin esimerkiksi omista varoista vastuuseen niistä toimenpiteistä, mitä on tehnyt. Eivät 2,5 vuoden aikana syntyneet 1,5 miljardin markan luottotappiot ja vuodessa syntyneet 1,5 miljardin markan keinottelutappiot mene nyt pankille maksuun, vaan ne ovat menossa maksuun lainan ottajille. Millä muulla tavalla pankki voi saada tappioitaan maksuun kuin lainan ottajilta, jos se ei itse niitä maksa?

Nyt olisi tietysti aika realisoida pankkien kiinteistöjä ja muuta reaaliomaisuutta, jota niiden hallussa on. Sitähän SYP on tietysti tehnytkin, kun se on myynyt Oy Mandatum-nimisen tytäryhtiönsä SYPiä lähellä oleville muille yhtiöille parantaakseen SYPin tasetta,

mutta se on vain keinotekoinen ja kosmeettinen toimenpide. Se ei poista sitä, että SYP on kuitenkin kaiken aikaa siinä rintamassa, joka vaatii peruskorkoa nostettavaksi, ja on valmis tarvittaessa yksipuolisoin koron nostoin ottamaan lainan ottajilta pois rahat, jotka se on itse menettänyt todella huonosti johdetussa toiminnassa.

Kun tarkastelee pankkien hallintoa, niin mielestäni sinne pitäisi saada vastuullisemmat hallintoneuvostot, sellaiset hallintoneuvostot, jotka olisivat vastuussa jollekin sellaiselle ryhmälle, jonka etu on mukana pankkitoiminnassa. Minä en tiedä, ketä ed. Uosukainen edustaa SYPin hallintoneuvostossa, kun hänet on sinne valittu, ilman että meillä eduskunnassa on hyväksytty sellaista lakia, jonka perusteella sinne pitäisi valita kansanedustajia. Ed. Uosukainen tietysti edustaa jotakin sellaista intressiryhmää, joka liittyy varmasti läheisesti Kymmene Osakeyhtiöön ja Ehrnrootheihin, koska ed. Uosukaisella on luottamustehtäviä silläkin suunnalla.

Joka tapauksessa valvonta ei toteudu, valvonta, jota pitäisi harjoittaa pankeissa tallettajien edun puolesta, lainanottajien edun puolesta ja eräällä tavalla myös pankkitoimihenkilöiden edun mukaisesti. Sen takia eduskunnassa pitäisi hyväksyä se pankin hallintoon liittyvä pykälä, jota olen ehdottanut vastalauseessani, mutta jota pankkivaliokunta ei hyväksynyt.

Sen sijaan pankkivaliokunta onneksi hyväksyi ed. Knuuttilan lisäyksen siitä, että posteja ei voitaisi lakkauttaa. Tältä osin voidaan todeta, että pankkivaliokunta ei tee aivan turhaa työtä, niin kuin on joskus näyttänyt, kun pankkivaliokunta on ottanut kantaa esimerkiksi pankkivaltuusmiesten mietintöön ja silloin kun on säädetty jotakin sellaisia lakeja, jotka ovat pankkien intressien mukaisia.

Pyydän, että ed. Knuuttila, jota juuri ajattelun ruveta kehuaan tässä asiassa, ei poistuisi paikalta. Nimittäin ed. Knuuttila on hyvin suoraselkaisesti tässä kysymyksessä ollut ilmeisesti jo kauan sitten valitsemallaan linjalla, jonka mukaan Postipankin päätöksistä pitäisi kantaa vastuu demokraattisemmin kuin tänä päivänä. Eli Postipankin elintärkeistä rahapalveluksista voitaisiin ed. Knuuttilan esittämän lakiehdotuksen mukaan päättää valtioneuvostossa eli maan hallituksessa, ja sitä kautta myös eduskunta

voisi kontrolloida Postipankin postipolitiikkaa, joka kuten Postipankin rahapolitiikka ovat saman suuntaisia.

Koen tavallaan hyvin ongelmalliseksi sen, että ed. Knuuttila poistui paikalta, koska hän ei ole vielä vastannut siihen kysymyseen, kuinka sosialidemokraattinen ryhmä tulee käyttäytymään esimerkiksi suuressa valiokunnassa huomenna kello 13 tässä kysymyksessä eli pitääkö se pankkivaliokunnan sosialidemokraattien yksimielinen kanta, että säilytetään postit vai ovatko sosialidemokraatit huomenna suuressa valiokunnassa luopumassa tästä kannasta. Jos ovat, niin silloinhan sosialidemokraatit menevät samaan sarjaan kokoomuslaisten kanssa, jotka ovat täällä olleet ed. Ikkalan esittämällä tavalla postien lakkauttamisen kannalla. Eli ei ole eroa sen jälkeen kokoomuksen ja sosialidemokraattien välillä paitsi menettelytavoissa.

Menettelytavathan ovat silloin tuomittavia, jos sosialidemokraatit huomenna suuressa valiokunnassa menevät muuttamaan pankkivaliokunnan esitystä. Se on selkärangatonta touhua, että ollaan pankkivaliokunnassa yhtä mieltä, vai mitä ed. Apukka, (ed. Apukka: Kyllä!) että ollaan pankkivaliokunnassa sitä mieltä, että säilytetään postit ja sitten suuressa salissa puolustetaan sitä kantaa niin kuin ed. Knuuttila on tähän asti vielä puolustanut ja huomenna suuressa valiokunnassa kello 13 mennään kokoomuksen linjalle ja ollaan taas lakkauttamassa postit.

Kyllä minusta, jos kanta on, niin siinä kannassa pitää pysyä. Jos lakkautetaan postit, niin lakkauttakaa silloin posteja, sosialidemokraatit ja kokoomus, mutta älkää istuko molemmilla tuoleilla yhtä aikaa. Älkää koettako saada hyötyä sekä postien lakkauttamisesta että postien säilyttämisestä. Siitä tuntuu nyt olevan kysymys, kahdella tuolilla istumisesta, kun annetaan kuva, että ollaan säilyttämässä postit, mutta sitten huomenna suuressa valiokunnassa mennään kokoomuksen linjoille tässä asiassa.

Toivoisin, että tämä kysymys tulisi täällä vastatuksi tämän lähetekeskustelun yhteydessä eli se, mitä sosialidemokraatit aikovat tehdä tässä kysymyksessä, kun on vastakkain sosialidemokraattien periaate ja kokoomuksen periaate ja vain toinen voi voittaa. Sosialidemokraattien periaate on myös meidän periaattemme ja ymmärtäisin keskustan periaate (Ed. Aittoniemi: Ja SMP:n!) Kes-

kustan edustajat olivat pankkivaliokunnassa selkeästi ja yksimielisesti sosialidemokraattien kannalla tässä asiassa — ja SMP:kin tuntuu ilmoittautuvan sosialidemokraattien leiriin tässä asiassa.

Kyllä minusta sopii, että aletaan kaikki tässä kysymyksessä demareiksi ja säilytetään ne postit, jos demareita helpottaa se, että ed. Knuuttilan kanta menee läpi eduskunnan kantana. Eli minä olen, ed. Knuuttila, tässä tarjoamassa kunniaa ed. Knuuttilalle postien säilyttämisestä. Mutta jos huomenna suuressa valiokunnassa tapahtuu muutoksia pankkivaliokunnan yksimielisesti hyväksymään muutokseen, niin sitten minusta sosialidemokraatit ovat tässä kysymyksessä toimineet täysin selkärangattomasti ja siis koettaneet ratsastaa... No, mihin ed. Knuuttila nyt lähtee, kun täällä on pankkilainsäädäntö käsillä ja postien säilyttäminen muun muassa? (Ed. Knuuttila: Puhelimeen!) — Ed. Knuuttila se vain kulkee puhelimesta. (Ed. Stenius-Kaukonen: Puhumattakaan muista demareista, missä lienevät!)

Minun ehdotukseni on se, että ruvetaan tilapäisesti kaikki demareiksi me oppositiolaiset, jos se auttaa postien säilyttämiseen, ja ollaan valmiita antamaan kunnia sosialidemokraateille postien säilyttämis päätöksestä. Heidän ehdotuksestaan, heidän johdollaan olemme me oppositio käyneet postien säilyttämistäisteluun ja annamme sosialidemokraattien johtaa itsemme tässä kysymyksessä voittoon ja maaliin ja perille asti. Toivon, että se auttaa tässä asiassa.

Nyt toivon ed. Knuuttilan kyllä selkeästi ottavan kantaa siihen kysymykseen, ovatko sosialidemokraatit tässä asiassa siinä porukassa, joka johtaa meidän voittoon postien säilyttämisasiassa, vai tulevatko sosialidemokraatit huomenna suuressa valiokunnassa vastoin pankkivaliokunnan sosialidemokraattisen ryhmän kantaa olemaan eri mieltä ja siis menemään kokoomuksen linjalle.

Herra puhemies! Toivoisin, että voisimme tässä asiassa astua sosialidemokraattista tietä voitoista voittoihin.

Toinen varapuhemies Pesälä merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Ikkala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rahamarkkinoilla tapahtu-

neet muutokset ovat viime vuosina olleet, monesta eri syystä, voimakkaita ja nopeita. On aivan selvää, että pankeilla on ollut näillä rahamarkkinoilla toimiessaan moniakin ongelmia mukauttaessaan toimintaansa uuteen toimintaympäristöön.

Arvioni mukaan mm. liikepankkien kärsimät luottotappiot ovat kuitenkin edelleenkin kansainvälisesti ottaen hyvin hyväksyttävissä puitteissa. Se, että ne ovat aiemmista vuosista nousseet, johtuu yksinkertaisesti muuttuneista olosuhteista, siirtymisestä säännöstelytaloudesta vapaampaan markkinatalouteen. Sen vuoksi tätä ei minun mielestäni pitäisi enemmälti ihmetellä.

Liikepankkien uudelleenorganisointi ja toimintatapojen uudelleenarviointi on täydessä käynnissä, toisin kuin ed. Seppänen täällä totesi. Tuota toimintaa suorittavat pankkimailman todelliset ammattimiehet. Minä uskon ja luotan siihen, että lopputulokset tulevat olemaan hyviä.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä talletuspankkilainsäädännön paketti on aika laaja ja sisältää paljon muitakin asioita kuin Postipankki Oy:stä annetun lain muuttamisen, siinä olevan 9§:n, johon täällä nyt on keskustelu aika paljon keskittynyt. Myös postitoimipaikkojen säilyttämisen kannalta eduskunta joutuu ottamaan kantaa moniin muihin nyt eduskunnan käsiteltävänä oleviin asioihin mm. budjetin yhteydessä, jolloin myös voidaan tehdä myönteinen ratkaisu postitoimipaikkojen säilyttämisen puolesta siinä laajuudessa kuin eduskunta haluaa.

Kun me pankkivaliokunnassa lähdimme muuttamaan tätä avoinna olevaa pykälää, teimme sen vuoksi, että tunsimme tuleemme harhautetuiksi vuonna 1987 siihen nähden, mitä nyt suunnitellaan tapahtuvan postitoimipaikkojen kohdalla. Lisäksi ainakin minulla henkilökohtaisesti oli motiivina se, että tällä muutoksella autettaisiin selviytymään tästä aika vaikeasta siirtymäkaudesta sekä Postipankin että myös Posti- ja telelaitoksen toiminnan kohdalla. Toivon tietysti, vaikka huonolta näyttää, kun täällä hallituskumppanit eivät anna tälle tukea, että tämä saisi kuitenkin myönteisen ratkaisun eikä olisi vain poliittisten pintojen keräilyä puoleen tai toiseen. En halua tätä itsenikään kohdalla nähdä sellaisena kysymyksenä,

vaan nimenomaan toivoisin tässä myönteistä ratkaisua.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Knuuttila täällä toivoo hallituspuolueilta tukea tässä kysymyksessä. Mutta emme me tarvitse kokoomusta, ed. Knuuttila, tässä tilanteessa tueksi. Sosialidemokraatit ja me oppositio voimme hoitaa tämän kysymyksen ilman kokoomusta, ed. Knuuttila. Jos emme hoida sitä yhdessä ilman kokoomusta, ed. Knuuttila on käyttänyt tätä tilaisuutta poliittisten irtopintojen keräilyyn, ja hänen toimintansa, jos se ei johda siihen, että tämä asia viedään voitolliseen päätökseen, on sen tyyppistä poliittista toimintaa, että sille ei voida antaa eduskunnan työskentelytapana erityistä tukea, eli ei ollakaan sitä mieltä, mitä oltiin valiokunnassa, enää sitten, kun asia tulee ratkaisevaan päätökseen.

Ymmärsin, kun ed. Knuuttila täällä ei ole ottanut kantaa siihen, mitä tapahtuu huomenna suuressa valiokunnassa, että tästä oltaisiin luopumassa. Hän on tuomassa tänne jo sellaisia vaihtoehtoja, että vielä voidaan asiaan palata budjetin yhteydessä. Miksi palata asiaan budjetin yhteydessä, kun meillä on nyt sellainen eduskunnassa käsillä oleva mahdollisuus, jonka ed. Knuuttila on aukaisut ja jota koko oppositio on hänen kanssaan pitämässä auki ja säätämässä laiksi? Ei tarvita budjettiratkaisuja, kun ratkaisu voidaan tehdä nyt.

Mitä tulee ed. Ikkalan puheenvuoroon, minusta luottotappiot ovat huomattavan suuria. Ed. Ikkala ei puhunut niistä pelitappioista, joita pankit ovat aiheuttaneet kasinopeleillään, jotka kuuluvat samaan sarjaan. Muistanpa, kun ed. Ikkala oli Helsingin Osakepankin toimitusjohtajana, siellä pelailtiin 50 miljoonaa markkaa tappiota. Siellä lensi asianomainen vastaava osastopäällikkö pankista pois. Johto tosin jostakin syystä pelasti itsensä siinä yhteydessä, vaikka vastuuhan tietysti tästä 50 miljoonasta markasta olisi ollut ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sen verran haluaisin vielä jatkaa, vaikka tässä ovat monet näkökohdat

tulleet jo selvitettyiksi, että postitoimipaikkojen säilyttäminen on joka tapauksessa myös budjettikysymys. Sen vuoksi mm. olen tehnyt eduskunta-aloitteen, että valtio voisi ostaa myös Postipankilta palveluja niissä toimipisteissä, joissa kerta kaikkiaan pankkitoiminta on kannattamatonta, aivan samaan tapaan kuin valtio ostaa Valtionrautateiltä henkilöliikennepalveluja kannattamattomilla rataosilla. Tämä on ihan normaalia systeemiä, joka kaikkialla valtion liikelaitosten kohdalla, myös Postipankki Oy:n kohdalla, on käytettävissä. Sen takia toivon, että aloitteeni, jos tälle linjalle halutaan mennä, otettaisiin esille valtiovarainvaliokunnassa, jonka jäseniä täällä muutamia ainakin nyt on kuuntelemassa.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Knuuttilaa haluaisin muistuttaa siitä, että eduskuntatalon edessä 2 päivänä lokakuuta 300:lle kylätoimikuntien edustajalle eduskuntaryhmät, joka ainut, ovat luvanneet säilyttää maaseutupostit. Nyt on kyse siitä, että tämä päätös meidän pitää käytännössä myös lunastaa. Muuten tulee liian suuri kuilu poliittisten puheiden ja päätösten välillä.

Ed. Knuuttilalle haluaisin muistuttaa valtioneuvoston periaatepäätöksestä, joka on tehty 15.11.1990. Se löytyy Virallisesta lehdestä, ja siinä todetaan mm. seuraavaa: "Valtioneuvosto on tänään asian oltua valmistavasti valtioneuvoston raha-asiaivaliokunnan käsiteltävänä päättänyt tehdä seuraavan periaatepäätöksen Posti- ja telelaitoksen taloudellisen aseman ja sen kilpailukyvyyn kehittämiseksi ..." Yhtenä kohtana on, että "tehdään selvitys vuoden 1991 aikana siitä, mikä on Posti- ja telelaitokselle maaseutualueista aiheutuva ylimääräinen kustannus ja mikä on sen vaikutus Posti- ja telelaitoksen voitontuloutusmahdollisuuteen". Nyt meidän pitää tehdä päätös, että postit säilytetään. Ensi vuoden aikana hallitus selvittää sitten kustannukset.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä en nyt ymmärrä tätä vastuun pakoilua ja kiertelyä, mitä ed. Knuuttila harjoittaa. Nyt hän on sysäämässä asiaa valtiovarainvaliokuntaan, paikalla olevien valtiovarainvaliokunnan jäsenten käsiin. Eihän meidän tarvitse ottaa sitä valtiovarain-

valiokuntaan, kun meillä on se nyt käsiteltävänä täällä salissa tässä ja nyt. Nyt on menossa ensimmäinen käsittely siitä asiasta, jolla postit voidaan säilyttää ed. Knuuttilan ehdotuksen mukaisella tavalla.

Minä en ymmärrä sitä, että asia pitäisikin käsitellä joskus myöhemmin eikä tässä yhteydessä, vaan jossakin toisessa yhteydessä. Kyllä se asia mielestäni pitää käsitellä silloin, kun siihen tarjoutuu auki oleva paikka, ja nyt siinä ei ole edes auki olevaa paikkaa, vaan riittää, että säilytetään pankkivaliokunnan yksimielisessä mietinnössä oleva kanta, siis ei tarvitse muuttaa mitään. Tehdään vain niin kuin eduskunta tekee normaalisti eli hyväksyy valiokunnan mietinnön ja muodostetaan siinä sama enemmistö kuin oli pankkivaliokunnassakin. Mutta en, ed. Knuuttila, voi hyväksyä sitä, että vastuu ollaankin nyt sysäämässä valtiovarainvaliokuntaan, koska vastuu on nyt eduskunnalla, kun lakiesitys on täällä. Tässä tilanteessa meillä on mahdollisuus hoitaa asia, lunastaa lupaukset. Siinä mielessä en mielestäni valtiovarainvaliokunnan jäsenenä voi ottaa vastaan tätä haastetta, jonka mielestäni pankkivaliokunnan jäsenenä olen jo ollut korjaamassa ja saattamassa kuntoon.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kaikkien talletuspankkien toimintaa koskeva yhteinen laki. Lakiesityksen mukaan talletuspankkeja ovat liikepankit, säästöpankit, osuuspankit ja Postipankki Osakeyhtiö. Lakiehdotukseen sisältyvät säännökset mm. pankin toimiluvasta, liiketoiminnasta ja asiakkaan suojasta.

Tämä lainsäädäntö siis määrittelee sen, miten pankit toimivat, mikä niiden asema on ja miten niitä hallitaan. Kun näitä kysymyksiä ratkaistaan, ollaan ratkaisemassa hyvin isoja asioita, ja minun mielestäni nuo asiat tulee ratkaista hyvin suuret taustat muistaen. Kun puhutaan pankeista ja niiden asemasta, puhutaan samalla suomalaisesta demokratiasta.

Minusta meillä on aika siirtyä kolmanteen tasavaltaan. Ensimmäinen tasavalta, joka kesti jonkekin vuoteen 1944, oli demokratialtaan hyvin heikko, sosiaaliturvaltaan puutteellinen ja ulkopoliittiselta linjaltaan virheelinen. Toinen tasavalta on saanut aikaiseksi kohtuullisen hyvän sosiaalivaltion, joskin

puutteellisena. Se harjoittaa rauhantahtoista ja edistyksellistä ulkopoliittikkaa, ja demokraatiakin on muodoiltaan jokseenkin kehittynyt. Kuitenkin meillä on edessä nyt suuret uudet haasteet, ollaan tulossa tienhaaraan ja johonkin uuteen nyt lähdetään. Meidän vasemmistolaisten mielestä pitäisi lähteä demokraattisen Suomen suuntaan, ja tämä haaste on niin suuri, että tällöin kysymys myös pankeista astuu ehdottomasti päiväjärjestykseen.

Demokraattista Suomea rakennettaessa eduskunnan asemaa on ehdottomasti kyettävä vahvistamaan, ja tämä koskee myös pankkeja, eduskunnan mahdollisuuksia vaikuttaa pankkien toimintaan. Nyt nuo mahdollisuudet ovat vähäiset, niin kuin hyvin tiedetään. Kyllä tietenkin Suomen Pankin kautta pitäisi pystyä vaikuttamaan pankkien toimintaan, mutta käytännössä vaikuttaminen on heikentynyt, koska Suomen Pankki vapauttamisen huumassa on lähes kokonaan lakkauttanut itsensä. Se ei ole enää rahamarkkinoita ohjannut eikä säädellyt, ja siitä ”yltiöliberalismista” on sitten aiheutunut kyllä raskaita seurauksia.

Mutta meillä pitäisi olla keinot myös suoraan vaikuttaa siihen, miten pankit toimivat. Meillä on kaksi suurta pankkia, joihin nimenomaisesti pitäisi myös eduskunnan vaikutuksen yltää, ja ne ovat tietysti nämä kaksi suurinta liikepankkia: SYP ja KOP. Nehän tosiasiaissa määräävät Suomen taloudesta nyt enemmän kuin esimerkiksi tämä talo pystyy määräämään. Budjetin käsittelyn kauttahan meidän vaikutuksemme Suomen talouteen näkyy, jos näkyy. Valitettavasti tältäkin osin tilanne on se, että valtiovarainministeriö linjat vetelee ja melkeinpä vihoviimeisenkin sanan sanoo ja eduskunta saa tyytyä siihen, mikä muualla jo päätetty on.

Me olemmekin ed. Seppäsen kanssa jo huhtikuussa 1989 tehneet yhteisen lakialoitteen siitä, että liikepankkien hallinto demokratisoidaan. Nyt ed. Seppäsen vastalauseessa ovat esitykset mukana. Mitä me olemme ehdottaneet? Että näissä isoissa liikepankeissa suoritetaan osakeanti, joka tulee Suomen valtiolle, ja tätä kautta 51 prosenttia osakeista siirtyy valtion hallintaan. (Ed. Seppänen: Suunnattu osakeanti oikein käytettynä!) Tämä sitten mahdollistaa sen, että eduskunta pääsee nimeämään hallinnossa olevista ihmisistä puolet ja lisäksi työntekijöille annetaan

mahdollisuus valita sinne edustajansa. Näin saataisiin eduskunnan asema vahvemaksi suhteessa näihin superpäättäjiin, pankkeihin, ja samalla myös pankkien työntekijöiden edustajat pääsisivät päätöksentekoon mukaan.

Tässä on kysymys todella isosta asiasta sillä, niin kuin on nähty, pankeista on kasvanut liian mahtavia. Ne päättävät siitä, mitkä firmat toimivat, mitkä fuusioidaan, mitkä kaatuvat. Niiden korkoikeudessa on erittäin suuri osa suomalaisia, osa heistä lähes velkaorjuuteen jo vaipuneina. Pankit ovat superasemassa ja käytöksellään myös osoittavat, että tiedostavat tämän asemansa hyvin. Niiden toimintalinja on monilta osin ollut härski. Korot ovat erittäin korkealla, kehitellään uusia ns. palvelumaksuja, jotka kaikki aivan oikeutetusti pankkien tavallisia asiakkaita kovasti ärsyttävät ja joita tavalliset pankkien asiakkaat aivan oikein epäoikeudenmukaisina ja väärinä pitävät.

Näillä erilaisilla toimilla: korkeilla koroilla ja palvelumaksuilla, pankit maksattavat asiakkailleen niitä virheitä, joita ovat tehneet lähdettyään pelaamaan asiakkaidensa rahoilla. Pankithan eivät viime kädessä toimi millään omalla rahalla, vaan ihmisten rahoilla, palkansaajien rahoilla, eläkeläisten rahoilla ja tallettajien rahoilla. Niillä on pelattu, sitten on tullut tappioita, ja nyt lasku langesetaan samoille ihmisrievuille, jotka rahansa ovat pankkeihin joko pakotettuina tosiasiasa, esimerkiksi palkansaajat, panneet tai sitten tallettajina sinne koettaneet suojaan saada.

Minusta pankkien mahti on demokratian kannalta todella valtava haaste. Minusta tuntuu, että tässä on enemmän tai myöhemmin muidenkin kuin vasemmistoliiton tultava ulos kuoresta ja ryhdyttävä johonkin, tai muutoin ne nielaisevat loppujen lopuksi koko demokratian. Sillä mikä demokratia se semmoinen on, että Lassila ja Hirvonen päättävät suvereenisti paljon isommista rahasummista kuin esimerkiksi poliittinen päätöksentekojärjestelmä?

Tämähän se tilanne jo nyt on, ja tilanne koko ajan vain kärjistyy. Tietysti huipennus tulee siitä, jos pankit ja vakuutusyhtiöt lyövät hyntteensä yhteen ja muodostavat todella superyksiköitä, jotka rahoittavat ja määräävät esimerkiksi talouden kehityksen päälinjat aivan ehdottomasti. Päätösvalta siirtyy sinne, niin kuin se jo pitkälle on siirtynyt.

Siis kysymys on koko meidän suomalaisen yhteiskuntamme perustan: talouden perussuuntien, määrittelystä, siitä, missä se tapahtuu, tapahtuuko se demokraattisen käsittelyn pohjalta eduskunnassa ja yleensä poliittisen päätöksentekojärjestelmän puitteissa vai siirtykö se lopullisesti pankkimaille ja rahoittajille, niin kuin jo pitkälle on tapahtunut. Tämän haasteen edessä poliittinen päätöksentekojärjestelmä on. Jos se sivuuttaa tämän haasteen, se puhuu epäolennaisuuksista ja antaa asioiden luisua muualle, siis todellisen päätöksenteon. Näistä oleellisimmista asioista, siis Suomen talouden perustan kehittämisen osalta, päätöksenteko menee muualle, niin kuin se jo pitkälle on mennytkin.

Minä ymmärrän, että arkailua tarttua pankkien mahtiin on olemassa. Minusta tuntuu, että eräänä syynä tähän on se, että pankit ovat olleet kaukaa viisaita ja sitoneet myös erittäin suuren osan eduskunnan ihmisiä erilaisiin hallintoelimiinsä. Minä siis kannatan sitä, että eduskunta tai Suomen valtio tulee liikepankkien omistajaksi ja pääsee vaikuttamaan pankkeihin. Minä sen sijaan en kannata sitä, että yksityiset kansanedustajat menevät pankkeihin pankkien intressien ajajiksi politiikkaan päin, niin kuin nyt ainakin monien siellä mukana olevien osalta näyttää käyneen. Tässä on ero.

Joskus kun miettii jääviyssäädöksiä, tulee mieleen sekin, voivatko esimerkiksi SYPin hallintoneuvostossa tai jossain vastaavassa elimessä olevat ihmiset olla päättämässä tällaisista asioista, jotka koskettavat suoraan heidän taustaryhmäänsä, tässä tapauksessa esimerkiksi SYPin asemaa SYPin hallintoneuvoston jäsenen osalta. Onko jotain jääviyttä ylipäätään tässä talossa? Hallituksessa jääviyssäännöksiä on, mutta eduskunnassa ei tunnu olevan.

Minusta ollaan todella isojen asioiden kanssa tekemisissä, ja niin kuin tästä vastalauseesta näkyy, me tulemme toisessa käsittelyssä ehdottamaan muutoksia talletuspankkilakinippuun nimenomaan siihen suuntaan, että pankkien mahdollisuuksia keinotella asiakkaidensa rahoilla rajoitetaan ja hallintoa demokratisoidaan. Edellyttämme myös pankkien perusteellisen demokratisoinnin aloittamista ja asian tuomista kokonaisuudessaan eduskuntaan. Niin isosta asiasta on kysymys. Kun puhutaan demokratiasta, niin

jos pankkien mahti sivuutetaan, puhutaan epäolennaisuuksista. Tämä on minun varma käsitykseni.

Rahamarkkinat on vapautettu, ja tämä liittyy uusliberalistiseen ajattelutapaan, joka lähtee markkinavaimien vapauttamisesta. Arvaan, että tässä suhteessa meille vasemistolaisille sanotaan, että muuallakin kuin lännessä on tultu siihen johtopäätökseen, että markkinoita tarvitaan. Näin on. Itse asiassa kysehän on tuhansien vuosien, ainakin satojen vuosien, kokemuksesta siitä, että markkinat ovat tarpeen. Tämä oppi on idässä nyt kantapään kautta saatu. Lännessä kyse ei ole siitä, ettei markkinoita tarvita, täällähän markkinat ovat olleet. Täällä kysymys asettuu aivan toisin eli kyse on markkinoiden sääntelystä.

Orhia ei passaa jaloistaan kahlia, mutta ei sitä pidä päästää myöskään aisoista irrallensa, kuten täällä on tapahtumassa, kun markkinoita tällä tavalla vapautetaan. Kun rahamarkkinoiden sääntely lopetettiin ja niin kuin sanottu Suomen Pankki käytännössä jo lähes lakkautti itsensä, se tarkoittaa tänä päivänä 16—18 prosentin korkoja, palvelumaksuja ja mitä kaikkea vielä edessä onkaan. Kun orhi aisoista irralleen päästetään, se tarkoittaa sitä, että ne hyödylliset hevosvoimat menevät hukkaan. Ne hyödyttävät korkeintaan selässä istuvaa omistajaa tai sinne kiivennyttä keinottelijaa, mutta rekeä semmoinen orhi ei eteenpäin vedä. Minun mielestäni myös pankkeja ja pankkien toimintaa pitää tiukasti säännöstellä.

Ed. Ikkala (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Otan aika tavalla toisen tyyppisen vision lähtökohdakseni arvioidessani, miten pankkilainsäädäntö ja pankkien toiminta on maassamme järjestettävä.

Minun lähtökohtani on se kylmä tosiasia, että 1980-luvulla kansantaloutemme kasvu on ollut voimakasta ja nopeaa, vauhti ja voimakkuusaste sellainen, ettei sitä aiemmin ole koettu. Tämä on johtunut, näin uskallan väittää, pääosin siitä, että markkinatalouden periaatteet ja säännöt on päästetty vaikuttamaan talouselämän kannanotoissa ja ulko-ankauppa osana markkinataloutta on vapautettu.

En näe pienintäkään mahdollisuutta kasvattaa pankkiemme toimintakenttää, jos tahdomme turvata kansantaloutemme va-

kaan jatkuvan kasvun. Meidän on seurattava ulkomaitten esimerkkiä eli pyrittävä väljentämään pankkien toimintamahdollisuuksia ja siten antamaan niille, meidän pankeillemme siis, tasaveroiset kilpailuedellytykset muiden maiden pankkien kanssa. Vastapainoksi tälle on paikallaan, että pankkien vakavaraisuutta pyritään entistä tehokkaammin parantamaan ja myös siltä osin pankkien toimintaa valvomaan. Tällä tavoin turvataan pankkien toiminnan varmuus.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ikkala antaa ansion myönteisestä kehityksestä markkinavoimien vapauttamiselle. Mutta entäpä lama, joka edessä on? Johtuuko se samasta tekijästä? Tuli vauhtisokeus, ja nyt tulee stoppi ja saattaa mennä syvälle. Minä olen varma, että säännöstelyä tarvitaan ja sääntelyn puoltajien määrä tulee lisääntymään, sillä niin kuin sanottu, orhia ei pidä jaloista kahlia, mutta ei sitä tällä tavoin pidä päästää myöskään aisoista irralleen.

Ed. Ikkala (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Totean aivan lyhyesti, että jokaiseen talousjärjestelmään kuuluu, ikävä kyllä, myös hitaamman kasvun kausi nopean nousun jälkeen. Puhe lamasta saattaa tässä vaiheessa kuitenkin olla asioiden liioittelua. Minusta tuntuu siltä, että me ajaudumme joko hitaamman kasvun kauteen tai sitten kauteen, jolloin kasvu tyrehtyy. Varsinaisia taka-askelia, joita kai voidaan pitää laman tunnusmerkkeinä, meidän tuskin on syytä tässä vaiheessa odottaa. Kysymykseen tämän talouden kehitysvaiheen syntytekijöistä on kai yksiselitteisesti vastattava toteamalla, että pääsyyt ovat kansainvälisiä, osasyt ovat omia.

Ed. Löyttyjärvi: Herra puhemies! Kansalaisten luottamus pankkeihin on romahtanut. Tähän on moniakin syitä. Siihen ovat vaikuttaneet palvelumaksujen korotukset, uudet palvelumaksut ja yhä uusien maksujen valmistelu, joiden kautta pankkien kustannuksia maksatetaan pankkiasiakkaille, samoilla asiakkaille, joiden rahoilla pankit ovat lihonneet ja pelanneet kasinomarkkinoilla.

Varsinaisen romahduksen ihmisten luottamuksessa pankkeihin ovat kuitenkin aiheut-

taneet pankkien toimet vanhojen asuntolainojen ja muidenkin lainojen korkojen yksipuoliseksi korottamiseksi. Pankkien pelaaminen vapautetuilla pääomamarkkinoilla, osakekaupat ja omistusjärjestelyt, valtaukset ja konkurssijärjestelyt, ulkomaanosakeomistusten hankkimiset ja ulkomaan lainamarkkinoilla spekuloinnit ovat tulleet laajasti ihmisten tietoon ja myös tämän pelin tuomat sijoitustappiot ja valuuttakurssitappiot. Kun tämä yhdistyy korkokaappaukseen, koko pelin maksatukseen velallisilla, ovat pankkikapinan ainekset koossa.

Pankkien marmorilinoissa ei varmaan-kaan uskottu, että näitä vallan linnakkeita vastaan, joista pitkä käsi ulottuu suomalaisten valtaosan kukkaroihin, rohjettaisiin ylipääntensä nousta, mutta toisin on käynyt ja osin myöskin tuloksellisesti. Pankkivelalliset ovat jo nyt tehneet enemmän kuin maan hallitus ja pankkitoimintaa valvovat viranomaiset pankkien saalistuksen kuriinsaattamiseksi. He ovat nostaneet yleiseen keskusteluun sen, mikä on vakiintunut pankkitapa, johon usein vedotaan, ja minkä sisällön uusi pankkitapa on saamassa. Ihmiset ovat tulleet yhä vakuuttuneemmiksi siitä, että jolleivät he pankin asiakkaina toimi, uusi vakiintunut pankkitapa on se, että asiakas maksaa, tekevät pankit mitä tahansa.

Rahamarkkinoiden vapauttaminen ja korkosääntelyn purku johti pankkimaailmassa villiintymiseen paitsi kasinopelissä, osakkeiden hintojen nostamisessa ja omistusten uudelleen jaossa myöskin kilpailussa otto- ja antolainauksesta. Markkinaosuuksia pyrittiin valtaamaan, pankkien menestystä mitattiin taseen kasvulla ja konttoriverkon laajuudella. Tehokkuutta haettiin myöskin laajoilla paikallispankkien, osuuspankkien ja paikallisten säästöpankkien, fuusioilla suuremmiksi yksiköiksi. Tämä on nähtävissä mm. ensimmäiset kevään yksipuoliset korkojen korotusilmoitukset antaneen Tampereen Aluesäästöpankin toiminnasta sen toiminta-alueella.

Luottoja markkinoitiin aktiivisesti henkilöasiakkaille. Tämä liittyi pyrkimykseen markkinaosuuksien valtaamiseen. Markkinoinnissa ei välitetty edes Suomen Pankin eräistä hillitsemispyrkimyksistä, vaan lainasopimuksia tehtiin sitä mukaa kuin siihen vain edellytyksiä syntyi. Ottolainausmarkkinoilla taas kilpailtiin markkinoinnilla ennen muuta pitkäaikaisia talletustilejä ja räätäloi-

mällä niille suurtallettajille edullisia talletusehtoja. Otto- ja antolainauksen perusteet näyttäivät perustuneen hyvin ristiriitaisiin oletuksiin tulevasta kehityksestä, ja nyt tämän toiminnan tulokset ovat nähtävissä.

Korko- ja valuuttasäätelyn puron vaikutusten ymmärtämiseen ei aivan ilmeisesti pankkikentässä ollut myöskään tietoa eikä taitoa. Kun sitä ilmeisesti ei ole löytynyt pankkien pääkonttoreista, niin sen vähemmän varmasti alue- ja paikallispankkien konttoreista. Ainakaan asiakaspalvelussa luottoneuvottelijoina toimineet pankkivirkailijat eivät ole antaneet pankkiasiakkaille oikeata tietoa, jos pankkien nyt esittämät perustelut mm. korkosopimusten yksipuolisesta tulkinnasta pitäisivät paikkansa.

Pankkivirkailijat ovat kuten asiakkaatkin useimmiten pitäneet peruskorkoon sidottua lainakorkoa lähes kiinteänä korkona, joka vaihtelee ainoastaan niissä rajoissa kuin peruskorkoon tehdään muutoksia. Ainakaan lainaneuvotteluissa ei asiakkaille monissaakaan tapauksissa ole edes kerrottu siitä yleislausekkeesta velkakirjoissa, mihin vedoten pankit nyt ovat yksipuolisiin koronkorotuksiin lähteneet.

Myös pankkien aiempi toiminta antaa aiheen olettaa, että pankeissakaan ei velkakirjojen yleistä korkolauseketta ole ymmärretty siten, kuin minkä perusteella nyt halutaan toimia. Esimerkiksi kun syksyllä 1989 pankkivaltuusmiehet korottivat peruskorkoa prosenttiyksiköllä, Suomen Pankki teki samassa yhteydessä päätöksen luvasta pankeille korottaa peruskorkosidonnaisten luottojen korkoja puolella prosenttiyksiköllä yli peruskoron korotuksen. Tällöin pankkiasiakkaille, velallisille, ilmoitettiin asiasta Suomen Pankin korotuslupaan vedoten. Nyt on röyhkeys kasvanut ja pankit kuvittelevat voivansa kohdella asiakkaitaan miten vain ja käyttää hyväkseen velkakirjoihin liittyvää yleistä ehtoa, jossa määritellään koron enimmäistaso yli Suomen Pankin peruskoron taikka ylemmän käytössä olevan talletuskoron.

Kuten on arvioitu, meillä on noin 190 miljardia markkaa peruskorkosidonnaisia velkoja kansalaisilla. Jos esimerkiksi toteutetaan prosenttiyksikön koron korotus kaikissa peruskorkosidonnaisissa lainoissa, merkitäisi tämä noin 1,5—2 miljardin markan parantumista pankkien tuloksiin ensimmäisenä vuonna. Jos koron korotus olisi 2 pro-

senttiyksikköä, ollaan jo 3—4 miljardin markan summassa, joka kaikki olisi pois velallisilta.

Jos pankkien toiminta ja yksipuoliset koron korotukset hyväksyttäisiin, kattoa ei löytyisi näistäkään prosenttiyksiköistä, joita mainitsin. Seurauksena saattaisi olla todellinen korotusten vyöry. Voidaan arvioida, että esimerkiksi niiden asuntovelallisten, jotka ovat ottaneet asuntolainansa peruskorkosidonnaisina vuosina 87—89 ja joiden korkotaso voi yhä olla alle 10 prosenttiyksikön, korkolasku nousisi jopa 40—50 prosentilla, jos pankit korottaisivat korkoja siihen laajuuteen, mikä yleisissä velkakirjaehdoissa on. Tällainen korkorasitus merkitsisi aivan varmasti asuntovelallisten ajautumista sellaiseen ahdinkoon, että henkilökohtaisia konkursses- ja pakkohuutokauppoja olisi edessä todella laajassa mitassa. Siksi pankkien saalistuspyrkimyksille on pantava sulku tässä ja nyt.

Onneksi asiakkaiden pankkikapina on jo johtanut korotusten peruutuksiin eräissä pankeissa ja myös pankkitarkastusviraston antamaan ohjeet, joissa todetaan, että epäselvissä korkotapauksissa tulee pankin hakea oikeudelta päätös ennen kuin koron korotuspäätös voidaan panna toimeen. Toivottavasti käynnissä olevat oikeudenkäynnit johtavat pankkivelallisten voittoon ja pankkien mieltävalta asiakkaitaan kohtaan voidaan estää.

Tärkeätä on myös se, että eduskunta kansalaisten korkokapinalliseksi myötä ryhtäytyisi niin, että pankkien valvontaa todella tehostettaisiin ja pankkilaitoksemme demokratisoitaisiin. Näihin liittyen sisältyy esityksiä myös pankkivaliokunnan mietintöön liittyvän vastalauseen sisältämiin lakiehdotuksiin.

Ed. R. Aho: Herra puhemies! Tänään on puhuttava pankeista, sillä ihmiset puhuvat pankeista ja ihmisten mitta alkaa olla täysi. Hallitus esittää säädettäväksi kaikkien talletuspankkien toimintaa koskevan yhteisen lain. Näitä talletuspankkeja olisivat liikepankit, säästöpankit ja osuuspankit sekä Postipankki Oy. Lailla kaikille talletuspankeille luotaisiin samanlaiset oikeudet pankkitoinnin harjoittamiseen. Lakipaketissa ei kuitenkaan näy ihmisten tyytymättömyys.

Aikaisemmin valtiovalta tähtäsi siihen, että pankit eivät kilpaile yleisöltä ostamansa rahan hinnalla. Pankit siis ohjattiin sopi-

maan kartellista, jossa tilien ehdot, korot ja perittävät maksut olivat mahdollisimman yhdenmukaiset. Keinona oli se, että verottomaksi talletus tuli vain, mikäli samanlainen talletusmahdollisuus oli riittävän monessa pankissa. Silloin asunto- ja muut lainat sidottiin hallinnollisiin korkoihin ja eduskunta pankkivaltuusmiesten välityksellä päätti Suomen korkotasosta.

Käytännössä valtiovallan myötävaikutuksella ylläpidetty kartelli turvasi pankeille halvan rahan saannin. Se mahdollisti myös suhteellisen halpojen lainojen myöntämisen, jolloin ainoa rajoitus oli se, että lainoja sai vain etukäteissäätämällä tai suhteilla. Kun myös korkomarginaali oli iso, pankkien oli mahdollisuus kasvattaa ja pitää yllä laajaa konttoriverkkoa. Sääntely on kuitenkin henkitorissaan. Ensinnä tulivat harmaan rahan markkinat, sitten syntyivät ikään kuin itsensä mutta pankkien aloitteesta markkinarahan markkinat heliborkorkoineen. Helibor on Suomen markkinakorkotasoa, rahan päivittäinen osto- ja myyntihinta.

Nyt valtiovallan toiminta ja tavoitteet ovatkin toiset kuin sääntelykautena. Paitsi että markkinahintainen on murtanut sääntelyä myös valtiovalta on siihen pyrkinyt. Nyt korostetaan pankkien kilpailua ja sitä, että kilpailun rajoituksia säätelee laki kilpailun rajoituksista.

Arvoisat edustajatoverit! Pankit eivät ole lainoja myöntäessään ottaneet todesta sitä, että kilpailun vapauttaminen muuttaa niiden tilanteen. Erityisesti säästöpankit ja osuuspankit ovat kamppaillessaan suuremmasta markkinaosuudesta sitoneet varoja peruskorkosidonnaisiin lainoihin. Yli kaksi kolmasosaa pankkien ostamasta rahasta on alle markkinahinnan eli peruskorkosidonnaista. Kun vain puolet niiden myymästä rahasta on peruskorkosidonnaista, ne ovat ajautuneet ahneutensa äärirajoille.

Tilanne on saman kaltainen, mutta ei sama kuin Yhdysvalloissa, missä säästöpankkijärjestelmää ravistelee konkurssikierre. Siellä vanhan lainakannan alhainen korko törmäsi rahan hankinnan nousevaan hintaan. Ratkaisuksi Yhdysvalloissa keksittiin se, että laajennettiin sikäläisten säästöpankkien oikeuksia harjoittaa pankkitoimintaa. Talouden kohenemisen asemesta pankit kuitenkin ajautuivat konkurssiin sotkeutessaan kiinteistö- ja osakekeinotteluun.

Meillä tilanne on tietysti hieman toinen. Vaikka rajoituksia ei alun perinkään ole ollut samassa mitassa, paikalliset säästöpankit maksavat nyt kasinopelissä ryvettyneen keskusrahalaitekonsensa laskuja yli miljardin summalla. Myös muiden pankkien voittoa tuottavaksi kuviteltu peli on osoittautunut katkeran tappiolliseksi. Pankkien kaventu-neita marginaaleja on syönyt pörssipeli ja vallattujen nurkkien takaisin ostelu. Nyt on tullut laskun aika. Laskua pankit tyrkyttävät asiakkailleen. Peruskorkosidonnaisten lainojen korkoa pitäisi nostaa, mitä pankit ovat yrittäneet yksipuolisilla päätöksillään, ja aiemmin ilmaisista palveluista perittäisiin maksu. Pankkien täydellinen tunarointi mak-satettaisiin heikommalla osapuolella.

Vielä vaikeampaan asemaan pankit näyt-tävät joutuvan, kun talletukset pannaan verolle niin, että niiden korosta peritään vain lähdevero. Tähän asti pankit ovat saaneet suhteellisen halpaa rahaa muutaman vuoden verottomilla talletuksilla.

Pankkivaliokunta esittää mietinnössään hurskaan toivomuksen, että pankit säilyttäisivät peruspalvelut — siis tilillepanon omalle tilille ja siltä oton sekä yksityisasiakkaalle suoritettun rahanvaihdon pienempään ja suu-rempaan — maksuttomina. Jos valiokunta olisi todella tätä mieltä, se toivomuksen asemasta edellyttäisi hallitukselta sen suun-taisia toimia tai suorastaan kirjoittaisi asiasta säännöksen lakiin, mutta valiokunta vain toivoskelee.

Herra puhemies! Eduskunnan pankkivaltuusmiehet ymmärtävät pankkeja, mutta pel-kureiksi heitä saattaisi joku nimittää siksi, että he haluaisivat nostaa peruskorkoa joutu-matta itse sitä päättämään ja tekemään. Tästä syystä pankkivaltuusmiesten puheen-johtaja esitti hätäpäissään peruskorkopää-töksen korvaamista peruskorkoputkella niin, että muodollisen korotuksen tekisi Suurkir-kon katveessa majaileva Suomen Pankki. Näin välttyisivät pankkivaltuusmiehet siltä ikävyydeltä, että tyytymätön kansa heitä rankaisisi vaaleissa. Minusta tällaiset esityk-set pikemminkin jatkavat eduskuntatalon vieressä aikoinaan sijainneen teatterin par-haita perinteitä kuin sitä vastuullista valtio-päivätyötä, jota tässä talossa pitäisi harjoit-taa.

Peruskorkosidonnaisten lainojen pankeille aiheuttama kannattavuusongelma on pank-

kien eikä lainanottajien syytä. Lainanottajilla on oikeus luottaa siihen, että hyvät kaupat, joita he tekivät 1980-luvun puolivälin markkinaolosuhteissa ja sen jälkeenkin, ovat edelleenkin voimassa. Niitä kauppvoja ei saa peruuttaa pankkien yksipuolisoin päätöksiin tai Suomen Pankin toimin. Pankit syyttäköön itseään siitä, että antoivat rahaa lainaksi pitkällä maksuajalla, mutta ottivat itse rahaa lainaksi lyhyellä maksuajalla.

Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että kuluttajavalituslautakunta on jo todennut, ettei pankilla ole oikeutta yksipuoliseen muutokseen. Sitä paitsi käytännössä eroa ei ole markkinahintaisten ja uusimpien peruskorkosidonnaisten lainojen välillä. Milloin uusi asuntolaina on sidottu peruskorkoon, on korko niin paljon peruskorkoa korkeampi, että se vastaa helibortasoa. Jos uudet luotot, joiden keskimääräinen korkotaso viime vuonna oli noin 14 prosenttia, on sidottu heliboriin, niiden hinta on kenties helibor plus 3 prosenttia. Jos ne on sidottu peruskorkoon, niiden hinta on kenties peruskorko plus 6 prosenttia. Näin korko on käytännössä lähes sama. Uusissa peruskorkosidonnaisissa lainoissa Pystysen putki olisi todella kohtuuton.

Herra puhemies! Minusta on hyvä, että ed. Seppäsen vastalauseen mukaisessa ehdotuksessa talletuspankkilain 1 §:ksi edellytetään, että talletuspankki ei saa käyttää asiakkaidensa varoja toimintaan, jolla vaikutetaan pankin omien tai jonkin muun yhtiön osakkeiden hintaan. Tällainen yleinen keinottelu-kielto on välttämätön, jotta pelaaminen asiakkaiden rahoilla tässä maassa loppuisi.

Edelleen, jotta pankkitoimintaan saataisiin kuria, tulee eduskunnan saada valita puolet jäsenistä liikepankkien hallintoneuvostoon ja hallitukseen, minkä lisäksi työntekijät saisivat edustuksensa. Sillä tavoin voitaisiin varmistaa, että pankki on yleisön palvelija eikä kansakuntaa pyörittävä ohjailija.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Pankkitoiminta on loistanut julkisuudessa varsin näkyvästi. Pankkien toimet ovat saaneet ankaraa arvostelua osakseen eikä suinkaan aiheetta. Rohmuaminen alkaa ylittää kärsivällisimmänkin ihmisen sietorajan. Hallituksen suosiollisella avulla ja lainsäädännön myötäillessä pankkien toiveita tämä rahan-keruu, korkojen korotukset ja palvelujen

maksullisuus etenevät kaikessa rauhassa.

"Pankkitoiminnan sääntelyn keskeisimmäksi tavoitteeksi on yleisesti otettu pankkien vakavaraisuuden turvaaminen", sanotaan tässä hallituksen esityksessä n:o 242. Kyllähän Suomen rahalaitokset ovat toki ilman noita hallituksen esityksen kehotuksia-in tämän osuutensa hoitaneet.

Kaikissa suuremmissa asutuskeskuksissa ja kylissä on pankkeja. Kaupungeissa niitä on lähes joka kadunkulmassa, joskus jopa rinnakkain, peräkkäin ja päällekkäinkin. Niin on rahaa ollut liian kanssa näihin näyttäviin pytinkeihin sijoittaa. Kun sitten tulojen kasvu ja lisäys alkaa vauhdissaan hieman hiljeta, niin kohta täytyy keksiä uusia tulonlähteitä. Niitä näyttääkin löytyvän rahapelien kautta ja avulla. Mutta tässäkin tuli joillekin tappioita, ja nekin pitää taas koron korotuksilla ottaa takaisin.

Tämä 185-sivuinen esitys sisältää 12 erillistä lakia pykäliseen ja toistasataa sivua selitystä, mitä se on. Hallituksen esitys näyttää olevan perusteellinen yritys asettaa lailla puitteita tälle liiketoiminnan alueelle, mutta tämä talletuspankkeja koskeva lainsäädäntöehdotus tuskin mitään muuttaa, parantaa tai korjaa, sillä pankkimailman edustajien kädenjälki näkyy selvästi niin ehdotuksissa, perusteluissa kuin pykälissäkin.

Valiokunta on kuitenkin tehnyt lakeihin korjauksia, jotka parantavat hallituksen esitystä. Toivottavasti ainakin nämä korjaukset eduskunnassa vahvistetaan. Onneksi myös ed. Seppänen on pankkivaliokunnassa sellainen asiantuntija, joka on tehnyt perustellun vastalauseen, jossa asia selviää.

Tämä vastalauseen mukainen korjaus vasta vaikuttaisi ratkaisevasti nykyisen tilanteen korjaamiseen ja demokratian ulottamiseen myös rahavallan suljetulle alueelle. Käytännön mukainen ja laillakin vahvistettu miljoonien siirto siirto kädestä toiseen tai pankkitililtä toiselle tulisi demokraattisen valvonnan piiriin. Demokratia on hyvin kapeaa — pelkkä sana niin kauan kuin rahamarkkinat heiluttavat koko yhteiskuntaa. Siitä on Suomessakin saatu konkreettisia näyttöjä viime vuosina ja viime aikoina. Mikä pahinta, suuret pankit ja pankkiyhtymät määräävät lähes kaikesta. Kaikesta huolimatta esimerkiksi ed. Ikkala haluaa pankeille lisää vapautta.

Mitähän sillä suunnalla silloin tuumataan,

kun tämä rahamarkkinoiden leikki johtaa kaaokseen? Siitä on ollut jo näkyvissä selviä ja uhkaavia merkkejä. Lama ja konkurssit ovat jo tuntumassa. Joka viikko yrityksiä joutuu konkurssitilaan, ja työttömiksi joutuvat asuntovelkaiset tekevät yksityisen konkurssin ja menettävät työpaikan lisäksi vielä asuntonsakin.

Tämä jokaista suomalaista monin tavoin koskettava asia ei näy juuri kansanedustajia kiinnostavan muissa kuin vasemmistoliiton ryhmässä. Tämä onkin varsin mielenkiintoinen asia. Siitä olisi kyllä lehtienkin tarpeen kirjoittaa, mutta eivät taida olla kiinnostuneita nekään tästä asiasta. Taitavat pärjätä mainoksilla riittävän hyvin muutenkin.

Tässä nähdään taas kerran, ketkä ovat ihmisten asialla tässäkin talossa. Pankkien ja rahamaailman asialla olevat edustajat ovat häipyneet. He luottavat hallituksen esitykseen kuin pässi suuriin sarviinsa. Mikäs on luottaessa, kun luottavat siihen voimaan, jonka sinipuna on muodostanut. Mutta hallituksen omahyväisyys ja yhteistyö pankkimaailman kanssa saa kyllä ankaran arvostelun Suomen kansalaisilta nyt ja tulevaisuudessa ja ilmeisesti tullaan myös vaaleissa mittaamaan.

Ed. Laine: Herra puhemies! Kyllä olen hieman pahoillani siitä, että tämä talletuspankkilakeja koskeva keskustelu jää aika lailla yksipuoliseksi siitä johtuen, että pääasiassa vain vasemmistoliiton kansanedustajat ovat asiasta kiinnostuneita, tietysti ajatellen ei niinkään talletuspankkeja vaan näiden asiakkaina olevien kansalaisten etuja ja oikeuksia. On mielenkiintoista todeta, että pankkivaliokunnan sosialidemokraattinen puheenjohtaja seuraa keskustelua, osallistuu siihen ja kaksi kokoomuksen kansanedustajaa, pankkivaliokunnan jäsentä, mutta muutoin täällä vasemmistoliiton edustajien lisäksi ei ole kuin kaksi SMP:n kansanedustajaa, joilla on jotain muuta kuin näitä pankkiasioita pohdinnan kohteena.

Valiokunnan mietinnössä ja myös hallituksen esityksessä annetaan ymmärtää, että talletuspankkien toiminnasta annetun lain keskeisin uudistus koskee vakavaraisuuden sääntelyä. Tämä on asia, josta on julkisuudessa paljon puhuttu, se paistaa tuon hallituksen esitysnipun läpi. Viitataan siihen, että lännestä käsin asetetaan tässä suhteessa tiu-

kempia rajoja ja nämä rajat myös Suomessa otetaan huomioon. En usko, että tässä suhteessa tallettajien ja pankkien asiakaskunnan kannalta menetelläänkään väärin. Mutta haluaisin kuitenkin sanoa, että kyllä suomalaiset pankit ovat vakavaraisuudestaan yleensä hyvin huolta kantaneet, vaikka toisenlaisiakin esimerkkejä on varsinkin liikepankkien osalta voitu esittää.

Olen tänään lukenut Turun Sanomista mielenkiintoisen kirjoituksen, jonka lainaan tässä puheenvuorossani. Kirjoitus on osoitettu "Turun Suomalaisen Säästöpankin Herra Johtajille", niin kuin kirjoittaja sanoo, ja kuuluu näin:

"Pahoitellen kuonnun vasta nyt kiittämään jo juhannuksen seutuun minulle lähettämästänne 'Arvoisa asiakkaamme' -kirjeestä. Suomalainen on tunnetusti nihkeä kirjeisiin vastailija. Ei vaan tahdo tulla aloitetuksi, vaikka sanottavaakin olisi.

Sanottavani tosin ilmaisin heti ja painokkaasti pankkinne siinä konttorissa, jossa asioin. En edes usko olleeni kirjeen saajista ainoa sen tehnyt. Rohkenen olettaa, että mielipiteistämme on jotain pirskahtellut jopa ylös johtoportaaseen asti.

Kymmenen vuoden pankkisuhteeseemme sopii monenlaista vaihetta. Alku ei rohkaisut. Kun pääkonttorissa jututtamalleni johtajalle selvisi, että en käyttäisi Turun asuntoni rahoitukseen perheen säänsuojaksi sisämaahan jäänyttä omakotitaloa, muutuin hänelle heti epähenkilöksi.

No se oli sitä tiukan rahan aikaa. Eikä lainaa pidäkään kaikille repuuseille tyrkyttää. Mutta asiakkaalle voisi kyllä antaa vaikutelman, että häntä edes kuunnellaan, eikä keskitytä hermostuneesti pöyhimään työpöydän papereita.

Olin silloin tullut olleeksi eri säästöpankkien asiakas jo lähes neljä vuosikymmentä: pankkiryhmän vaihdos ei edes tullut mieleen. Mutta hilkulla oli, etteivät pennoseni saman tien kävelleet ruotsinkieliseen säästöpankkiin.

Lähti sentään menemään paremmin. Oli aluksi vuokra-asunto, ja asialliset konttorinjohtajat myhailivät raivokasta säästökampanjaani. Pari vuotta Turkuun tuloni jälkeen sain jo lainan omaan asuntoon. Neljä vuotta myöhemmin vaihdoin sopivampaan, tähän nykyiseen. Oli olevinaan ihan tyytyväinen olo.

Sitten rahamarkkinat vapautuivat. Pankkinne rupesi yhtenään lähettelemään lainanottoon kehottaneita kirjeitä. Nyt tunsin itseni aivan uudella tavalla huonoksi ihmiseksi, kun en millään keksinyt kohdetta, mihin vielä tarvitsisin lainarahaa.

Näiden tieteellisten kanssa touhutessa en ole ennättänyt opiskella edes osakkeilla pelaamista, joka valveutuneen kansalaisen kuvaan silloin olisi ehdottomasti kuulunut. Vanha perämööttörin räyskä onneksi hajosi yllättäen, ja uuden ostamiseen otettu pikku laina palautti hitusen ihmisarvostani.

Alussa mainittu kirjeenne koski, kuten muistanette, peruskorkosidonnaisen asuntolainani koron nostoa. Parin viime vuoden aikana korko on eri syistä noussut lähes kolmanneksella.

Onneksi olin vaihtanut asuntoa aikana, jolloin hinnat eivät vielä olleet läheskään huipussaan. Koron nousuistakin selviän laina-ajan jatkumisella. Muutaman kuukauden ylimääräiset erät merkitsevät vain toistakymmentuhannen paukkua. Mutta asiakkaitanne sadat ovat joutuneet minua paljon ahtaammalle.

Nykyiseen lainaani minulla oli neljä vuotta sitten samanhintainen tarjous myös liikepankista. Pysyin silti säästöpankissa, hölmö. Jos olisin siirtynyt, maksaisin nyt 1,5 prosenttiyksikköä pienempää korkoa. Se aatteista ja pankkiuskollisuudesta.

Kun tuolloin allekirjoitin lainapaperia, kysäisin konttorinjohtajalta, säilyisikö sovitto korko. 'Se nousee vain, jos peruskorkoa korotetaan', oli vastaus. 'Ettäkö ei muuten?', kysyin. 'Ei, ei, kyllä silloin pitäisi jo olla aivan poikkeustilanne.'

Se nyt sitten on aivan poikkeustilanne. Tiedetäänhän nämä ylikuumenemiset ja muut. Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin johtoa on syytetty osakkeilla huonosti pelaaamisesta. Höpötystä. Lainarahalla harrastettu uhkapeli, lyö jo sinänsä kirikkaasti korvalle koko säästöpankkiaatetta: '...erityistarkoituksena on säästäväisyyden edistäminen'.

Oikeudenkäyntejä kaihtaen SKOP jo peruu koron nostojaan. Sekin osoittaa, että korotuspussissa jauhot eivät olleet läheskään niin puhtaita kuin asiakkaille on haluttu todistella.

Vaan peruuko TSSP? Onko varaakaan? SP-sijoituksen pelitappioihin maksatte 70 miljoonaa eli 200 asukkaan asuntolainat.

Onko tullut myötäilyksi myös yksityisten kasinopeliä, ja ovatko arvopaperivakuudet nyt muuttuneet pelkäksi paperiksi?

Nyt sitten viheliäiseksi vaivakseni lopetatte myös konttorin, jossa on ollut hyvä asioida. '...tarkoituksena on yhdistämällä kehittää tehokkaampia ja palvelukykyisempiä yksiköitä', puolustellette. Uskotteko todella asiakkaiden uskovan?"

Tämä kirjoittaja nyt sattuu olemaan professorimies, Turun yliopiston Suomen historian apulaisprofessori. Jos tämä hänen kirjjeensä vastaa, sanokaamme, hänen maksuluokkansa vaikeuksia asunnonhankkijana, pankin asiakkaana, niin miten vaikeaa on niiden nuorten ihmisten, jotka avioliiton solmiessaan ja asuntoa hankkiessaan joutuvat kääntymään pankkien puoleen? Olen nähnyt lukuisia nuorten ihmisten osoittamia esimerkkejä siitä, että kun he ovat joutuneet 250 000, 300 000, 350 000 markan lainanottoon saadakseen asuntonsa rahoitetuksi, heille ei kerta kaikkiaan jää mahdollisuutta elämässä kustantaa mitään muita menoja kuin maksaa siitä asunnosta aiheutuvat korot ja lainojen lyhennykset.

Tässä on pakko viitata Suomen Pankin harjoittamaan politiikkaan, joka pankkien ohella on juuri niiden vaikeuksien syy, joihin olen edellä viitannut. Kun Suomen Pankki aloitti liberalisointipolitiikkansa 80-luvun alkupuolella, Suomen Pankin taholta väitettiin silloin, että tästä seuraa pankkien välistä kilpailua siinä määrin, että korot alkaivat aleta ja lainan ottajien asema paranee. Mutta eihän näin ole tapahtunut. Ei rahan hinta ole laskenut. Aivan kuten ed. Seppäsen kirjoittamassa vastalauseessa viimeaikaisiin kokemuksiin viitaten todetaan: "Ihmisiä on petetty pankkien toimesta."

Hallitusohjelmassa luvattiin korkotasoa alentaa, mutta kaikki tietävät, miten on tapahtunut. Holkerin hallituksen aikana on käynyt vielä niin, että kotitalouksien velkaantuminen on rajusti kasvanut. Kun vuoden 1986 lopussa kotitalouksien velat olivat Tilastokeskuksen luottokantatilaston mukaan vähän yli 140 miljardia markkaa vuoden 89 rahan arvoon muutettuna, niin vuoden 88 lopussa määrä oli jo 200 miljardia. Tilastokeskuksen kansantalouden tilinpidon mukaan kotitalouksien velkojen lisäys oli vuosina 87-88 yhteensä yli 70 miljardia markkaa. Valtaosa tietysti kotitalouksien

velkaantuneisuuden kasvusta aiheutuu asuntojen hankinnasta, luonnollisesti huomattava osa myös esimerkiksi opintoveloista. Kun korot ovat kasvaneet vielä hurjempaa vauhtia kuin velkamäärän kasvu osoittaa, se antaa viitteen siitä, niin kuin täällä monissa puheenvuoroissa on todettu, että pankit pitäisi todella kuriin asettaa.

Haluaisin myös omalta osaltani tukea sitä lisäystä, jonka pankkivaliokunta on tehnyt Postipankki Oy:stä annetun lain 9 §:ään, ja toivon eduskunnan voimakasta myötätuntoa tälle valiokunnan toimenpiteelle.

Vaikka ed. Linnainmaa oli ensimmäisessä vastauspuheenvuorossaan sitä mieltä, että nyt ei saisi puhua esimerkiksi lähdeverosta, niin on kuitenkin syytä todeta, että valiokunnan mietintöön liitetystä vastalauseesta se on ollut mahdollista, ja edustajalle tulevaisuuttakin silmällä pitäen voi muistuttaa siitä, että kyllä eduskunnassa on oikeus puhua kaikista niistä asioista, jotka valiokunnan mietintöön tai siihen liitettyyn vastalauseeseen sisältyvät. Eihän sellaista vastalauseita oteta vastaan, joka ei kuuluisi kunkin asian käsitteelyyn.

Tässä yhteydessä viittaan erääseen mielenkiintoiseen lehtikirjoitukseen marraskuun 18 päivän Helsingin Sanomissa. Tämä kirjoittaja kertoo siitä, miten hänen oli onnistunut voittaa veikkauksessa 2 miljoonaa markkaa runsaat kaksi vuotta sitten. Hän meni pankkiin ja halusi asettaa tuon rahan 12 prosentin korkoa vastaan säästöön, mutta pankinjohtaja oli silloin sitä mieltä, että on parempi asettaa raha määräaikaistilille, jossa korko on kyllä pienempi, mutta josta 150 000 vuodessa asianomaiselle kertyy.

Kun tämän kirjoituksen mukaan muutamia viikkoja sitten asianomaiselle tuli mahdollisuus uudistaa talletus mutta hän aikoi käyttää rahan uudella tavalla, pankinjohtaja kertoi, että nyt on tulossa lähdevero, juuri lähdevero, josta nyt ei saisi, ed. Linnainmaa, puhua. Sitten kävi ilmi, että kun hän sijoittaa rahansa niin, että pääsee uudesta lähdeverosta osalliseksi, hän tienaaakin 44 prosenttia enemmän vuodessa kuin äsken mainitsemani summan, eli kun hän tähän saakka on tienannut 150 000 tuloina, nyt hän tienaaakin 216 000 markkaa. Siis tämä esimerkki vain kertoo siitä, miten lähdevero, jota suunnitellaan, palvelee nimenomaan varakkaita.

Lopuksi, herra puhemies, totean, että kan-

natan kovasti sitä lakialoitetta, josta sekä ed. Seppänen että ed. Tennilä ovat puhuneet ja josta myös ed. Seppäsen vastalauseessa kerrotaan, nimittäin lakialoitetta n:o 38 vuodelta 1989. Samalla kuitenkin haluan todeta, että olen myös jättänyt toivomusaloitteen vuonna 1987 numerolla 255, jonka ponsiesityksen lopuksi luen muistutukseksi silloin esittämäni aloitteen sisällöstä.

”Edellä esitetyn perusteella ehdotan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomuksen, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin liikepankkien ja vakuutuslaitosten siirtämiseksi valtion halltuun ja yhteiskunnan vaikutusvallan lisäämiseksi niiden hallinnossa, koska omistuksen keskittyminen yhä harvalukuisemmalle omistajaryhmälle ja erityisesti suurille liikepankeille ja vakuutuslaitoksille on ristiriidassa demokratian, kansantalouden ja yhteiskunnan kokonaisuutensa kanssa.”

Ed. Linnainmaa (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laineelle haluan todeta, että en suinkaan ole sanonut, että täällä ei saisi puhua lähdeverosta. Kritisoin vain sitä, että hallituksen esitys, joka nyt on käsittelyssä, ei käsittele peruskorkoa eikä lähdeveroa. Niistä ei päätetä tämän lakiesityksen yhteydessä. Luonnollisesti edustajat voivat näihin asioihin liittyviä maailmantuskia purkaa puheissaan, mutta se ei liity suoraan siihen lakiesitykseen, josta nyt päätetään.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämän varmasti kaikki läsnä olevat edustajat ja muutkin tietävät, että hallitus ei nyt käsiteltävässä esityksessä esitä lähdeveron osalta yhtään mitään. Mutta kun on näin laaja talletuspankkeja koskeva lainsäädäntö esillä, aivan erinomaisen hyvin siihen asiaan liittyy kysymys lähdeverosta, niin kuin täällä on aiemmin osoitettu.

Ed. Uitto: Herra puhemies! Aion puheenvuorossani aivan lyhyesti kosketella lakiesityksen ja valiokunnan mietinnön 61 §:ää. Tämä pykälähän tarkoittaa sitä, että pankkeja velvoitetaan sekä kilpailuvirastolle että pankkitarkastusvirastolle antamaan pyydettäessä tiedot, siis asiakirjat, ja sitten mmuuta, mikä liittyy yleensä talletustoimintaan. 61 §:ssä on tietty sanktio, eli mikäli

pankinjohtaja kieltäytyy asiakirjojen antamisesta, siitä seuraa sakkoa.

Valiokunta on mietinnössään todennut kyseisestä pykälästä, että "valiokunnan mielestä on syytä selvittää, onko kriminalisointi tarpeellinen". Tämä lause on minusta hiukan naurettava. Jos ei näin vakavasta asiasta olisi kysymys, tämä olisi sangen huvittavaa, kun tiedetään viime viikkojen tapahtumat ns. korkokiistassa, joka nyt on tässäkin salissa puhuttanut paljon ja jossa julkista sanaa on ollut kovasti tiedossa. Tässähän on tavallisen kansan mielestä tilanne sellainen, että kyllähän pankinjohtajat ja pankkien johtokuntien puheenjohtajat ja johtokunnat ovat tarkoin tienneet sen, että he ovat laittomalla tiellä lähtiessään yksipuolisesti korottamaan korkoja. Mutta heillä oli vain tarkoitus kokeilla, miten asia menee perille ja joku hätäpäissään maksaa ja tällä tavoin. Joten tässä on selvästi nähtävissä se seikka, että pankinjohtajat ja pankin johdossa olevat henkilöt ovat valmiit jopa rikkomään lakia. Tämä on nyt kaiken kansan tiedossa, ja kansalaisille on tullut muutenkin paremmin selkoa siitä, että pankkimaailma on kovin armotonta ja siinä tapahtuu tällaisia laillisuuden rajamailla olevia tapahtumia.

Nyt on valiokunnan jäseniä paikalla ainakin puheenjohtaja ja ed. Seppänen, joten olisin kysynyt: Mitä tämä nyt tarkoittaa? Missä yhteydessä tällainen huvittava lause on tullut mietintöön, koska minä pidän aivan tarpeettomana, että tällainen lausahdus mietintöön on tullut? Jos tällaista linjaa jatketaan, voidaan odottaa, että liikennevaliokunta jossakin yhteydessä kyselee, onko rattijuoppouskaan enää kriminalisoitavissa. Sitäkin tapahtuu päivittäin sanomalehtitietojen mukaan. Tälle linjalleko mennään? Tämän lyhyen puheenvuoron yhteydessä haluaisin tietää, mitä valiokunta on todella ajatellut tämän lauseen mietintöön aikaansaadessaan.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Se henkilö, joka voisi vastata ed. Uiton kysymyksen, kävelee juuri katsomaan puheenvuorolistaa, eli minä pyydän ed. Ikkalaa äärioikeiston edustajana tässä salissa kertoamaan, mistä kyseinen lisäys mietintöön tuli. Hän on mielestäni erittäin hyvä lähde kertoamaan vastauksen ed. Uiton kysymykseen.

Mutta mitä tulee pankkilainsäädäntöön

yleisesti ottaen, on aivan selvää, että valmistelu on tapahtunut ennen kuin oli tiedossa kaikki se, mikä sittemmin on vaikuttanut pankkien tuloksia huonontavasti. Näin ollen valmistelun pohjalta syntynyt pankkilakiehdotus on läpäissyt eduskunnan käsittelyn pankkivaliokunnassa aivan liian pienin muutoksin ja olisi ollut tärkeää, että olisi otettu huomioon parin viime vuoden tapahtumat.

Aion käyttää lyhyen puheenvuoron kerrakseni sitä, mitä käytännössä pankit ovat tehneet kahden vuoden aikana paitsi tuottaessaan luottotappioita myös keinotellesaan asiakkaiden rahoilla. Tässä yhteydessä keinottelu on erityisen tuomittavaa, koska sitä ei tehdä pankkien vaan pankkien asiakkaiden rahoilla. Kaikessa siinä toiminnassa, mitä pankit tekevät, niillä on suhteellinen etu muihin talouden aktoreihin verrattuna sen takia, että niillä on käytössään muiden rahaa.

Viittasin jo ed. Ikkalan Helsingin Osakepankin piirissä tapahtuneeseen keinotteluun, jolloin rikottiin selvästi niitä pelisääntöjä, joita hyvään pankkitoimintaan kuuluu. Siellä oli ostettu ja myyty valuuttoja tavalla, joka aiheutti Helsingin Osakepankille 50 miljoonan markan tappion. Tältä osin pankeissa tapahtuu paljon sellaista, jota edes sen johto ei pysty valvomaan, saati että pankkien hallintoelimet valvoisivat pankkien toimintaa.

Pankit ovat myöskin olleet erittäin herkkiä kaappauksille, kaappauksen kohteina, kuten myös sitten, kun oppivat kasinopelin, ovat olleet erittäin herkkiä kaappajia, nurkkaajia ja betonoijia ja ovat siinä merkityksessä olleet kasinotalouden tärkeimpiä toimintayksiköitä maassamme. Itse asiassahan koko kaappaustoiminta sai alkunsa Helsingin Osakepankin kaappauksesta, joka tapahtui 80-luvun puolivälissä. Siinä pankin johto teki suuria virheitä, kun se ei huolehtinut siitä, että pankin osakkeet olisivat pysyneet sen sidosryhmien käsissä.

Ed. Ikkalalla on varmasti paljon henkilökohtaista kokemusta siitä, miten menetetään kokonainen pankki. Se ei tietävästi ole kovin vaikeata, eikä ainakaan ajallisesti kestää kovin kauan keskkokoisen pankin menettäminen. Se tapahtuu sillä tavalla, että luovutaan joukosta osakkeita, joilla on strategista merkitystä ja jotka säilyttävät pankin omistustilanteen huolimatta pörssikaupoista

kohtuullisenkin vakaana. Aika jännä asia on Helsingin pankin kaappauksessa se, että siinä varsinaisen kaappauksen...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Huomautan puhujalle, että nyt on kysymyksessä pankkilainsäädäntö eikä yksityisen pankin asia.

Puhuja: Herra puhemies! Perustelen sitä, miksi vaadin vastalauseeseen liitetystä pykälässä muutoksia pankkien hallintoelimiin sillä tavalla, että ei tarvitsisi sallia sitä keinoteltua, jonka hallintoelimet nyt sallivat. Kerro, mitä ongelmia on pankkien hallinnossa sen johdosta, että omistajat yksipuolisesti pystyvät vaikuttamaan hallintoelimiin, ja miten tärkeitä on mietintöön liitetyn vastalauseen mukaan hallinnon demokratisointi sillä tavalla, että sinne valittaisiin myös muita edustajia. Perustelen yksittäisen pankin hallintoon liittyvillä epäkohdilla sitä hallinnon demokratisoimiskäytäntöä, jota ehdotan vastalauseessani. Palaan myöhemmässä vaiheessa Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin toimiin, joissa herra puhemiehellä tietysti on enemmän kokemusta kuin Helsingin Osakepankin asiassa, jossa ed. Ikkala on asianosainen ollut.

Ylipäättäänkin ongelma on se, että eduskunnassa huomattava määrä pankkilainsäädännön säätämiseen osallistuvista kansanedustajista on tavalla taikka toisella asianosaisia. Minulla ei ole tarkkaa selvitystä asiasta, mutta olen ymmärtänyt, että vähintään kolmasosa kansanedustajista on erilaisissa pankkien hallintoelimissä tänäkin päivänä. (Ed. Knuuttila: Minä luulen, että enemmistö!) — Ed. Knuuttila tietää, että enemmän. — Ed. Knuuttila on itse Nisulan Osuuspankissa, sikäli kuin ymmärrän, ja ed. Laine on ansiokkaasti käyttänyt pankkikriittisiä puheenvuoroja, mutta ne perustuvat sisäpiiriin tietoon, koska hän on Turun Työväen Säästöpankin isännistössä, ja puhemies on Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin hallintoneuvoston työvaliokunnassa, sikäli kuin ymmärrän oikein. Ed. Uosukainen oli ainoana meistä päässyt suuren liikepankin hallintoneuvostoon. En tiedä, onko ed. Linnainmaa pankkien hallintoelimissä, mutta hän on edustanut ansiokkaasti pankkien kantaa pankkivaliokunnassa asian käsittelyssä, joten siinä mielessä minusta hänellä on hyvät

suositukset päästä pankkien hallintoelinten jäseneksi.

Herra puhemies! Tältä pohjalta, kun perustelen vastalauseeseen liitettyä demokratisoimisvaatimusta, puhun tässä tapauksessa Helsingin Osakepankista. Palaan osoittaakseni ongelman laajuuden myöhemmässä vaiheessa SYPiin ja KOPiin ja Postipankkiin ja sitten tietysti myös Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankkiin, joka on kenties surkein tapaus tällä alueella ja jossa kenties ovat aiheutuneet suurimmat ongelmat pankin johdon taitamattomasta menettelystä ja pankin hallintoneuvoston harjoittamasta puutteellisesta valvonnasta tässä kysymyksessä. Tämän takia, herra puhemies, pidän välttämättömänä perustella näitä asioita.

Helsingin Osakepankkiin palatakseni sielähän pankit panivat käyntiin kaappausoperaation. Aktiivinen oli siinä vaiheessa Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankki, ja vasta myöhemmässä vaiheessa kuvaan astuivat suuret liikepankit SYP ja KOP. Lopputulos Helsingin Osakepankin tarinasta oli se, että keskikokoisen pankin kaappaaminen oli yllättävän halpaa, jos ajatellaan, että pankin substanssin arvo oli 2 miljardia markkaa, niin käytännössähän SYP joutui maksamaan 2 miljardin markan substanssiarvosta vain 400 miljoonaa markkaa, minkä lisäksi se vapaaehtoisesti antoi omia osakkeitaan vähemmistöön kaappaamisen kautta jääneille osakkeen omistajille, eli käytännössä SYP osti siinä tilanteessa markkoja 20 pennillä, osti 2 000 miljoonaa markkaa 400 miljoonalla markalla.

Ongelma tässä on se, että pankit tekevät tätä toimintaa muiden rahoilla. Ne eivät ole tasavertaisia markkinoiden agentteja ja aktoreita ja subjekteja siihen tapaan kuin ovat omilla rahoillaan pankkien ja muiden yhtiöiden osakkeita ostavat kansalaiset. Sen takia mielestäni pitäisi pankkien ylivertaisen aseman tasaamiseksi hyväksyä tässä yhteydessä niitä muutosesityksiä pankkien vapaaseen toimintaan, rajoittamaan pankkien toimintaa, joita olen ehdottanut pankkivaliokunnan mietintöön esittämässäni vastalauseessa.

Helsingin Osakepankin kaappaus eräällä tavalla avasi pään koko sille kasinotalouskehitykselle, joka oli leimaa-antava 80-luvun loppupuolen hulvattomalle menolle. Pankkien rahoittaman toiminnan seurauksena Suomessa työn ja pääoman arvosuhde mu-

reni työn tappioksi ja pääoman eduksi ja ns. osakkeiden arvot lähtivät kehittymään kohden substanssien arvoja, ja sitä kautta se, mikä ennen oli halpaa, eli osakkeiden arvo, kallistuivat ja ihminen saattoi palkallaan saada yhä pienemmän ja pienemmän osuuden pääomahyödykettä, jos pääomahyödykettä mitataan sellaisten arvojen avulla, mitä edustivat osakkeet, kiinteistöt ja raakamaapohja.

Ei voi olla oikein, että kaikki tämä toiminta on sallittua pankeille ilman, että kukaan sitä valvoo, koska pankkien hallintoelimet eivät näköjään pysty valvomaan tätä toimintaa. Aikaisemmassa puheenvuorossani jo kiinnitin huomiota siihen, miten hallintoneuvostot hyväksyvät tällaiset menettelyt.

Itse asiassa pankkien omistus on sillä tavalla keskittynyt, että vaikka pankkien pienosakkeenomistajat haluaisivat asettaa jarruja tällaiselle toiminnalle, he eivät pysty siihen johtuen pankkien keskittyneestä omistuksesta — ja minä nimitän sitä omistusrutsaksi — siis ristiinomistuksesta, instituutio-naalisesta omistuksesta, siitä, että pankit omistavat instituutioita ja instituutiot omistavat pankkeja ja kaikki tapahtuu ristiinomistuksen hengessä ja muodostaa sen, mitä minä kutsun omistusrutsaksi. Se on mielestäni asiallista ja hyvää kielenkäyttöä eduskunnassa tässä merkityksessä, vaikka se sana koetettiin poistaa yksittäisenä sanana pankkivaliokunnan mietintöön jättämästäni vastalauseesta muka alatyylisenä. Eihän ole alatyylisiä omistusrutsa silloin, kun on kysymys ristiinomistuksesta ja omistussukulaisten harjoittamasta yhtymisestä toinen toiseensa ja sen tuloksena syntyvästä huononlaatuudesta omistuksesta, huononlaatuudesta siinä mielessä, että se pitää sisällään moraalisesti arveluttavia piirteitä. Eli kun siinä yhtyy institutionaalinen omistus toiseen instituutio-naaliseen omistukseen, omistus saa muotoja, joissa yhtyvät myös molempien omistajien huonot omistuspuolet, mikä näkyy omistuksessa vallan kasvuna. Sitä on omistusrutsa. Sitähän eivät yksittäiset ihmiset voi harrastaa.

Kun halusin liittää pankkivaliokunnan mietintöön sanan omistusrutsa, en tarkoittanut sillä ihmisiä, vaan nimenomaan instituutioita. Jyrkästi kiellän, että olisi yksittäisille ihmisille mahdollista omistusrutsan harjoittaminen. Se on mahdollista vain sellaisille,

joilla on käytössään muiden rahaa. Yksittäisillä ihmisillä on käytössään harvoin muiden rahaa.

Yksittäisillä ihmisillä on käytössään vain omaa rahaa. Tietenkin joillakin ihmisillä on paljon omaa rahaa. Meillä on pankkien harjoittaman toiminnan tuloksena syntynyt kokonaan uusi ihmisluokka. Pankit ovat pystyneet omalla toiminnallaan rahoittamaan Suomessa sellaiset omistukselliset muutokset, jotka edustavat kansakunnan kaikkien aikojen merkittävimpiä, suurinta varallisuuden uusjakoa yrityksistä yksityisille. Sen seurauksena keskuuteemme on syntynyt miljardöörejä, joita meillä aikaisemmin ei ole ollut eikä pitäisi olla nytkään. Nimittäin miljardööreihin ovat henkilöitä, jotka eivät ole voineet tehdä niin paljon työtä, että he omalla työllään olisivat voineet tuottaa itselleen miljardin irtonaista löysää rahaa. Kyllä he ovat anastaneet myös toisten ihmisten työtä, jotta miljardi on ollut mahdollista koota. Sen takia tilanne on saanut myös vääristyneitä piirteitä.

Pankkien toiminta on vääristänyt myös ihmisten välisiä suhteita ja tuhonnut erällä tavalla sen sosiaalisen rakenteen, joka Suomessa on syntynyt ihmisten työn tuloksena sillä tavalla, että ihmiset ovat työllään tuottaneet kansakunnan varallisuuden ja kansakunnan rahoituspääomat. Tietenkin sama asia on tapahtunut myös muissa kapitalistisissa maissa, joissa on vääristyneet sosiaaliset suhteet instituutioiden ja ihmisten välillä ja ihmisten kesken. Siinä mielessä me olemme osa sitä kansainvälistä järjestelmää, jota ollaan Suomeen tuomassa pankkilainsäädännön kokonaisuudistuksen muodossa.

Pankkilainsäädäntö, joka nyt on käsillä, tuo Suomeen vain ongelmattomia aikoja eikä ota huomioon niitä ongelmia, jotka ovat aiheutuneet pankkien toiminnassa 1980-luvun loppupuolella Suomessa ja myös muissa maissa ja jotka pitäisi korjata tässä vaiheessa, kun lakeja uudistetaan. Myös pankkitarkastusviraston ylijohtaja Jorma Aranko on julkisuudessa esittänyt, että nämä lait pitää panna heti korjaukseen, kun ne on hyväksytty, sen takia, että ne ovat vanhentuneita. Olen ymmärtänyt niin, että jos pankkitarkastusviraston edustaja tällaista ehdottaa, kysymys on silloin siitä, että lait ovat pankeille liian liberaalisia ja sallivat pankeille paljon sellaista, jota niille ei pitäisi sallia, jotta

yhteiskunnassa vallitsisi taloudellisesti ns. fair play.

Herra puhemies! Koska puhe-suositusten aika on kohtuullista säilyttää, niin palaan muiden pankkiryhmittymien toimintoihin kasinotalousmarkkinoilla myöhemmissä puheenvuoroissani, joilla perustelen sitä, miksi pankkien hallintoa pitäisi demokratisoida. Siinä yhteydessä tulen ihan tasapuolisesti kohtelemaan kaikkia pankkiryhmittymiä, paitsi osuuspankkiryhmittymää, joka on paitsi demokraattisin pankkiryhmittymä myös pysynyt kasinotalouskehityksen ulkopuolella lähinnä sen takia, että se oli niin jähmeä, ettei se ehtinyt siihen mukaan. Mutta nyt se kantaa hedelmää siitä, että se ei ehtinyt siihen mukaan. Jotakin hyötyä on siitäkin, että ei lähdetä aina mukaan kaikkene siihen, mikä on ns. ajan henki.

Ajan hengestä on meille nyt esimerkkinä EY-kehitys ja mukaanmeno siihen. Tavaltaan toisaalta esimerkkinä ajan hengestä ovat käsiteltävät pankkilait, jotka ovat EY-pankkilakeja. Meille tulevat nyt europankkilait tämän pankkilainsäädännön mukana ja myös ne euro-ongelmat, joita pankkien toiminnasta aiheutuu yhteiskunnalle silloin, kun yhteiskunnassa vallalla ovat liberalistiset voimat, markkinavoimat ja sellaiset voimat, jotka eivät välitä ihmisten hyvinvoinnista tai yhteiskunnan pahoinvoinnin torjumisesta, vaan jotka aina ja kaikessa ajavat vain korkeinta mahdollista tuottoa. Ei pääomassa mitään pahaa ole, mutta se täytyy kuitenkin tässä yhteydessä sanoa, että on rosvousta, että yhdet ottavat omistukseensa toisten työn tuloksena syntyneitä pääomia.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Pankkien, eritoten liikepankkien, valta ylittää mennessä eduskunnan vallan, ainakin sen vallan, jota tämä eduskunta käyttää.

Nyt käsitellyssä oleva esitys talletuspankkeja koskevaksi lainsäädännöksi on tavattoman tärkeä asia. Se on erityisen tärkeä myös siksi, että kansalaiset ovat todella menettämässä tai jo menettäneet luottamuksensa pankkeihin. He ovat kyllästyneet pankkien saalistukseen. Yhä useammat ovat tänä päivänä tiukasti pankkien velkavankeudessa eläviä torppareita. Tämä on totta jopa usean opiskelijankin kohdalla.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kaikkien talletuspankkien toimintaa

koskeva yhteinen laki. Talletuspankkeja ovat liikepankit, säästöpankit, osuuspankit ja Postipankki Oy. Lakiehdotukseen sisältyvät säännökset mm. pankin toimiluvasta, liike-toiminnasta, maksuvalmiudesta, vakavaraisuudesta, asiakkaan suojasta, kilpailun turvaamisesta ja vakuusrahastosta. On siis kysymys varsin laajoista asioista. Lailla luotaisiin kaikille talletuspankeille samanlaiset oikeudet harjoittaa pankkitoimintaa.

Suomessa rahan rajaton tarjonta perustuu tuontirahaan, mikä markkinamekanismien toiminnan tuloksena on kalliimpaa kuin kotimainen säästöraha: yleisön verottomat talletukset pankeissa. Maailmalla rahaa saa ostaa lainaksi alle 10 prosentin korolla. Pankit ja suuryritykset tuovat sitä maahan sillä hinnalla, mutta vieraissa valuutoissa. Ne ottavat kurssiriskin tuodessaan ulkomailta rahaa halvalla lainattavaksi kalliilla Suomessa.

Liikepankkien lainaksi antaman rahan määrä kasvoi vuonna 1989, siis varsin tuote tieto, noin 10 prosenttia. Osuuspankkien lainaksi antaman rahan määrä taas kasvoi 16 prosenttia ja säästöpankkien 25 prosenttia. Kun Suomessa ei säästetty, maahan oli tuotava rahaa, jotta sitä saatettiin antaa näin paljon edelleen lainaksi.

Yksi rahan tuoja ja yksi pääsyylisiä korkeisiin korkoihin on Suomen Yhdyspankki Oy, siis Ehrnroothien pankki. Onkin mielenkiintoista tarkastella tämän liikepankin, siis SYPin, ilmettä, roolia ja hallintoa, ja aion sen tehdä varsin uusien ja ajankohtaisten tietojen pohjalta.

SYP on itse ratkaisevilta osin itsensä ja muiden SYPin ryhmän yhtiöiden omistama, ja itse se on suuri omistaja ryhmänsä yhtiöissä suoraan ja välikäsen kautta. Pankin yhtiökokouksessa 14.3.1990, siis varsin tuore tieto, äänen enemmistö oli seitsemällä kokousedustajalla. He olivat Pekka Merilampi, Oy Finanssilaitoksesta; Eero Aittola, Eläke-Varma; Timo Mervaala, Pohjola-yhtiöt; Rutger Blenow, SE-Banken; Heikki Kuitunen, Sampo-yhtiöt; Matti London, Yrittäjän Fennia; ja Esa Auvinen, Eläkevakuutus-Ilmarinen. Näiden henkilöiden nimet eivät ole monelle kovinkaan tuttuja. Siinä mielessä nykyinen yksityisomistus on siis kasvotonta. Sen sijaan heidän päämiehensä, instituutiot, ovat asiantuntijalle hyvinkin tuttuja. Finanssilaitos, Eläke-Varma, Sampo ja Yrittäjän

Fennia ovat käytännössä SYP itse. SE-Banken on Ehrnroothien liittolaisten Wallenbergien vanha Skandinaviska Enskilda Tukholmasta. Pohjola ja Ilmarinen taas ovat KOPin ryhmää.

Voidaan olla varmoja, että pankin 274 000 omistajasta alle kymmenen henkilöä muodostavat kaikissa olosuhteissa, kaikissa yhtiökokouksissa äänten enemmistön. He kaikki ovat SYPin johdon näkökulmasta sisäpiiriä. Siis kymmenen henkilöä kaikissa olosuhteissa, kaikissa yhtiökokouksissa muodostavat äänten enemmistön. Siinä on liikepankin demokratia kalseudessaan ja karmeudessaan.

Huolimatta SYPin pääjohtajan maailmankatsomuksesta pankin johdon moraali ei poikkea siitä, mitä se elinkeinoelämässä yleisesti on. Pankkia ei ole johdettu muita paremmin, vaan huonommin. SYPin luottotappiot kävivät 1980-luvun lopussa sietämättömin suuriksi. Vuonna 1989 konsernin luottotappiot olivat 641 miljoonaa markkaa, mikä oli uusi Suomen ennätys. (Ed. Seppänen: Tänä vuonna tulee vielä reiteemmin!) — Asiantuntija Esko Seppänen sen varmasti tietää.

Kahdessa vuodessa luottotappiot olivat olleet yli miljardi markkaa. Kun pankin vuosittainen palkkasumma on myös noin miljardi markkaa, pankin johdon toiminta aiheutti pankille kahdessa vuodessa yhden vuoden palkkoja vastaavat kulut. Ne kulut on siirretty lainojen hintoihin. Ne kulut taas, jotka syntyivät, kun Nalle Wahlroos pelasi ja keinotteli Kourin kanssa kasinoa kalliilla, ovat vielä viemättä hintoihin, ja kasinoa pelattiin ennen muuta Oy Finanssilaitoksen välityksellä. Sen taas omistavat SYP, sypiläinen Pomi Trading Oy sekä sypiläiset vakuutusyhtiöt Eläke-Varma, Teollisuusvakuutus, Yrittäjien Fennia, Kaleva ja Nova, joita ollaan ilmiselkein elkein fuusioimassa SYPin kaappaamaan Sampoon, ilmeisesti. Yhtiö tuotti toimintansa ensimmäisen vuoden aikana noin 1 500 miljoonan markan tappion. Se tuotti tappiota omistamalla Kourilta ostettuja SYPin oman omistuksen betonimiseen ja Vakuutusyhtiö Sammon kaapamiseen käytettyjä osakkeita.

Finanssilaitoksen osakepääoma nostettiin 10 000 markasta 1,35 miljardiin markkaan suunnatulla osakeannilla. Näin tehtiin sitä, mikä on laillista, mutta mikä yleisesti asettaa arvomarkkinoilla toimivat sijoittajat eriar-

voiseen asemaan. Suunnatut annit ovat markkinahäiriöitä. Mainitulla Finanssilaitoksella ei ole omaa henkilökuntaa. Se on siis eräänlainen parkkiyhtiö, osakkeiden säilömispaikka, joka luopuneen turhista osakkeista, kun se saa siihen tilaisuuden vaarantamatta SYP:n omistukseen liittyviä pankin oman johdon elintärkeitä etuja. Mielenkiintoista on, että SYP omistaa Finanssilaitoksesta muodollisesti vain 19,9 prosenttia, siis juuri alle 20 prosenttia.

Tässä olen kertonut varsin uusia tietoja Suomen Yhdyspankin roolista ja tilasta tämän päivän liikepankkien maailmassa. Se osoittaa, että jotain pitäisi todella tehdä.

Ed. Esko Seppänen on vastalauseessaan ehdottamassa myös erästä lausumaa, ja tämän SYP-tietouden jälkeen totean, että tämä lausuma on erityisen tarpeellinen ja välttämätön ja toivon mukaan saisi runsasta ja laajaa kannatusta eduskunnassa. Lausuma kuuluu seuraavasti: "Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle pikaisesti lakiesityksen liikepankkien hallinnon demokratisoimiseksi. Sillä tavalla on turvattava, että pankkien 1980-luvun loppuvuosina tekemät virheet eivät pääse toistumaan ja että lainakorot eivät sen johdosta nouse." — Siis varsin ajankohtainen ja kannatettava lausumaehdotus.

Ed. P. Lahtinen: Arvoisa puhemies! Käsittelemme lyhyessä puheenvuorossani pankkien toimintaa siitä huolimatta, että aihe hieman kiusaa kokoomuksen edustajia. Toisaalta tietysti porvarit olisivat toivoneet kovasti, että ääneni olisi mennyt kokonaan, jolloin en olisi päässyt käyttämään puheenvuoroani, mutta aion joka tapauksessa yrittää.

Kuten tiedossa on, tämä hallitus ei pysty eikä kykene ratkaisemaan niitä suuria ongelmia, jotka liittyvät rahan hintaan, vaikka se alkusanoikseen lupasi laskea korkokantaa yhdessä Suomen Pankin kanssa. Pelkät lupaukset eivät kuitenkaan tee velallisia asunnonhankkijoita onnellisiksi. Korkeasuhtanteen aikana, joka kesti noin kymmenen vuotta, jos olisi kyennyt, olisi hallitus voinut hoitaa rahatalouden kuntoon. Muistettakoon, että jokaisen hallituksen aikana, jossa mukana on ollut kansallinen kokoomus, maamme talous on mennyt samaan suuntaan. Vaihtotase on surkeassa kunnossa,

inflaatio kiihtyy, korot ovat nousseet, työttömyys on lisääntynyt ja yleinen pahoinvointi samoin. (Ed. Knuuttila: Niin kuin Ruotsissakin kävi!) — Aivan! — Pienituloiset ja yleensä palkallaan elävät kansalaiset on asetettu maksajan paikalle ja suurituloiset sekä keinottelijat ovat saaneet helpotuksia.

Valtiovallan suosiollisella avustuksella on Suomen Pankille annettu valtuuksia, joiden turvin se on saattanut maamme rahatalouden kurjaan tilaan ja on nyt siirtämässä näitä seurauksia piensäästäjien ja velallisten maksettaviksi.

Pankit ovat omalla toiminnallaan saaneet aikaan tilanteen, jossa ne ovat muka pakotettuja nostamaan peruskorkosidonnaisten lainojen korkoja. Pankit haluavat yksipuolisoin päätöksin purkaa niitä rahakauppoja, joita ne ovat tehneet kaksipuolisesti peruskorkosidonnaista rahaa lainanneiden velallisten kanssa. Pankit ovat tehneet miljardien markkojen luottotappiot, keinotelleet miljardien markkojen arvonaluskutappiot kasinopeleissä ja vieneet rahaa epäedullisin ehdoin ulkomaille. Nyt kun on laman eli laskun maksun aika, maksumiehiksi sukupuoleen katsomatta pannaan vanhat peruskorkovelalliset.

Kun Suomessa siirrytään vuonna 1991 pankkikorkojen lähdeveron käyttöön ja kun verokanta on jopa EY-direktiiviä alhaisempi eli noin 10 prosenttia, luo se kestävämmän tulonjakopolitiittisen tilanteen. Lähdevero suosii suurituloisia tukkusäästäjiä, kuten täällä jo moneen kertaan on todettu.

Yksi esimerkki, josta myös ed. Laine puhui, toistettakoon, koska se on ainakin omasta mielestäni hyvin tärkeä asia. Pientaluttajia, jolla on säästössä esimerkiksi 18 000 markkaa, saa korkotuloa ennen vuodenvaihdetta 11 prosentin korolla 1 980 markkaa. Verotuksessa saa tehdä saman suuruisen omaisuustulovähennyksen, jolloin saatu korkotulo on jäänyt puhtaana käteen. Vuoden vaihteen jälkeen, kun voimaan saatetaan lähdevero, peritään talletuksesta 10 prosentin vero eikä enää hyväksytty omaisuustulovähennystä, jolloin korkotulo vähenee 10 prosentilla ollen 1 782 markkaa.

Jos taas on mahdollista sijoittaa pankkiin miljoona markkaa verottomalle määräaikaistilille 7,5 prosentin korolla, tietää se 75 000 markan korkotuloa vuodessa. Kun lähdevero astuu voimaan ensi vuonna, verollisella

tilillä maksetaan korkoa 11 prosenttia ja siitä peritään 10 prosentin lähdevero. Mikä on lopputulos? Miljoonasta 11 prosenttia on 110 000 markkaa, siitä menee veroa 11 000 markkaa, ja käteen jää näin ollen 99 000 markkaa eli nettoa tuli 24 000 markkaa. Kun piensäästäjän tulot alenivat vuodessa 198 markalla, niin suursäästäjän tulot nousivat 24 000 markalla.

Näiden lisäksi yleinen inflaatio vie piensäästäjiltä, eläkeläisiltä ja palkkatyöläisiltä yleensä kaiken. Kun kansantulo ei kasva, kuten nyt ennustetaan vuonna 1991 käyvän, ei pitäisi pitää korkeaa korkotasoa yllä keinotekoisin toimin.

Arvoisa puhemies! Näin pankit kynivät hallituksen suosiollisella avustuksella piensäästäjien rahat ja siirtävät ne suursäästäjille. Tätäkö Suomen kansa haluaa? Ellei se tätä halua, maaliskuussa on mahdollisuus vaihtaa hallitusta sellaiseksi, joka suosii pienituloisia ja antaa heille mahdollisuuden elämisen ehtoihin.

Lisäksi pankit ovat ajaneet ihmiset kaduille, jopa suojaamattomiin paikkoihin nostamaan varojaan pankkien tileiltä. Asiakas joutuu luonnon olosuhteiden armoille sekä kauppakassiansa kanssa värjöttelemaan pankkiautomaattien edessä. Tällaiset turvatomat paikat antavat mahdollisuuden kaikille laitapuolen kulkijoille käydä vanhusten kimppuun heidän ollessaan pankkiautomaateilla. Ei siis liene ihme, että kansalaiset ovat kyllästyneet pankkien palvelumaksuihin ja palveluihin, jotka vaarantavat käyttäjän turvallisuuden ja vielä ovat maksullisia.

Pankkien sijoitusvimma 1970- ja 1980-luvuilla uusiin pankkikonttoreihin ja rakennuksiin on nyt tullut pankkien rämään. Nyt nämä olisi realisoitava koron maksajien eduksi, koska niistä koituvat taloudelliset sijoitukset aiotaan siirtää tulonsiirroilla ja korkeilla koroilla velallisten maksettaviksi.

Korkokantaa tulisi nopeassa tahdissa alenuttaa ainakin Euroopan tasolle, jolloin kansalaiset eivät menettäisi korkean rahanhinnan kaudella hankkimiaan asuntoja eivätkä muitakaan hankkimiaan hyödykkeitä keinottelijoille tai pankeille.

Arvoisa puhemies! Pankkien oikeus muuttaa korkoa mielivaltaisesti ylöspäin, irtisanoa laina omista tarpeistaan lähtien, toteuttaa tulonsiirtojen kautta epäoikeudenmukaista tulonjakopolitiikkaa ovat mielestäni syitä ja

käytännön kokemukset saattaa pankkitoiminta julkiseen valvontaan ja demokratisoida siten, että pankkien mielivallasta tulee kerta kaikkiaan loppu. Haluan tässä yhteydessä kannattaa lämpimästi ed. Laineen ponsiehdotusta, koska se vastaa omaa ponttani.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edellinen edustaja nosti voimakkaasti esille pankkien demokratisoinnin ja myös työntekijöiden edustuksen pankkien hallinnossa. Sosialidemokraattien taholta haluan tuoda esille, että meidän tavoitteemme on myös sama, ja otimme sen myös lainsäädännön valmistelussa esille, mutta ei löytynyt poliittisia edellytyksiä, että se olisi voitu jossain muodossa kirjoittaa edes mientöön.

Ed. Linnainmaa: Arvoisa puhemies! Kiitan saamastani puheenvuorosta.

Käsittelin istuntosalissa perjantaina, kun talletuspankkilainsäädännön käsittely alkoi, lain sisältöä ja esitin näkemykseni siitä. Täällä salissa on kuitenkin sekä perjantaina että tänään jatkokäsittelyssä monen edustajan puheenvuorossa tuotu esiin näkemys valiokunnan käsittelyn yksimielisyydestä. Tästä syystä haluan lyhyesti esitellä postipankkilakiin tehdyn lisäyksen käsittelyä valiokunnassa, jotta aikakirjoihin ei jäisi väärää kuvaa siitä, miten tähän lisäykseen päädyttiin ja minkälaisella yksimielisyydellä. Ed. Seppänen myös korosti puheenvuorossaan tätä yksimielisyyttä, mutta toi myös esiin todellisen tavan, miten tämä ns. yksimielisyys saavutettiin. Haluaisinkin todeta tässä yhteydessä, että ollaan ed. Seppäsen poliittisista mielipiteistä mitä mieltä tahansa, tiettyä viihättävää rehtiä hänen käyttäytymiseensä liittyy.

Valiokuntatyöskentely perustuu asiantuntijoiden kuulemiseen. Mikäli hallituksen esitykseen valiokuntakäsittelyn aikana joko jonkun valiokunnan jäsenen näkemyksestä tai asiantuntijoiden lausuntojen perusteella ilmenee tarvetta tehdä muutoksia, yleensä aiotuista muutoksista pyydetään valmistelleen ministeriön lausunto ja mahdollisesti kuullaan vielä asian valmistelijoita tai asianomaista ministeriä.

Tätä taustaa vasten voidaankin todeta, että valiokunnassa postipankkilakiin tehty lisäys on tehty kaikkien hyvien ja vastuullis-

ten menettelytapojen vastaisesti. Lisäyksen vaikutuksista ei ole kuultu ainuttakaan asiantuntijaa. Talletuspankkilakia oli valiokunnassa käsitelty useiden kuukausien ajan ja asiantuntijoiden kuuleminen oli jo julistettu päättyneeksi, kun valiokunnan puheenjohtaja toi postipankkilakiin kiistanalaisen lisäsesityksensä. Kokoomuksen ja RKP:n edustajat vastustivat tätä lisäystä. Näkemyksemme siitä, että edes lain valmistellutta ministeriä tulisi asiasta vielä kuulla, puheenjohtaja suhtautui kielteisesti. Lakiesityksen viimeisessä käsittelyssä esitimme myös, että laki hyväksyttäisiin muilta osin mutta kiistanalainen postipankkilain kohta jätettäisiin vielä auki lisäneuvotteluja varten. Tätäkään eräänlaista kompromissiesitystä ei hyväksytty.

Kun sitten lain viimeisessä käsittelyssä oli selvästi nähtävissä, että ilman valmistelua ja asiantuntijoiden kuulemista tehdyn lisäyksen vastustajat tulevat jäämään äänestyksessä vähemmistöön, poistuimme me kokoomuksen ja RKP:n valiokuntaedustajat valiokuntahuoneesta. Tarkoitus oli, että valiokunta jäisi näin ilman päätösvaltaa ja asian käsittelylle saataisiin lisää neuvottelu-aikaa (Ed. Helle: Mutta se ei oikein rehtiä ollut!). Puheenjohtaja onnistui kuitenkin hankkimaan paikalle tarvittavan määrän varajäseniä, joiden tuella lisäys hyväksyttiin. On selvää, että demokratiassa vähemmistöön jääneiden tulee tyytyä demokraattisesti tehtyyn päätökseen. Tämä edellyttää kuitenkin hyväksytyjen menettelytapojen noudattamista ja ennen kaikkea vastuuntuntoista ja vastuuntuntoisesti johdettua työskentelyä valiokunnassa ja yleensä lainsäädäntötyössä.

Valiokunnan hyväksymä lisäys on osakeyhtiölain ja talletuspankkilain vastainen, eikä sitä mielestäni tule eduskunnassa hyväksyä. Kun laki Postipankki Oy:stä eduskunnassa pari vuotta sitten hyväksyttiin, hyväksyttiin samalla se, että Postipankki on lietoiminnan periaatteilla toimia osakeyhtiö. Jos postipalveluja halutaan niin kuin varmasti kautta linjan halutaankin turvata tavalla taikka toisella, tulee ne hoitaa muulla tavoin kuin postipankkilakia tällä tavoin muuttamalla.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Edellä annettiin hyvin yksipuolinen kuva siitä, miten pankkivaliokun-

nassa puheena oleva kohta käsiteltiin. Ensiksin mitä tulee ministeriöön, niin se kyllä riittää, kun asiasta oli informoitu ministeriä ja hänen kanssaan keskusteltu. Mitä tulee muutosehdotuksen asialliseen sisältöön, siinä pankkivaliokunta itse asiassa vain kirjoitti pykälän siihen muotoon, johon pankkivaliokunnan enemmistö, tässä tapauksessa yhdeksän jäsentä, katsoi sen jo asiallisesti kirjoitetun vuonna 1987. Mehän katsomme, että olemme tulleet harhautetuksi vuonna 1987, ja siitähän tämä korjausehdotus lähti liikkeelle.

Mitä tulee kokoomuksen ja RKP:n edustajien poistumiseen kokouksesta, niin tilalle ei tullut jäseniä, vaan ainoastaan yksi jäsen, jolloin valiokunnalla oli päätösvalta, ja niin saatoimme viedä asian pankkivaliokunnassa päätökseen. Silloin kun häviää demokraattisessa äänestyksessä jonkin asian, ei pidä osoitella sormella puheenjohtajaa, vaan pitää tyytyä siihen, että demokratiassa enemmistö on enemmistö ja vähemmistö on vähemmistö.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mielenkiintoista. Nimittäin nyt vasta minusta täällä salissa alkaa vähitellen tulla esiin totuus tästä kysymyksestä ja tavasta, jolla asiaa on käsitelty, eräällä tavalla myöskin siitä välistävedosta, jota on yritetty. Minä ymmärrän, että tässä tapauksessa kokoomuslaiset ja RKP:n edustajat jäivät valiokunnassa vähemmistöön ja varmasti tyytyvätkin siltä osin enemmistön tahoon.

Sitä minä en toisaalta ymmärrä, että enemmistö ei olekaan enää enemmistö täällä salissa. Valiokunnassa äänestyksessä toisella puolellamme olleet edustajat täällä salissa pitävät kantansa, mutta meidän puolella olleet edustajat vaihtavatkin kantaa, sikäli kuin olen ymmärtänyt tapahtuvan huomenna suuressa valiokunnassa. Se on minusta niitä demokratian pelisääntöjä, joita ei riittävästi ole selvitetty täällä ja joita toivoisin myöskin ed. Knuuttilan puheenvuoroissaan perustelevan. Mitä tällainen touhu on, että valiokunnassa hyväksytään yksi asia ja huomenna suuressa valiokunnassa asia muutetaan siihen suuntaan, mitä valiokunnan kokouksesta poissaolleet edustajat haluavat.

Tässä mielessä sosialidemokraatit ovat joutuneet alistumaan kokoomuksen tahdon

alla tässä asiassa. Ylipäätyäinkin koko episodi, merkillinen tapahtumasarja, jota olemme todistamassa, antaa hyvin huonon kuvan parlamentaarisesta työtyylistä. Koetetaan sitenkin vain kerätä irtopinnoja eikä olla korjaamassa vuonna 1987 syntynyttä virhetä, vaan ollaan yrittämässä eräänlaisilla kepulikonsteilla antaa kuva siitä, että säilytetään postit mutta ei säilytetä ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Linnainmaa (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tarkoitukseni ei todellakaan ole ollut osoitella ketään millään tavalla, vaan kertoa, miten tähän ratkaisuun ja lisäykseen valiokunnassa päädyttiin, eikä siitä pidä kenenkään loukkaantua, jos tosiasiat kerrotaan.

Valiokunnan puheenjohtaja totesi, että valiokuntaa taikka sen joitakin jäseniä olisi harhautettu vuonna 1987. Jos näin koetaan, sitä suuremmalla syyllä olisi pitänyt valiokunnassa kuulla laajalti tästä kohdasta asiantuntijoita eikä silmät ummessa tehdä tällaista lisäystä. Myöskin, jos jotkut ovat olleet ministeriin yhteydessä, niin mielestäni, kun ainakin itse kuulin, että ministeri vastusti ja vastustaa tänä päivänä lisäystä, olisi ollut hyvin kohtuullista, että valiokunnan kaikille jäsenille olisi annettu mahdollisuus valiokunnan istunnossa kuulla ministeriä ja keskustella lisäyksestä hänen kanssaan.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensiksin mitä tulee tähän keskusteluun, niin tämä on kyllä siinä mielessä ollut yksipuolista, että on kiinnitetty huomiota yhteen yksityiskohtaan. Olisin toivonut, että edustajat ottaisivat enemmän esille myöskin myönteisiä päätöksiä, mm. sen, että pankkivaliokunta otti yksimielisesti kannan, etteivät pankit harjoita liiketoimintaa kuulumatonta kaupankäyntiä maao- maisuudella eli maakeinottelua.

Mitä tulee pelisääntöihin, mitä ed. Seppänen kyselee jo toistamiseen minulta, niin on kyllä yleisesti tunnettua myöskin julkisuudessa, että hallituspuolueilla on tietty pelisääntö eli jos muutoksia tehdään hallituksen esityksiin, ne tehdään hallitusryhmien kesken sopien. Tässä tapauksessa, kun on harhautettu valiokuntaa pari vuotta sitten ja sama

asiaa tulee uudelleen valiokuntaan, on kohtuutonta, että pieni valiokunnan vähemmistö ei hyväksy parlamentarismin kunniaa kiinni pitämistä ja eikä halua tehdä sitä muutosta, jota tässä enemmistö on tarjoamassa. Jos pelisäännöt johtavat tähän, meidän on kyllä mielestäni syytä Suomen parlamentissa vakavasti harkita pelisääntöjen tarkistamista tulevassa hallitusyhteistyössä. Tämä on kyllä koko demokratian kulmakivi. Menettely vie uskottavuuden demokratialta, ja sen takia olen pitänyt aika voimakkaasti asiaa esillä tietäen, että tämä ei nykyhetken pelisääntöjä noudata. Myöskin ed. Seppänen tietää, mitkä pelisäännöt ovat, vaikka hän onkin oppositiopuolueen edustaja. Niin paljon niitä on esimerkiksi julkisuudessa selostettu.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minkä tähden puhutaan niin paljon tästä yhdestä yksityiskohdasta talletuspankilainsäädännön käsittelyn yhteydessä? Sen tähden, että se on ainoa kohta, joka tulee muuttumaan huomenna suuren valiokunnan käsittelyssä. Koko muu pankkilakipaketti säilyy suuressa valiokunnassa ymmärtääkseni ja minulle kerrotun mukaan muuttumattomana. Vain tämä yksi yksityiskohta tulee muuttumaan huomenna suuressa valiokunnassa. Sen vuoksi mielestäni on tarpeellista osoittaa eduskunnan voimakas tuki sen puolesta, että sitä ei muutettaisi huomenna suuressa valiokunnassa. Meitä on täällä eduskunnassa huomattava määrä voimia, jotka haluaisimme, että pankkivaliokunnan mietintö hyväksyttäisiin sellaisenaan eikä sitä muutettaisi. Olen ymmärtänyt, että ed. Knuuttilan puolueoverit tulevat muuttamaan tätä kohtaa eivätkä ole postien säilyttämisen kannalla, mihin tässä yhteydessä on mahdollista puuttua.

Tämän vuoksi tästä yksityiskohdasta pitää niin paljon puhua, että saisimme mukaan enemmän postien säilyttäjiä ed. Knuuttilan ansiokkaasti muotoileman linjan taakse. Minusta tuntuu siltä, että ed. Knuuttilan täytyisi nyt käynnistää voimakas taistelu muutosesityksen puolesta. Meihin oppositiopuolueeseen ei kannata voimia tuhlaata, olemme kyllä tämän asian kannalla. Omasta ryhmästä, jossa sentään kolme ed. Knuuttilan edustajatoveria valiokunnassa olivat tätä mieltä, luulisi löytyvän voimaa muutoksen ajamiseen

eduskunnassa läpi, kunhan ed. Knuuttila saisi omansa tähän hommaan mukaan.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia kulunut!

Ed. Helle: Herra puhemies! Lehtitietojen mukaan viikonvaihteessa mm. sosialidemokraattisen puolueen varapuheenjohtaja ministeri Matti Puhakka on vaatinut asiapohjaista keskustelua vaalien alla. Muistan, niin kuin varmasti muutkin edustajatoverit muistavat, että aiempi puhemies Matti Ahde monessa julkisessa esiintymisessään oli sitä mieltä, että tärkeiden poliittisten puheenvuorojen kuin myös tärkeiden debattien tulisi tapahtua tässä salissa, tällä forumilla. Mutta mikä on todellisuus?

Tänään meillä on ollut esityslistalla useita kymmeniä esityksiä, joiden yhteydessä olisi voitu keskustella miltei asiasta kuin asiasta. Olisi voitu esittää puolueitten kannanottoja tulevaisuuden suhteen, kommentteja ja analyyseja nykyisyydestä. Niitä ei juurikaan ole kuulunut. Siinä mielessä tuontapaiset heitot kuin ministeri Puhakan eivät ole kovin uskottavia. (Ed. Astala: Mitäs politiikassa on uskottavaa?) — Aika paljon tässä työssä kuitenkin on uskottavuutta. — Nyt käsittelemme talletuspankilainsäädäntöä, jonka yhteydessä käsittääkseni voitaisiin puhua myös kovin, kovin monesta muusta asiasta, siihen liittyvistä monista arkielämän asioista kuin myös suuremmista raha- ja talouspoliittisista tekijöistä.

Aion seuraavassa tarkastella asiaa vain erästä näkökulmasta ja toivoisin, että paikalla oleva pankkivaliokunnan puheenjohtajakin voisi kertoa, onko valiokunnan kokouksissa tullut esiin sentapaisia näkemyksiä, joiden pohjalta voitaisiin myös esittämiini ongelmiin ottaa kantaa. Mitä lakipaketti vaikuttaa tulevaisuudessa asioihin? Kysymys on nimenomaan koron nostoista, korkojärjestelmästä ja myös pankkitarkastusviraston toiminnasta. On varmasti niin, kuten ed. Knuuttila totesi, että keskustelu tänään täällä on ollut suhteellisen yksipuolista. Täällä on puututtu vain eräisiin asioihin, mutta toisaalta on kyllä niinkin, että myös poliittinen edustavuus salissa tällä hetkellä on kovin yksipuolinen. Esimerkiksi suurimmasta puolueesta eivät täällä juuri muut ole olleet mukana kuin ed. Knuuttila, mitä pidän

kyseisen puolueen taholta heikkoutena, en siis ed. Knuuttilaa, vaan sitä, että muut eivät viitsi olla keskustelussa mukana. Siitäkö on kysymys? (Ed. Knuuttila: Ovat ulkomaanmatkalla!) — Muistaakseni sosialidemokraattisen puolueen eduskuntaryhmässä on 56 edustajaa, joten parin puutos ei tässä paljon vaikuta. (Ed. Knuuttila: Valiokunnan jäsen-tä!)

Arvoisa puhemies! Pankinjohtajat Suomessa ovat melko yhtenä miehenä julkisuudessa esittäneet, että yksityisten asuntovelallisten, joille pankit ovat myöntäneet peruskorkosidonnaista asuntolainaa, tulisi hyväksyä pankkien yksipuoliset koron korotukset. Tämän lisäksi aika monet pankit, mm. Helsingin Säästöpankki, Tampereen, Oulun ja Turun Aluesäästöpankit, ovat toimineet niin, että asiakkaat ovat havainneet vasta tiliotteita tutkiessaan, että pankit ovat yksipuolisesti ottaneet asiakkaan tililtä ja asiakkaan vastustuksesta huolimatta korotetun korkosan. Pankkien tuon kaltaiset toimenpiteet ovat nähdäkseni mielivaltaa, joidenkin mielestä jopa törkeätä mielivaltaa. Näin toimies-saan nuo pankit ovat rikkoneet myös pankkitarkastusviraston viimeisimpiä, lokakuun alussa voimaan saatettuja ohjeita. Pankkitarkastusviraston selkeä kantahan on ollut, että pankit eivät ole oikeutettuja yksipuolisesti suorittamaan kuittausta asiakkaan taskusta eli asiakkaan tililtä, jos asiakas on ilmoittanut vastustavansa vanhan peruskorkosidon-naisen lainansa yksipuolista koron korotus-ta.

Tällä hetkellä ja sen jälkeenkin, kun eräät pankit ovat ilmoittaneet luopuvansa koron korotusvaatimuksistaan, koko maassa on tietävästi noin 35 000 asuntovelallista, joiden lainakorkoa uhkaa pankin yksipuolinen koron nosto. Olemme kuulleet, että näihin asioihin liittyviä oikeusjuttuja on ollut vireil-lä. Eräät niistä on vedetty pois, koska asia on ratkaistu niin, että pankit ovat peruneet koron nostouhkauksensa. Ensimmäiset oi-keudenkäynnit tiettävästi alkavat ensi viikol-la Oulun ja Tampereen Aluesäästöpankkeja vastaan, elleivät pankit peru jälleen jo ilmoit-tamiensa toimenpiteitä.

Mistä korkoriidassa perimmältään on ky-symys? Viime vuosikymmenen lopussa toteu-tuneet muutokset luottomarkkinoilla ovat muuttaneet pankkien anto- ja ottolainauk-sien suhdetta niin, että pankkien kiinteän

koron olosuhteissa myöntämät peruskorko-sidonnaiset lainat rasittavat nyt uusien kor-keampien talletusten olosuhteissa pankkien taloutta. Taustalla on ilman muuta myös se, että pankit ovat hillittömästi kilpailleet tois-tensa kanssa investoimalla uusiin toimipistei-siin hyvinkin harkitsemattomasti. Kaiken li-säksi olemme täällä tänään jo kuulleet, että pankkien luottotappiot ovat kasvaneet viime vuosien aikana todella voimakkaasti, jopa räjähdysmäisesti.

Tietysti voimme kysyä nyt, kenen todella tulee kärsiä tästä kilpailuriskistä, joka muu-ten lankeaisi pankkien itsensä maksettavaksi. Onko se pankkien, niiden tallettajien, asun-tovelallisten vai pankkien omistajien kärsit-tävä? Millaisilla edellytyksillä pankki toimii arvioidessaan taloudellisia riskejä? Entä mil-laiset mahdollisuudet tavallisella asuntovel-kaisella on laskelmoida omia taloudellisia ratkaisujaan, jos olosuhteet muuttuvat? Pankkien johto sanoo, että he eivät ole kenneet riittävän ajoissa sopeuttamaan omaa toimintaansa muuttuneisiin luotto-markkinoihin. Kuinka siinä tapauksessa voimme edellyttää tavallisen kansalaisen, ta-vallisen asuntovelallisen voivan muuttaa omaa käyttäytymistään ja omia rahankäyt-tötapojaan niin, että hän pystyisi maksa-maan yhtäkkiä lisääntyneet vaateet, vaikka kirjallisesti on sovittu jotakin muuta?

On todella oikeus ja kohtuus, että pankit voimakkaampina ja paremman ennakkointi-kykynsä vuoksi joutuvat kantamaan myös toiminnastaan epäedullisen yritysrisikin. Tällä tasolla tullaan tietysti myös moraaliin. Ke-nen moraali kestää vai onko näissä asioissa lainkaan moraalia. Aika monet ovat sitä mieltä, että raha-asioissa moraali usein on hyvin kaukana. Toisaalta tiedämme, että tavallinen suomalainen on hyvin luotettava ja pitää sopimuksistaan kiinni. Juuri tämän-tapaisilla toimilla, mitä pankit ovat harjoit-taneet, tätä perusmoraalia selvästi rappeute-taan.

On tietysti niin, että myös hallituksen asuntopolitiikalla on ollut oma osuutensa siihen, että tähän tilanteeseen on tultu. Meil-lähän on pitkään ollut — ei yksin nykyisen hallituksen aikana, vaan jo aikaisemmin — se linja, että omistusasumisesta on tehty ainoa varteenotettava asumismuoto. Asuntolaino-jen korko on todella monen perheen huo-mattavin menoerä ja siinä mielessä prosen-

tinkin tai prosenttiyksikönkin kasvu korkolaskelmassa merkitsee monen tuhannen markan lisäkustannusta satojentuhansien suuruisista asuntoveloista.

Pankit ovat perustelleet koron korotuksiaan yleisillä talouspoliittisilla ja peruskoron epäedullisuuteen liittyvillä syillä, vaikka ne suhteessaan asuntovelalliseen ovat normaaleja velaksiantajia: aivan tavallisessa sopimussuhteessa, johon sovelletaan kaikkia sopimussuhteita koskevia sääntöjä. Perinteinen sopimusoikeushan lähtee todella siitä, että osapuolia on aina vähintään kaksi ja riidan ratkaiseminen tapahtuu perinteisin sopimusoikeudellisin menetelmin. Pankkien taholta ei ole suostuttu näkemään korkoasias yksittäisenä sopimusriitana, vaan puhutaan jatkuvasti yleisestä taloudellisesta kehityksestä.

Asuntovelallisten taholta on vaadittu normaalin siviilioikeudellisen lainsäädännön noudattamista myös pankeilta. Lainan sopimuvaiheessa esitetty tietty korko- ja lyhenyssuunnitelma muodostavat yksilöllisen sopimuksen. Sopimusoikeudessa on yleensä katsottu, että yksilöllisen sopimuksen määräykset syrjäyttävät sen kanssa ristiriidassa olevan vakioehtosopimuksen. Eli jos lainanottajalle on ilmoitettu tietty korkoprosentti sopimuksentekovaiheessa eikä ole kerrottu, että tämä on vain väliaikainen ehto, jota voidaan myöhemmin korottaa, niin se syrjäyttää pankin vakioehdon, joka on jossain velkakirjassa sanottu.

Pankit ovat vedonneet kantansa tueksi myös Suomen Pankin ja pankkitarkastusviraston auktoriteettiin. Pankkitarkastusviraston tehtävänä pitäisi olla sen valvominen, ettei pankkien soveltamisissa lainaehdoissa ole kohtuuttomia sopimusehtoja. Tätä tehtäväänsä virasto ei ole mielestäni kyennyt suorittamaan. Pankkitarkastusvirastohan on hyväksynyt mm. sellaisia pankkien käyttämiä sopimusehtoja, jotka antavat pankille väljän oikeuden irtisanoa lainoja. Vasta kulluttajansuojaviranomaisten puututtua asiaan on myös viraston linjaa tarkistettu.

Pankin käyttämissä ehdoissa korkolauseke, jonka mukaan velasta maksetaan korkoa 6 prosenttiyksikköä vuodessa yli Suomen Pankin kulloinkin vahvistaman peruskoron, on esimerkki pankkitarkastusviraston hyväksymistä epäselvistä korkomääräyksistä. Pankit nojaavat tällaisiin määräyksiin ja vakuuttavat, että pankkitarkastusvirasto on hyväk-

syessään tällaisen vakiomääräyksen myös hyväksynyt pankin oikeuden yksipuoliseen koron korotukseen. Tätä on epäilty usealtakin taholta.

Asuntovelallisten oikeustieteelliset asiantuntijat ovat huomauttaneet, että tällainen selkeästi yksilöllisen velkasopimuksen kanssa ristiriidassa oleva vakiomääräys syrjäytyy ja pankkitarkastusvirasto on tämän määräyksen sisällöllä tarkoittanut vain määritellä sen yleisen koron ylärajan, jota velkasopimuksissa ei saa ylittää.

Pankkitarkastusvirasto on kuitenkin joutunut tarkentamaan ohjeitaan niin, että pankeilla ei ole oikeutta toteuttaa yksipuolisia koron korotuksia ja kuitata asiakkaan tililtä lisäkorkoja, kun asiakas sitä vastustaa. Yksipuolisen koron korotuksen toteuttamiseen pankeilla ei ollut alun perinkään oikeutta, sillä jos velkoja soveltaa lainaan uusia ehtoja velallisen sitä vastustaessa, on riita vietävä tuomioistuimen ratkaistavaksi.

En todella tarkkaan ottaen tiedä, onko niin, että tämä nyt säädettävänä oleva lainsäädäntö tuo ratkaisuja näihin ongelmiin, mutta omalta osaltani toivon, että näin käy.

Ed. Laine: Herra puhemies! Suomesta on viime vuosien aikana kasvavassa määrin viety pääomia ulkomaille. Yritin pikaisesti katsahtaa, liittyykö esillä oleva lainsäädäntö miltään osin tähän kysymykseen. Myönnän, että en löytänyt yhtymäkohtaa. Haluaisin nyt kysyä valiokunnan puheenjohtajalta, mikäli hän tämän kysymyksen kuulee, tai valiokunnan muilta jäseniltä: Onko valiokunnassa tästä minun mielestäni kasvaneesta ongelmasta puhuttu, onko siihen kiinnitetty huomiota? Olen siis siinä käsityksessä, että pääomia ei siinä määrin pitäisi viedä ulkomaille kuin Suomesta on viety, vaan niitä pitäisi käyttää kotimaassa.

Toinen seikka, joka ehdottomasti liittyy käsillä olevan asian yhteyteen, on pankkien perimien palvelu- ja lisämaksujen perintä. Olen aivan varma siitä, että joka ainoa asuntolainan hakija ja asuntokaupan teossa pankin palveluksia tarvitseva tulee yllättyneeksi niistä maksuista, joita lainanottovaiheessa ja kauppakirjan allekirjoittamisvaiheessa avun tarvitsijalle aiheutuu. Tulee niin tavattoman monta erilaista maksua maksettavaksi. En nyt puhu leimaverosta, joka on eduskunnan ja hallituksen säätelemä, vaan

tarkoitin niitä kaikkia muita maksuja, jotka näissä yhteyksissä esiin tulevat. Mielestäni pankit kohtuuttomasti, kohtuuttomasti, käyttävät hyväkseen niitä ihmisiä, jotka mainitsemiani palveluja pankeilta tarvitsevat.

Sitten pankkien lainojen korosta, johon aiemmin viittasin, siis lähinnä peruskorosta. En saanut ensimmäiseen puheenvuorooni mahtumaan ajatusta, joka oli tarkoitukseni siinä yhteydessä esittää. Nimittäin kun pankkivaltuusmiehet olivat koolla — en tiedä, oliko se viimeksi pidetty kokous vai sitä edellinen — kiinnitin erityistä huomiota siihen, että pankkivaltuusmiesten puheenjohtaja television kuvaruudussa varsin vakuuttavasti antoi sellaisen kuvan, että kysymys peruskoron korottamisesta siirretään vaalien jälkeiseen aikaan. Siitä sai siis sen käsityksen, että tämä asia tullaan päättämään, peruskorkoa korottamaan, kun vaalit ovat ohi. Erityisesti kiintyi huomio siihen, että pankkivaltuusmiesten sosialidemokraattinen edustaja, sos. dem. eduskuntaryhmän puheenjohtaja Pertti Hietala valtuusmiesten puheenjohtajan rinnalla nyökytteli päätään, mistä tulin siihen tulokseen, että myös ed. Pertti Hietala oli puheenjohtaja Pystysen kanssa asiasta samaa mieltä. No, tämä asia nähdään tulevaisuudessa. Varoittaisin kuitenkin tuollaiseen toimenpiteeseen ryhtymisestä.

Erityisesti toivoisin, että kun pankkivaltuusmiehet käsittelevät peruskorkokysymyksiä, he toteuttaisivat esimerkiksi sellaisen periaatteen, että asuntolainat, opintolainat, ehkä eräät kulutusluotot eriytettäisiin niin, että kaikenlaiset heliborkorot eivät pääsis näitä korkoja korottamaan, ja mikäli kuitenkin pankkivaltuusmiehet jossakin vaiheessa tekevät peruskoron korotuspäätöksen, tällainen päätös ei ainakaan asuntolainoja, opintolainoja ja kulutusluottoja tulisi koskemaan.

Olen kuullut väitettävän Holkerin hallituksesta, että se on pankkien ja koronkiskurien hallitus. (Ed. Aittoniemi: Ne ovat vähän samanlaisia!) — Niin, ilmeisesti nämä ihmiset osuvat oikeaan vaatiessaan Suomen Pankin ja hallituksen politiikan suunnan muuttamista.

Keskustelun kuluessa on esitetty useammassakin puheenvuorossa viittaus siihen, että huomattava osa eduskunnan jäsenistä kuuluu pankkien hallintoelimiin, ja tässä yhteydessä esitetty vaatimuksia ja toivomuksia. Mitä ensinnäkin tulee kansanedustajien

ja muidenkin yhteiskunnallisten merkkienkilöiden kuulumiseen — puhun nyt poliittisista henkilöistä — liikepankkien hallintoelimiin, mielestäni siinä suhteessa pitäisi syntyä sellainen ratkaisu, että ainakaan kansanedustajat ja ministerit eivät liikepankkien hallintoelimiin voisi kuulua.

Entä sitten säästöpankit, osuuskassat ja muut vastaavat? Ehdotan, että tässä tehtäisiin sellainen, ellei nyt pakkopäätös, niin keskinäinen sopimus, että kaikki kansanedustajat, jotka kuuluvat näiden pankkien hallintoelimiin, olivat ne minkä nimisiä tahansa, minkä asteisia hallintoelimiä tahansa, yhteisestä sopimuksesta päättäisivät kieltäytyä näissä tehtävissä jatkamasta. Ellei yhteistä sopimusta synny, esimerkiksi omalta osaltani vakuutan, vaikka tällä hetkellä kuulun Turun Työväen Säästöpankin isännistöön, että tulen viimeistään kahden vuoden sisällä pitämään huolen siitä, että en tule kuulumaan tämän pankin hallintoelimeen. Totean kylläkin mainostamatta mitään erityistä pankkia, että sikäli kuin olen oikein ymmärtänyt, mainitsemassani pankissa asuntolainojen korot ovat muita turkulaispankkeja alemmat, tällainen keskimääräarvio on.

Täällä on voimakkaasti arvosteltu sitä, että pankkivaliokunnan päätös postipankkilain 9 §:ään tehtävästä lisäyksestä ei ole saanut riittävää asiantuntijakäsittelyä tuekseen. Vaikka olenkin aika lailla maallikko puhuttaessa pankkilainsäädännöstä enkä hallitse juridisia hienouksia, minun mielestäni tämä lisäys, jonka valiokunta on tehnyt, on sellainen, että siinä ei tarvitse olla tuomari, ei juristi, ei ministeri voidakseen ottaa kantaa lisäyksen asianmukaisuudesta. Se on täysin kestävä, se on täysin oikea, se on täysin kannatettava, se on täysin välttämätön.

Sitä paitsi tätä asiaa pitäisi ajatella myös demokratian kannalta. Kun syntyi päätös tuhansien postitoimipaikkojen lopettamisesta, sitä perusteltiin juuri sillä, että on syntynyt päätös Postipankin konttoriverkoston supistamisesta. Siitä johtuen eduskuntaan on tullut tuhansia kirjeitä kylätoimikunnilta, ammattiosastoilta, omakotiyhdistyksiltä, yksityisiltä ihmisiltä. Eduskuntaryhmien edustajat ovat luvanneet, että sellaista toimenpidettä Postin ja Postipankin osalta ei toteuteta. Eduskuntaryhmien puheenjohtajat antoivat lupauksensa, että ei sellaisia päätöksiä

panna täytäntöön, joita Posti-Telen ja Postipankin johto ovat suunnitelleet ja ehdottaneet. Jopa maan hallitus ilmoitti tukistaneensa Postipankkia ja Posti-Telen johtoa. Mutta kaikki merkit ovat viittaamassa siihen, että Pekka Vennamon ja Postipankin hallituksen päätös aiotaan kuitenkin panna täytäntöön. Jotta niin ei kävisi, tällä pankkivaliokunnan lisäyksellä tältäkin kannalta katsoen mielestäni olisi huomattava merkitys.

Lopuksi haluaisin todeta, että kukaan ei ole vielä pystynyt vastaamaan siihen, minkä vuoksi Suomen Pankin piti vapauttaa pääomamarkkinat, mitä etua siitä on tavallisille ihmisille ollut. Tähän jälkimmäiseen osaan nyt itsekkin vastata: ei siitä ole mitään etua ollut tavallisille ihmisille, päinvastoin suurta haittaa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En ole keskusteluun isomalti puuttunut, mutta haluan todeta ensinnäkin sen, että ei tämä pankkivaliokunnan tekemä muutos, niin positiivinen kuin se minunkin näkemykseni mukaisesti on, tietenkään talvea tee kesäksi, koska valtioneuvosto viime kädessä, jos oikein muistan pykälän sisällön, ratkaisee, millä tavalla Postipankki pankkipalvelujaan jakelee jne.

Mutta toisaalta keskustelu kuitenkin on osoittanut, miten törkeästi parlamentarismia todella rikotaan. Ed. Linnainmaa kertoi rehellisesti — ja on tietysti arvostettava asia, että hän näin teki — minkälainen pelin henki on eduskunnassa. Sellaisiin päätöksiin, jotka tehdään parlamentaarisiin perustein rehellisesti, valitaan jatkomahdollisuus marssimalla ulos valiokunnan istunnosta ja sen jälkeen otetaan asia uusiksi toisessa paikassa. Se on todella härskiä systeemiä, ei muuta asiassa voi sanoa.

Mitä tulee, ed. Laine, siihen, mitä itse kukin on vastannut kirjeissään sillä tavalla, että olisi luvattu, että näin ei tule tapahtumaan, ei kai sellaista kukaan ole voinut luvata, vaan kyllä kai eduskuntaryhmät ovat ilmoittaneet vähän poliittiseen tapaan asiaa värittellen, että teemme parhaamme niin ja niin. Tällä tavalla kai niissä on vastailtu — tai en minä tiedä vasemmistoliiton vastauksia.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On sinänsä ihan mielen-

kiintoista kuunnella ed. Aittoniemen morali-sointia siitä, että valiokunnassa on menetelty noin ja täällä tullaan sitten menettelemään näin asiassa, joka liippaa läheltä myös Postin palveluja. Ei voi mitään sille, että tulee tuollaisen puheenvuoron jälkeen mieleen se seikka, että ed. Aittoniemen puolueen johtavat tekijät olivat itse nimenomaan Postin palveluiden osalta tekemässä ratkaisuja, jotka ovat johtamassa siihen, että palvelut ovat sieltä häippäisemässä. (Ed. Aittoniemi: Pekka Vennamo!) — Pekka Vennamo, kyllä hän on SMP:n melkoinen vaikuttaja ollut ja on tänä päivänä edelleenkin, ja ed. Raimo Vistbacka on edelleen eduskuntaryhmän jäsen, puheenjohtaja Aittoniemi. Hän myös oli tällä linjalla silloin, kun SMP oli hallituksessa.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Postipankki Oy:n toimenpiteistä on puhuttu paljon. Minusta siihenkin on perusteensa, vaikka olenkin pankkivaliokunnan puheenjohtajan, ed. Sakari Knuuttilan kanssa samaa mieltä siitä, että pankkikysymystä pitää käsitellä nyt hyvin laajasti ja myös hyvin laajaa taustaa vasten näitä asioita pitää pystyä nyt tarkastelemaan. Pankit ja demokratia ovat yhtä ja samaa kysymystä.

Mutta miksi täällä nousee niin kärkevästi esiin kysymys Postipankin toimista ja siitä, mitä Postipankin osalta pitäisi tehdä? Siksi, että Posti- ja telelaitoksen ja Postipankinkin päätökset merkitsevät sitä, että noin kaksi kolmasosaa maamme postikonttoreista lakautetaan. Nyt postikonttoreita on 3 300, joista 2 900 tarjoaa myös Postipankin palvelut. Posti- ja telelaitoksen viime toukokuussa tekemän päätöksen mukaan jäljelle jää noin 1 000 postin henkilökunnan hoitamaa postitoimipaikkaa, ja tätä päätöstähän on edelleen vain vahvistettu, vaikka asia piti eduskunnassa päättää. Tämän lisäksi olisi noin 1 000 asiamiehen hoitamaa postitoimipaikkaa, joista saa kaikki yksityishenkilöille tarjottavat postipalvelut mutta ei pankkipalveluja. Niitä saisi jatkossa vain 1 000 postikonttorista.

Postipankki siis aikoo lopettaa peräti 1 900 rahaliikennettä hoitavaa toimipistettään, ja Postipankin toimet sysäisivät liikkeelle koko tämän prosessin, joka on johtamassa maaseudun kannalta katastrofaaliseen lopputulokseen eli palveluverkon täydelliseen tuhoutumiseen. Nämä palvelut heikkenevät

nimenomaan haja-asutusalueilla, joilla kuitenkin asuu lähes neljännes maamme väestöstä ja joilla alueilla asukkaat ovat keskimääräisesti vielä pienituloisimpiakin. Haja-asutusalueella 46 prosenttia kotitalouksista näet kuuluu kolmeen alimpaan tulonsaajakymmenykyseen, kun vastaava osuus kaupungeissa ja taajamissa on 22 prosenttia. Postipankin toimilla ja niihin liittyvillä Posti- ja telelaitoksen toimilla rokotetaan selvästi köyhintä porukkaa, kun haja-asutusalueen väkeä rokotetaan.

Postipankkihan mainostaa, että lakkautettavien palvelujen tilalle tulevat suorapalvelut, pankkikortit, shekit, pankkiautomaatit ja postisiirron vihreä linja. Jokainen meistä kuitenkin ymmärtää, että pankkiautomaattia ei tule jokaisen lakkautettavan postikonttorin tilalle. Postipankki jättää myös kertomatta sen, että nämä ns. suorapalvelut maksavat asiakkaille jo nyt ja maksavat aina vain enemmän. Nythän peritään jo maksu jokaisesta kuitistakin, shekistä ja tilisiirrosta puhumattakaan. Viime keväänä Postipankki harvensi ilmaiseksi lähetettävät tilisiirrot kahteen kertaan kuukaudessa ja päätti ryhtyä perimään tiheimmin lähetettävistä tiliotteista 3 markkaa kappaleelta. Tällainen on Postipankki.

Nyt voidaan esittääkin perustavaa laatua oleva kysymys, voidaanko valtion omistamalle liikepankille asettaa erityisiä velvoitteita. Tämä on suuri kysymys, ja tästähän nyt itse asiassa valiokunnan keskenään käymässä kiistassa ja eduskunnassa käytävässä kiistassa on kysymys. Minusta voidaan ja pitää asettaa. Meillä ei ole muuten mitään järkeä puolustaa ylipäätään valtion laitoksia, jos niillä ei ole joitakin erityisiä velvoitteita. Niiden pitää paremmin palvella ihmisiä. Tästä ainakin minä lähdän omassa ajattelussani, ja tämä pitää sitten turvata myös sellaisella päätöksentekojärjestelmällä, joka tähän lopputulokseen johtaa.

Postipankin koko profiiliin, olemukseen, täytyy liittyä se, että se on parempi palvelija, ja näin pitää eduskunnan sitten tämä asia varmistaa, eduskunnan siksi, että Postipankin johdossa ajattelutapa on nykyään toinen. Pääjohtaja Seppo Lindblom esimerkiksi on ilmoittanut suoranuottisesti, että "Postipankki ei ole enää sama yhteiskunnallinen laitos, jollaiseksi se yli sata vuotta sitten perustettiin". Miksi ei ole? Millä perusteella joku on

muuttanut sen luonnetta? Miksi se luonne on saanut muuttua? Nämä ovat minusta tärkeitä kysymyksiä.

Minusta jotakin sellaistaakin on olemassa, josta tulee pitää kiinni, vaikka muutoksen aikaa eletäänkin. Esimerkiksi palveluajatus on sellainen ajatus, joka pitää säilyttää, ja nimenomaisesti valtion pankkiin meidän pitää erityinen huomio kohdistaa, koska sinne me voimme jotakin vaikuttaa. Me voimme välittömästäkin, me voimme laatia aivan oikeita suuntaviivoja siitä, miten demokratisoida koko pankkilaitos, mutta se vie varmasti aikaa ja vaatii poliittisten voimasuhteidenkin suuren muutoksen. Valtion pankkiin voimme vaikuttaa tässä ja nyt, ja nyt on vielä valiokunnan esitysikin olemassa, jolla vaikutusta eduskunnalle tulisi heti ja myönteisellä tavalla.

Mutta minusta on olemassa toinenkin peruste asettaa Postipankki Oy:lle erityisiä velvoitteita, ja tämäkin kysymys kannattaa vasemmalta nostaa esille, sillä jos me emme sitä tee, oikeisto ensin hyväksyttyään huononnuksen tulee sen saman kysymyksen nostamaan esille. Se kysymys on se, että Postipankin kautta pyörii valtion maksuliikenne. Kysymys ei ole pienistä rahoista vaan kymmenistä miljardeista markoista, jotka Postipankki saa käyttöönsä, kun se pyörittää tätä maksuliikennettä. Sehän ei ole ns. tuottavaa rahaa, mutta se on rahaa, joka Postipankin käyttöön tätä kautta tulee, ja se on iso ja myönteinen lähtökohta tälle pankille.

Postipankki on tietysti erityisasemassa, ja siksi sitä pitää myös näin minusta voida kohdella, kun sille velvoitteitakin asetetaan. Jos se hylkää palveluperiaatteen, minkä takia sitä sitten suosittaisiin esimerkiksi juuri tällaisia tehtäviä jaettaessa, kuten maksuliikennettä? Tässähän tullaan hyvin isoihin kysymyksiin hyvin nopeasti. Jos Postipankki rupeaa toimimaan niin kuin kaikki muutkin pankit, miksi se olisi sitten erityisasemassa jossakin suhteessa, kun myönteisistä asioista on kysymys? Ilman muuta on päällekkäisyyttäkin esimerkiksi palveluverkossa jne. ja yhteistoimintaa tarvittaisiin, mutta joka tapauksessa tärkeintä on se luonne, jolla toimintoja hoidetaan. Onko se palvelua vai onko kysymys vain raa'asta bisneksestä, kasinopelaamisesta, siellä rahojen hävittämisestäkin ja sitten sen maksattamisesta asiakkaille, jota sitäkin esimerkiksi Postipankin toi-

mintoihinkin valitettavan paljon liittyy? Siellä on sählätty ja munittu. Tuuli on vienyt rahaa, tai ehkä se ei ole ollut tuuli vaan huono tuuri, kun sen eli tuurin varaan jättäydtytty eli niin holtittomasti asioita on hoidettu.

Minusta Postipankin asiassa nyt on aika näyttää myös Postipankkiin päin, missä isäntä on, ja sen isännän pitää minusta olla tässä talossa, tässä salissa, eduskunnassa.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Jatkan edelleen Postipankki-teemaa erityisesti siitä syystä, että me olemme nyt kiinnittämässä huomion siihen pankkivaliokunnan mietinnön osaan, jonka ed. Knuuttila on niin ansiokkaasti muuttanut ja jota kokoomus niin rajusti vastustaa. Kysymys on silloin Postipankin mahdollisuuksista harjoittaa rahaliikennettä maassamme. Sehän tapahtuu postikonttoreissa, ja postikonttoreiden säilyttämisen näkökulmasta on tärkeää sekä postiliikenne että mainittu rahaliikenne.

Mutta suhtaudun edellistä puhujaa kriittisemmin Postipankin toimintaan. Nimittäin minulla on muistissani Postipankin toiminta vuoden 1988 kesältä, jolloin pankki rupesi tekemään sitä samaa kasinotaloustoimintaa, jota muutkin pankit paitsi osuuspankkiryhmä niihin aikoihin tekivät. Silloin pankinjohtaja Ilpo Santalan johdolla Postipankin meklarit rupesivat hankkimaan pankin haltuun osakesalkkua. Tämä osakesalkun hankintahan tapahtui muiden kuin pankin omilla rahoilla, tässä tapauksessa myös pankin säästäjien kuten myös pankin käyttäjien eli siellä talletuksiaan pitävän valtion varoilla.

Postipankin toiminta kulminoitui kaappausyritykseen, jolla yritettiin kaapata Tukku-kauppojen Oy valtaamalla ensin sen toiseksi suurin omistaja Leipuri Tukku Oy. Monet edustajat muistavat, miten kesällä 1988 käytiin kamppailua Leipuri Tukku Oy:n omistuksesta. Silloin emme tienneet, että tosiasiaa taustalla oli kamppailu Tukku-kauppojen Oy:n omistuksesta ja Leipuri Tukku Oy oli siinä vain välikappale. Sen lisäksi Postipankin meklarit hankkivat pankin omistukseen myös muita osakkeita. Tämä toiminta oli mitä suurimmassa määrin kyseenalaista.

Sitten kun pöly laskeutui omistustaistelujen päälle, joissa pankki oli mukana, kävi ilmi, että se toiminta oli aiheuttanut Posti-

pankille hyvin merkittäviä, satojen miljoonien markkojen suuruisia taloudellisia menetyksiä. Ne taloudelliset menetykset eivät näy Postipankin taseesta, vaan ne on siirretty monimutkaisten järjestelyjen kautta Orbit Oy -nimisen osakeyhtiön taseisiin. Mutta koko tämä operaatio, Postipankin peluu kasinotaloudessa ja toisten yhtiöiden osakkeilla, johti siihen, että postikonttorit ovat nyt vaarassa. Siis nyt lakkauttamalla postikonttorit maksetaan hintaa myös niistä tappioista, joita Postipankille aiheutui kesän 88 pelailusta.

Tässä yhteydessä näemme, että ei ollut merkitystä sillä, että Postipankki Oy oli valtionyhtiö. Se, että valtio omistaa jotakin, ei takaa periaatteessa mitään myönteistä, mitään sellaista, joka automaattisesti toisi mukanaan jotain parempaa kuin yksityinen omistus. Tämän takia meidän täytyy asettaa kriteereitä valtion omistukselle sillä tavalla, että se ei ole sellaista johtavan eliitin harjoittamaa valtionomistusta, jota edustaa Postipankin omistus tällä hetkellä. Postipankin hallintoneuvostossahan on eri puolueiden edustajia, monia kansanedustajiaakin, ja Postipankin hallintoelimissä on syyllistytty samalla tavalla kuin yksityisten pankkien hallintoelimissä laiminlyönteihin pankin toimivan johdon valvonnassa.

Kaikkein erikoisin on se tilanne, että pankin pääjohtaja Seppo Lindblom ei tienänyt, että hänen pankkinsa on hankkimassa 2 miljardilla markalla pankin omaan arvopaperisalkkuun osakkeita. Pankin pääjohtaja ilmoitti, että oli yksinomaan pankinjohtaja Santalan vastuulla tämä toiminta eikä lainkaan ollut Postipankin johtokunnan tiedossa. Tämä on aika erityinen kannanotto, koska se pitää sisällään sen, että pankin pääjohtaja ei lue lehtiä. Mehän lehdistä saatoimme koko kesän 88 seurata, mitä Postipankin ympärillä tapahtuu, pääjohtaja ei ilmeisesti sitä seurannut. Tästä voimme asettaa sellaisen suosituksen, että pankkien pitäisi käyttää osa jäljellä olevista rahoistaan sellaisen lehtileikepalvelun järjestämiseen, että pääjohtajalle toimitettaisiin leikkeet niistä kirjoituksista, jotka koskevat asianomaisen pankin toimintaa ja joista kävisi kenties selville se, mitä pankki tekee.

No, itse asiassa tämä nyt on leikinlaskua ja pitää sisällään sen, että pankin hallintoelimet huolimatta siitä, että ne ovat valtion omistaman pankin hallintoelimiä, ovat lep-

suja eivätkä pysty vaikuttamaan pankin toimivan johdon asemaan, eikä mielestäni pääjohtaja Lindblomia ole asetettu tässä tapauksessa samanlaiseen vastuuseen pankin toiminnasta kuin esimerkiksi säästöpankeissa on asetettu pankin toiminnasta pääjohtaja Wegelius ja johtaja Riikonen.

Tämä valtiobyrokratia, eliittivaltionomistus, tuo mukanaan myöskin sen, että voidaan sopia henkilöiden kesken siitä, että virheistä ei rangaista. Samalla tavallahan on käynyt Wärtsilä-sotkuissa. Valtio on osoittautunut todella huonoksi omien etujensa puolustajaksi, mutta ei siitä rangaista ketään sellaista, joka valtion puolesta on ollut osallisena harjoittamassa mainitunlaista huonoa omistuspoliittikkaa.

Kun me ed. Tennilän kanssa olemme esittäneet tämän lakialoitteen pankkien hallinnon demokratisoisemisesta, joka tulee käsittelyyn talletuspankkilainsäädännön yhteydessä sen perusteella, että olen ottanut siitä pykälää vastalauseeseen, niin meidän kannattaa varmasti kiinnittää huomiota omistamisen laatuun. Kun vaadimme hallintoelinten demokratisointia, niin vaadimme että sinne tulisi todella sellaisia edustajia, jotka olisivat riippumattomia, jotka olisivat vapaita, jotka olisivat kiinnostuneita tehtävistään valvoa valtion pankin toimintaa tai, jos lakialoitteemme hyväksytään, yksityisen pankin toimintaa sillä tavalla, että valvonnalla olisi myöskin merkitystä.

Tämän takia on erityisen tärkeätä, että huomioon otettaisiin pankin työntekijöiden edustus, jota myöskin ehdotamme lakialoitteessa. Heillä on usein elävä kiinnostus pankin toimintaan ja useassa tapauksessa myöskin paljon tietoa siitä, miten pankki toimii. Uskoisin, että monia niistä virheistä, joita Suomen pankeissa pääsi tapahtumaan 1980-luvulla ja joita pankkilainsäädännössä käsillä olevassa talletuspankkilainsäädännössä ei oteta huomioon, olisi voitu välttää, jos pankin henkilöstön edustajat olisivat voineet olla kertomassa hallintoelimelle täysivaltaisina jäseninä sen, minkä tietävät pankin toiminnasta paremmin kuin ulkopuolelta tulevat hallintoedustajat.

Se, että on valtion omistusta, ei ratkaise mitään. Tärkeää on kiinnittää huomiota myöskin valtion omistuksen laatuun ja tapaan, jolla valtion omistusta harjoitetaan. Tässä mielessä pankkien demokratisoisemis-

sa meillä täytyy ennakkoluulottomasti pohdita, millä tavalla esimerkiksi eduskunta voitaisiin kytkeä nykyistä paremmin pankkien hallintokysymyksiin. Pankkivaliokunnan toiminnan uusien järjestelyjen uudessa eduskunnassa pitäisi pitää sisällään myöskin se näkökohta, joka tulee väistämättömästi mukaan, jos ehdottamani muutokset pankkilainsäädäntöön hyväksytään sillä tavalla kuin olen vastalauseessa niitä ehdottanut.

Vielä lyhyt esittely siitä, millaisia muutosesityksiä olen pankkilainsäädäntöön ehdottanut. En pidä tarpeellisena lain ensimmäisen käsittelyn yhteydessä, että niihin kovin tarkasti puututaan, koska luulen, että suuressa valiokunnassa ei tulla tekemään kuitenkaan muita muutosehdotuksia kuin se, että ed. Knuuttilan erinomainen Postipankin toimintaa koskeva ehdotus muutetaan hallituspuolueiden toimesta, myös ed. Knuuttilan oman puolueen toimesta. Mutta luettelen yleispiirteitä siitä, mitä muutoksia olen ehdottanut. Nehän pitävät sisällään kaiken sen kirjon, mitä nyt tarvittaisiin 1980-luvun kokemusten perusteella ja mikä pankkilainsäädännössä ei ole mukana.

Pitäisi säätää ilmenneiden epäkohtien takia keinottelun yleiskielto. Ei se kovin vaikea asia ole säätää. Sehän voidaan mielestäni toteuttaa erinomaisen hyvin pelkästään sellaisilla määräyksillä, että talletuspankki ei saa käyttää asiakkaidensa varoja toimintaan, jonka avulla häiritään markkinamekanismien vapaata toimintaa liikepankin omien tai muiden osakeyhtiöiden osakkeiden hinnan muuttamisessa. Eli tässä asiassa olemme markkinamekanismien puolella ja sitä rahan valtaa vastaan, joka muodostuu suurista rahasummista, toisten työntekijöiden työn tuloksena syntyneiden pääomien käytöstä oman työn tuloksena syntyneitä pieniä rahapääomia vastaan.

Talletuspankin ei myöskään pitäisi saada harjoittaa kiinteistönvälitystä, sitä varten ovat kiinteistönvälitysyrietykset.

Konsernirakenteen ulkopuolelle ei saisi jäädä yrityksiä, joita on käytetty keinotteluun toisten yhtiöiden osakkeilla. Näitähän ovat Kansallispankin ryhmässä Securus Oy, Yhdyspankin ryhmässä Oy Finanssilaitos, Postipankissa Orbit Oy ja säästöpankkiryhmässä mm. Skofaks Oy. Ihan samanlaista statusta keinotteluun käytetyn tytäryhtiön osalta ei voi asettaa Sp-Sijoitus Oy:lle, jonka

ongelmat ovat toisen tyyppisiä, mutta kuitenkin sen tyyppisiä, että niitä olisi täytynyt pankkien hallintoelinten valvoa hieman tarkemmin ja paljonkin tarkemmin, mikä ystävällisenä huomautuksena säästöpankkiryhmän hallintoelimissä toimiville salissa istuville edustajille huomautettakoon.

Toivoisin, että myöskin poliisiviranomaisen tiedonsaannin turvaamiseksi pitäisi säätää määräys, joka on kirjattu voimassa olevaan liikepankkilakiin. Ed. Aittoniemi jos olisi paikalla, niin hän varmaankin tulisi kannattamaan minua tässä esityksessä. Pankkivaliokunta on tehnyt huononnuksen poliisin tiedonsaantimahdollisuuksiin pankeista. Pankkivaliokunta ei halua, että poliisi saisi tietoja siihen tapaan kuin tähän asti liikepankeista on saatu. Tässä tapauksessa myöskin oikeiston hegemonia iskee keskuuteemme eli halutaan sellaista keinottelua, joka on kenties rikollista, ja ei haluta, että poliisiviranomaiset pystyvät tukkimaan mahdollisuudet tällaiseen rikolliseen keinotteeluun.

Olen kyllä hämmästynyt, kun ed. Knuutila pankkivaliokunnan puheenjohtajana ei tässä kysymyksessä osoittanut selkärankaa, niin että poliisiviranomaisille olisi pystytty turvaamaan tiedonsaanti. Ed. Knuutila on siis ollut heikentämässä nykyistä lainsäädäntöä, joka eräällä tavalla on taistelun tuloksena syntynyt. Muistamme, miten ed. Knuutilan puoluetoverit aikanaan olivat esitaisteilijoita asiassa, jolla liikepankit pakotettiin antamaan tietoja rikollisesta toiminnasta. Taisteluhan eräällä tavalla vieläkin kulkee talousrikollisten kielteisenä esimerkkinä. Eli talousrikolliset pelkäsivät niitä aikoja ja ovat varmasti entistä tyytyväisempiä siihen, että poliisin tiedonsaanti entiseen tapaan estetään sillä tavalla kuin se on liikepankkilain 43 §:ssä. Toivoisin, että pykälä voitaisiin hyväksyä lain toisen käsittelyn yhteydessä, kun sitä silloin ehdotan.

Tässä yhteydessä vetoan edelleen kaikkiin salissa oleviin sosialidemokraatteihin, että he olisivat johdonmukaisesti ja määrätietoisesti sillä kannalla, mitä ed. Knuutila on osoittanut, eivätkä menisi kokoomuksen painostamana sellaisen ratkaisun taakse, jolla postitoimipaikkojen lakkauttaminen tehtäisiin helpommaksi. Salissa olevien sosialidemokraattien toivoisin myös pitävän kaikista omista ehdotuksistaan kiinni, joita he tässä

yhteydessä ovat esittäneet postin palvelujen säilyttämisen puolesta.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin selvennyksen vuoksi sanoa, että minä todella kannatan valtion omistusta tuotannossa ja myös pankkilaitoksissa suurten yksiköiden osalta. Olen kuitenkin sitä mieltä, että valvonnan tulee olla erittäin tiukkaa, ja hallinnon demokratisoinnilla en tarkoita sitä, että sinne muodostetaan, niin kuin usein on tapahtunut, vain muodolliset päätöselimet. Minä haluan esimerkiksi Postipankille todellista valvontaa ja todellista vallankäyttöä parlamentaaraiselta taholta, näin myös koko talouselämän osalta suurten yksiköiden kohdalla.

Ed. Löyttyjärvi: Herra puhemies! Palaan aikaisemmin useissakin puheenvuoroissa esillä olleeseen asuntovelallisten ja pankkien korkokiistaan.

Kuten aiemmin mainitsin, on arvioitu, että peruskorkosidonnaisia lainoja on noin 190 miljardia markkaa. Jos katsotaan, kuinka useana eri lainana ne ovat, niin lainoja on noin 2—3 miljoonaa kappaletta arvioiden mukaan. Pääosa lainan ottajista on kotitalouksia. Niiden velallisten osalta, joita peruskorkosidonnaisten lainojen koron korotus uhkaa, heidän lainasopimuksensa ovat pääosin saman sisältöisiä eli hyvin yhdenmukaisia lukuunottamatta sitä, mitä lainaneuvotteluissa yksilöidysti on sovittu korkotasosta ja lyhennysaikatauluista. Korkolausekkeen tulokinta, jossa siis säädellään yleisillä ehdoilla enimmäiskorkotaso, jota lainasta voidaan pyytää pankin taholta, koskee siis erittäin suurta määrää kansalaisia, ja tähän sisältyvät taloudelliset arvot ovat erittäin suuria, useita miljardeja markkoja jo 1 prosenttiyksikön koron korotuksen ollessa kyseessä.

Minkä tahon tulisi tilanteeseen puuttua, jos katsotaan tahoja, jotka pankkitoimintaa meillä valvovat?

Ensinnäkin Suomen Pankin tehtäviin kuuluu pankkijärjestelmän vakaana pitäminen, rahaliikenteen edistäminen. Rahamarkkinoiden vapautumisen myötä Suomen Pankilta han ovat melkein kokonaan poistuneet tehtävät, jotka liittyvät yleiseen korkotason säätelyyn peruskorkoa lukuunottamatta. Eduskunnan pankkivaltuusmiesten tehtävänä on tämä säätelymekanismi. Suomen

Pankin taholta onkin ilmoitettu, ettei se aio eikä siellä ole halua puuttuakaan asuntovelallisten ja pankkien korkokiistaan.

Pankkitarkastusviraston tehtäviin kuuluu myös pankkijärjestelmän vakaana pitäminen ja tallettajien etujen valvonta, mutta myös sen valvominen, että pankkitoiminnassa noudatetaan lakeja. Pankkitarkastusvirasto ei kuitenkaan toimi tuomioistuinvaltuuksilla. Se on lähinnä tarkastuksia tekevä ja ohjeita antava virasto.

Täällä on aikaisemmin todettu, että pankkitarkastusvirasto on antanut pankeille ohjeet, että kiistanalaista korkoa ei pitäisi ryhtyä perimään, ennen kuin epäselvyys on tuomioistuimessa selvitetty. Tämä on tietenkin hyvä, että tällainen ohje on annettu. Pankkien taholta on kuitenkin väitetty, että ohje olisi jotenkin epäselvä. Pankit näyttävät pelaavan aikaa. Pankit ovat mm. esittäneet väitteen, että jää epäselväksi, miten ohjetta tulisi soveltaa esimerkiksi niissä tapauksissa, joissa korotettuja korkoja on jo alettu periä ennen kuin asia on riitautettu tai ennen kuin asianomainen velallinen on tehnyt perimisoikeuden kiistäneen ilmoituksen.

Edelleen meillä kuluttajaviranomaisten tehtäviin kuuluu myös valvoa pankkitoimintaa. Kuluttajaviranomaisethan valvovat markkinoinnin ja sopimusehtojen laillisuutta ja pyrkivät suojaamaan kuluttajaa myös pankkipalvelujen osalta. Helsingin Sanomissa 26.9. olleessa haastattelussa kuluttajasiamiesten viraston taholta ilmoitettiin, että virasto on valmis mm. avustamaan pankkiasiakkaita, pankkivelallisia, niissä oikeudenkäynneissä, joita pankkeja vastaan korkokiistassa on nostettu.

Kuluttajavalituslautakunnalle puolestaan kuuluu ratkaisujen suosittaminen kuluttajien valituksiin liittyvissä asioissa ja lausuntojen antaminen vastaavissa asioissa tuomioistumille. Kuluttajavalituslautakunnan päätökset eivät kuitenkaan ole asianomaisia sitovia.

25.9. tänä vuonna kuluttajavalituslautakunta otti kantaa siihen, että tämä kiistanalainen korkoehto sisältäisi ainoastaan ylärajan koroille. Tämä kannanotto on luonnollisesti merkittävä, mutta ei vielä välttämättä johda siihen, että tämän mukaisesti myös pankit toimisivat tai että tämä jollain tapaa ratkaisisi korkokiistan.

Kun näitä kaikkia pankkialaa valvovia taikka sillä toimivia viranomaiselimiä tarkas-

telee, päättyy siihen, että nimenomaan pankkitarkastusvirasto olisi se taho, jonka tässä asiassa olisi tehtävä enemmän kuin tämä ohje, joka nyt on annettu, vielä pitää sisälleen. Jollain tavalla pitäisi saada katkaistuksi tämä peli. Pitäisi saada aikaan ohje, jolla jäädytetään uudet korkojen korotukset, että niitä ei suoriteta, ja myös lisäkorkojen periminen siltä osin kuin tällaisiin toimenpiteisiin on ryhdytty.

Jotta tällainen toimenpide saataisiin aikaan, olisi paikallaan, että eduskunta ainakin ponnien muodossa ottaisi tähän asiaan kantaa ja velvoittaisi tällä tavalla toimimaan. Tämä talletuspankkilakien käsittely on se yhteys, johon tällainen ponsi erittäin hyvin sopisi. Toivonkin, että kun tämän asian käsittelyssä edetään, niin kolmannessa käsittelyssä eduskunta ottaa tällaisen kannan. Se antaisi tukea pankkitarkastusvirastolle ryhtyä asiassa toimiin.

Nyt on esitetty myös epäilyjä siitä, että jos korkokiista jäädytetään eikä lisäkorkoja peritä, niin pankit ryhtyisivät irtisanomaan asuntolainoja näiden velkakirjojen irtisanomisehdon perusteella. Kuitenkin tässäkin ajaututaan erittäin vaikeisiin tulkintoihin, ehkä yhtä vaikeaan ja uuteen kiistaan kuin korkokysymyksessäkin, koska aiempi tulkinta ja myös kuluttajaviranomaisten pankkien kanssa sopima käytäntö on lähtenyt siitä, että asuntolaina voidaan pankin taholta irtisanoa vain siinä tapauksessa, että asianomainen velallinen on laiminlyönyt joko korkojen maksun taikka sovitut lyhennykset. Muussa tapauksessa pankki joutuisi osoittamaan, että nimenomaan tämä laina taikka ne lainat, jotka ovat kyseessä, aiheuttavat esimerkiksi sellaisen tilanteen, että pankki ei voi talletuksiin liittyvistä velvoitteistaan vastata. Luulisin, että jos tällaiseen kierteseen ajaututtaisiin, niin ei tämä pankeille olisi yhtään sen helpompi asia, vaan johtaisi edelleenkin pankkien arvovallan romahtamiseen, ja tuskin tähän asti mentäisiin.

Oikeudenkäyntejä tässä kysymyksessä on joka tapauksessa tulossa marraskuun aikana. Ainakin muutamilla paikkakunnilla oikeusprosessit käynnistyvät, mutta oikeusteitse ratkaisun hakeminen tähän kiistaan on erittäin pitkä tie, jollei oikeuslaitoksessa ryhdytä poikkeuksellisen ripeästi asioita käsittelemään. Sellainen normaali prosessi, jossa edetään korkeimmalle oikeusasteelle asti ennak-

kopäästösten saamiseksi, voi viedä jopa viisi vuotta. Olisi mielestäni paikallaan myös eduskunnassa, jolle tätä oikeusprosessia koskeva lainsäädäntö tietenkin myös kuuluu, pohtia sitä, millä tavalla voitaisiin tällaisessa asiassa ennakkopäästösten saamista nopeuttaa. Pitäisikö meillä mennä siihen, että esimerkiksi suoraan alioikeudesta voitaisiin vedota korkeimpaan oikeuteen tällaisessa asiassa, jotta päätökset nopeasti saataisiin?

Sen lisäksi, että me voisimme täällä tehdä perustelulausuman, joka velvoittaisi pankkitarkastusvirastoa hallituksen kautta ryhtymään toimenpiteisiin tässä asiassa, niin se, mitä meidän tietenkin pitäisi tehdä, olisi ryhtyä estämään tämän kaltaisiin tilanteisiin ajautuminen, joten pankkiasiakkaiden luottamus pankkeihin voisi palautua. Tämä mielestäni edellyttää ehdottomasti sitä, että eduskunta ottaa paremman otteen pankkien valvonnasta ja että pankkien hallintoa ryhdytään demokratisoimaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

25) Ehdotus laiksi valtiokonttorista

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 238
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 56

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 56.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

26) Ehdotus laiksi eräiden kiinteistöjen vaihdosta valtion ja Arkkitehtitoimisto Veikko Juntunen Ky -nimisen kommandiittiyhtiön välillä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 245
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 57

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 57.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

27) Ehdotukset laiksi ulkomaalaisen oikeudesta omistaa suomalaisen luottolaitoksen osakkeita ja harjoittaa pankkitoimintaa Suomessa annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 224
Pankkivaliokunnan mietintö n:o 9

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on pankkivaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

28) Ehdotus laiksi lääninoikeuslain 11 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 220
Talousvaliokunnan mietintö n:o 11

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

29) Hallituksen esitys n:o 262 Suomen Hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen valtiontaloutta koskevien säännösten muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemies-neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto valtiovarainvaliokunnalta.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 30) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! En pitkään vie harvalukuisen eduskunnan aikaa, mutta kun viikko sitten pyysin tämän hallituksen esityksen Suomen hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen valtionaloutta koskevien säännösten muuttamisesta pöydälle, olin siinä tarkoituksessa, että eduskunnan viisaat perustuslakiasiantuntijat ja budjettiasiantuntijat voisivat käyttää tilaisuutta puhuakseen tästä merkittävästä lakiesityksestä täällä, mutta näyttää vähän siltä, että tein tämän aivan turhaan. Ei taida olla muita puheenvuoroja pyydetty kuin allekirjoittaneen, eikä tämä asia kyllä tästäkään puheenvuorosta paljon miksikään muutu.

Tämän uudistuksen tavoitteenahan on, niin kuin esityksen pääasiallista sisältöä koskevassa osassa mainitaan, ”vahvistaa ja turvata eduskunnan budjettivalta sekä mahdollistaa valtion taloudenhoidon kehittäminen myös pitkällä aikavälillä”. Tämä oli lainaus esityksen pääasiallisesta sisällöstä.

Helppohan on täältä tekstistä lukea, että etusivulla alalaidassa vielä kansanedustajien aloiteoikeutta ehdotetaan laajennettavaksi. Nykyisestä poiketen aloitteen voisi tehdä mm. määrärahojen käyttötarkoituksesta ja muista perusteluista sekä valtion liikelaitosten palvelu- ja muista toimintatavoitteista. Aloiteoikeutta ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös hallituksen lisätalousarvioesitystä. Teksti jatkuu vielä: ”Rahastojen perustamismahdollisuudesta ehdotetaan luovuttavaksi. Sitä korvaisivat osaltaan ehdotukset mm. nettobudjetoinnista ja monivuotisesta budjetoinnista.”

Herra puhemies! Kahteen asiaan edellä lukemaani tekstiin liittyen haluan puuttua.

Ensinnäkin totean sen, että uuden käytännön mukaan, joka tällä lailla saatetaan käyttöön, kansanedustajat voivat siis puuttua myös budjetin perusteluihin, rahojen käyttötarkoitukseen jne. eikä yksinomaan enää esittää lisämäärärahoja, niin kuin tähän

saakka on tehty, joista sitten hallituspuolueet joululahjarahojen muodossa saavat jonkin verran eduskunnassa läpi.

Tärkeää on myös se, että nyt valtion liikelaitosten palvelu- ja toimintatavoitteista voidaan päättää tehtävällä aloitteella, jonka ei edes sellaisenaan käsitykseni mukaan tarvitse sisältää raha-asia-aloitetta, vaan kun eduskunta päättää, valtion liikelaitoksen on toimittava niiden toimintaperiaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti kuin eduskunta sille sanelee.

Tämän tyyppinen suuntaus olisi jo tässä vaiheessa hyväksyttynä hyvä. Sehän helpotaisi käsitykseni mukaan melkoisesti positiongelmaa, jota on jauhettu täällä koko illan, nimenomaan sillä tavoin, että eduskunta päättäisi uuden lain perusteella toimintatavoitteista ja palvelutavoitteista. Siihen ei käsitykseni mukaan välttämättä tarvittaisi lainkaan tuota 200 miljoonaa, jota ilmeisesti ed. Knuutilakin tulee budjetin yhteydessä esittämään täällä salissa, tai esitämme kumpi hyvänsä, mutta toinen kannattaa ja eduskunta sitten säätää 200 miljoonaa postille rahaa ja se pitää postipalvelut yllä.

On positiivinen seikka, että kansanedustajien aloitemahdollisuutta ilman varsinaisesti määrärahan ehdottamista laajennetaan tällä tavalla. Sillä on ainakin muodollisesti merkitystä budjetin käsittelyyn eduskunnassa. On sitten tietysti toinen asia, että koska täällä vallitsevat ryhmäkuri ja tietyt pelisäännöt, joista on puhuttu, myöskään nämä perustelualoitteet eivät täällä mene sen enemmälti läpi kuin aikaisemminkaan.

Sitten vielä, herra puhemies, toiseen asiaan, kun täällä puhutaan nimenomaan monivuotisesta budjetoinnista. En sataprozenttisen tarkkaan tunne tämän tarkoitusta, koska olen tutustunut tähän loppujen lopuksi varsin pintapuolisesti. Mieleeni tulee kuitenkin eräs asia, joka Suomessa olisi huomattavasti paremmin tänä päivänä, jos selkeätä, monivuotista budjetointia olisi voitu aikaisemmin suorittaa, ja se asia, joka olisi paremmin, olisi tietysti asuntotilanne.

Tähän saakka valtion asuntolainoitettun tuotannon puitteet on määrätty budjetissa, miten paljon rakennetaan, miten paljon siihen rahaa käytetään. Jos katsotaan muutamia viimeisiä vuosia, ja samanlaisia esimerkkejä löydetään tietysti 80-luvultakin, sellaisena aikana, jolloin kovan rahan tuotanto

vetää, rakennusliikkeet mieluusti rakentavat kovan rahan tuotantoa, koska se on niille ehdottomasti taloudellisesti kannattavampaa. Samanaikaisesti rakennusliikkeet, joilla on riittävästi kovan rahan tuotantoa työn alla, tuntevat vähemmän kiinnostusta asuntolainoitettuun tuotantoon tai jos tuntevat kiinnostusta siihen, niin silloin paineet hintatason nousuun myös asuntolainoitettussa tuotannossa ovat melkoiset.

Joka tapauksessa jos kovan rahan tuotanto vetää, silloin on vaikeuksia asuntolainoitettun tuotannon eteenpäin viemisessä. Sellaisina aikoina, jolloin kovan rahan tuotanto laahaa jäljessä, niin kuin esimerkiksi tällä hetkellä, kiinnostus asuntolainoitettuun tuotantoon on toki melkoinen. Pienemmilläkin katteilla eli kohtuullisilla hinnoilla tälläkin hetkellä ja tulevaisuudessa rakennusliikkeet varmasti kilpailevat siitä, ketkä pääsevät rakentamaan asuntolainoitettua tuotantoa.

Jos asuntolainoitettun tuotannon suunnitelmat olisivat monivuotiset, niin kuin eräs asiantuntija toisen lakivaliokunnan kokouksessa sanoi, asuntotuotanto olisi tasaista, koska sellaiset varat ja sellaiset suunnitelmat, jotka kovan rahan tuotannon korkeasuhtanteen aikana jäävät käyttämättä ja ovat jääneet käyttämättä, voitaisiin säästää monivuotisen budjetoinnin kautta sellaiseen ajankohtaan, jolloin tilanne olisi toinen. Silloin voitaisiin rakentaa ja ylläpitää myös työllisyyttä rakennusliikkeiden taholta, jotka eivät pysty työllistämään työntekijöitään, koska kovan rahan tuotanto on lamassa.

Tähän saakka tämä ei ole ollut kuitenkaan mahdollista, koska jokainen vuotuinen budjetti on käsitellyt sen vuoden määrärahoja ja sen vuoden tuotantoa ja seuraava vuosi on ollut toinen asia, on tilanne rakennusliikkeillä ollut mikä hyvänsä. Tämä on ollut virhe. Jos olisi päästy pidempiaikaiseen suunnitelmaan asioissa, niin neljän viiden vuoden aikajaksolla sekä asuntolainoitettu tuotanto että kovan rahan tuotanto olisivat vetäneet molemmat ehkä vuoro vuosin kulloisestakin tilanteesta riippuen.

Ed. Anttila: Herra puhemies! Olemme käsittelemässä Suomen Hallitusmuodon VI luvun muuttamista, joka koskee nimenomaan valtiontaloutta. Uudistuksen tavoitteena on hallituksen esityksen mukaan vahvistaa ja turvata eduskunnan budjettivalta

sekä mahdollistaa valtion taloudenhoidon kehittäminen myös pitkällä aikavälillä.

Uskallan ihan tosissani väittää, että esityksen pääasiallinen sisältö ja siinä oleva äsken lukemani lause eivät todellakaan pidä paikkaansa, kun tutustuu hallituksen esitykseen tarkemmin. Nimittäin käytännössä eduskunnan budjettivaltaa mielestäni ei suinkaan lisää se, että täällä mahdollistetaan lailla nettobudjetointimenettelyn toteuttaminen lähes kaikkien toimintojen osalta. Toki senkin lain säätäminen riippuu eduskunnasta, mutta tässä mielestäni otetaan erittäin pitkä askel siihen suuntaan, että kavennetaan eduskunnan vaikutusmahdollisuuksia budjetin sisältöä ajatellen.

Vertailun vuoksi voisin mainita, että budjetissa on vielä jokin aika sitten ollut yli 4 000 momenttia, kun tällä hetkellä sieltä löytyy noin 1 200 momenttia. Jos uudistus toteutetaan, puhutaan vain muutamasta sadasta budjetin momentista. Momentti on kuitenkin se kustannuspaikka, jonka kertoo, mihin tarkoitukseen määräraha käytetään. Mitä vähemmän siellä on momentteja, sitä vähemmän eduskunnalla on mahdollisuutta vaikuttaa budjetin sisältöön. Tässä on käytännössä käymässä todellakin niin, että eduskunnan budjettivalta, joka hallitusmuodon mukaan pitäisi viime kädessä olla suvereeni, kaventuu sitä kautta, että järjestelmä muuttuu nettoperiaatteiseksi, jolloin me emme tiedä muuta kuin toiminnan nettovaikutukset, saatikka että me voisimme olla vaikuttamassa erilaisten määrärahojen käyttötarkoitukseen ja kohdentamiseen.

Kaiken aikaahan budjetin rakennetta on muutettu ja minusta hyvä esimerkki ovat tiemäärärahat. Aikaisemmin budjetista olivat löydettävissä tiepiireittäin hankekohtaisesti yli 2 miljoonan markan suuruiset tiehankkeet, niiden rakentamismäärärahat seuraavalle vuodelle tarkoin osoitettuna. Nyt on menty järjestelmään, jossa vain, jos oikein muistan, vähintään 10 miljoonaa markkaa maksavat tiehankkeet tulevat yhden kerran budjettiin eli silloin, kun ne saavat aloitusmäärärahan. Tämäkin vielä mahdollistaa, että kansanedustaja voi seurata, mitä tiemäärärahoissa käytännössä tapahtuu, mutta ei suinkaan niin seikkaperäisesti kuin aikaisemmin, jolloin jokainen tiehanke löytyi silloin, kun sitä rakennettiin, budjetista.

Kaiken kaikkiaan nyt ollaan hyvin radi-

kaalisti kaventamassa eduskunnan budjetti-valtaa. Olen erittäin hämmästynyt siitä, että sali tänä iltana on näin tyhjä, kun käsitellään näinkin tärkeää asiaa, vai onko sitten selitys se, että kansanedustajat eivät ole esitykseen tutustuneet, vaikka se on pöydille jaettu. Itse toivon kuitenkin, että perustuslakivaliokunta, joka asiaa käsittelee, tämän asian perusteellisesti pohtii, ja uskon vakaasti, että keskustan valiokuntaryhmä tulee jättämään esitykseen vastalauseensa, oman muutosehdotuksensa, jolla me haluamme turvata kansanedustajien vaikutusmahdollisuudet budjettiin.

On aivan totta, niin kuin ed. Aittoniemi totesi, että tässä lisätään talousarvion aloitteidentekomahdollisuutta kansanedustajien kohdalla. Mutta kun käytännössä tiedämme, että vain pieni promillen murto-osa niistä aloitteista johtavat käytännön toteutukseen, niin minusta se ei tosiasiallisesti valitettavasti lisää eduskunnan vaikutusmahdollisuuksia.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi muutama sana niistä suunnitelmista, joita olen kuullut, että hallituksella on tähänkin esitykseen tavallaan liittyen. On nimittäin informoitu, että hallitus on vielä ennen joulua antamassa eduskunnalle esityksen säästölakien säätämisyjärjestyksen muuttamisesta, jolla pyritään kaventamaan vähemmistöryhmien vaikutusvaltaa, jolloin yksinkertaisella enemmistöllä voitaisiin budjetin menoja vähentää. Tämä on tavattoman suuren luokan periaatekysymys, ja minusta on täysin kohtuutonta, että se tuodaan eduskunnalle aivan valtiopäivien loppuvaiheessa ennen eduskuntavaaleja.

Kaiken kaikkiaan eduskunnassakin syntyy ratkaisuja budjetin säästötoimenpiteistä, jos hallitus vain taipuu niistä opposition kanssa neuvottelemaan ja jos hallituksella itsellään olisi visioita, mistä pitäisi säästää ja minkä verran. Minusta suurin kysymys onkin se, että hallitukselta puuttuvat visiot Suomen kansantalouden kuntoon saattamiseksi, ja sitä asiaa ei korjaa se, että tänne tuodaan lakiesitys, jolla muutetaan säästölakien säätämisyjärjestystä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto valtiovarainvaliokunnalta.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

perustuslakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto valtiovarainvaliokunnalta

30) Ed. Laaksosen ym. lakialoite n:o 127 laiksi Suomen Hallitusmuodon VI luvun muuttamisesta

sivistysvaliokuntaan

31) Hallituksen esitys n:o 270 laiksi taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain muuttamisesta

32) Hallituksen esitys n:o 271 laiksi kansalais- ja työväenopistojen valtionavusta annetun lain muuttamisesta

valtiovarainvaliokuntaan

33) Ed. Kettusen ym. lakialoite n:o 123 laiksi vuodelta 1991 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista

34) Ed. Juhantalon ym. lakialoite n:o 124 laiksi leimaverolain 32 ja 55 §:n muuttamisesta

35) Ed. Pekkarisen ym. lakialoite n:o 128 laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

seuraavaan täysistuntoon

36) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 55 (HE n:o 96)

37) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 15 (HE n:o 66)

38) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 38 (HE n:o 208)

39) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 39 (HE n:o 205 sekä LA n:ot 113 ja 116)

seuraavaan täysistuntoon

40) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 40 (HE n:o 153)

45) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 60 (HE n:o 129)

41) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 41 (HE n:o 212)

46) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 61 (HE n:o 203)

42) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 14 (HE n:o 214)

47) Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 13 (HE n:o 102)

43) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 58 (HE n:o 277)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 20.20.

ensi torstain varsinaiseen täysistuntoon

Täysistunto lopetetaan kello 20.11.

44) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 59 (HE n:o 237)

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

